VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
STATYBOS FAKULTETAS
ARCHITEKTŪROS INŽINERIJOS KATEDRA

Iveta Karčiauskaitė

VILNIAUS DOMINIKONŲ VIENUOLYNO NAMO PRITAIKYMO NAUJAI PASKIRČIAI ANALIZĖ IR SIŪLYMAI

ANALYSIS AND USE CHANGE PROPOSALS OF VILNIUS DOMINICAN MONASTERY HOME

Baigiamasis magistro darbas

Statybos inžinerijos studijų programa, valstybinis kodas 621H20003
Architektūros inžinerijos specializacija
Statybos inžinerijos studijų kryptis

Vilnius, 2014

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
STATYBOS FAKULTETAS
ARCHITEKTŪROS INŽINERIJOS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas

_____
(Parašas)
Josifas Parasonis
(Vardas, pavardė)

_____
(Data)

Iveta Karčiauskaitė

VILNIAUS DOMINIKONŲ VIENUOLYNO ANALIZĖ IR PASKIRTIES KEITIMO SIŪLYMAI

ANALYSIS AND USE CHANGE PROPOSALS OF VILNIUS DOMINICAN MONASTERY HOME

Baigiamasis magistro darbas

Statybos inžinerijos studijų programa, valstybinis kodas 621H20003
Architektūros inžinerijos specializacija
Statybos inžinerijos studijų kryptis

Vadovas	habil. dr. prof. Josifas Parasonis (Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)	_____ (Parašas)	_____ (Data)
Konsultantas	_____ (Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)	_____ (Parašas)	_____ (Data)
Konsultantas	_____ (Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)	_____ (Parašas)	_____ (Data)
Lietuvių kalbos konsultantas	Lina Rutkienė (Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)	_____ (Parašas)	2014-05-20 (Data)

Vilnius, 2014

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
STATYBOS FAKULTETAS
ARCHITEKTŪROS INŽINERIJOS KATEDRA

Statybos inžinerija studijų kryptis

Statybos inžinerijos studijų programa, valstybinis kodas 621H20003

Architektūros inžinerijos specializacija

TVIRTINU
Katedros vedėjas
(Parašas)
Josifas Parasonis
(Vardas, pavardė)
2014 - 05 - 02
(Data)

BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO
UŽDUOTIS
.....Nr. .....
Vilnius

Studentui (ei) IVETAI KARČIAUSKAITEI
(Vardas, pavardė)

Baigiamojo darbo tema: VILNIAUS DOMINIKONŲ VIENUOLYNO NAMO ANALIZĖ IR PASKIRTIES KEITIMO SIŪLYMAI

patvirtinta 2013m. lapkričio 7 d. dekano potvarkiu Nr. 569 st

Baigiamojo darbo užbaigimo terminas 2014 m. birželio 2 d.

BAIGIAMOJO DARBO UŽDUOTIS:
Išnagrinėti turimą archyvinę, projektinę, tyrimų medžiagą; atitinkamus literatūros šaltinius. Suformuluoti BMD tikslus, uždavinius, atlikti nagrinėtos medžiagos analizę; atlikti anketinę specialistų apklausą; suformuluoti pasiūlymus pastato naudojimui; skyrių išvadas ir bendras išvadas. Sformuoti BM darbą.

Baigiamojo darbo rengimo konsultantai:

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

Vadovas (Paraša) Habil. dr., prof. Josifas Parasonis
(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

Užduotį gavau

(Parašas)

(Vardas, pavardė)

(Data)

Vilniaus Gedimino technikos universiteto egzaminų, sesijų ir baigiamųjų darbų rengimo bei gynimo organizavimo tvarkos aprašo 2011-2012 m. m.

1 priedas

(Baigiamojo darbo sąžiningumo deklaracijos forma)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Iveta Karčiauskaitė, 20082777

(Studento vardas ir pavardė, studento pažymėjimo Nr.)

Statybos fakultetas

(Fakultetas)

Statybos inžinerija, SAIfm-12

(Studijų programa, akademinė grupė)

BAIGIAMOJO DARBO (PROJEKTO) SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2014 m. birželio 3 d.

Patvirtinu, kad mano baigiamasis darbas tema „Vilniaus Dominikonų vienuolyno namo pritaikymo naujai paskirčiai analizė ir siūlymai" patvirtintas 2013 m. lapkričio 7 d. dekano potvarkiu Nr. 569st, yra savarankiškai parašytas. Šiame darbe pateikta medžiaga nėra plagijuota. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos pažymėtos literatūros nuorodose.

Mano darbo vadovas prof. habil. dr. Josifas Parasonis.

Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį darbą nėra. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs (-usi).

(Parašas) Iveta Karčiauskaitė

(Vardas ir pavardė)

Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Statybos fakultetas
Architektūros inžinerijos katedra

ISBN ISSN
Egz. sk. .....
Data .....-.....-.....

Antrosios pakopos studijų **Statybos inžinerijos** programos magistro baigiamasis darbas 4

Pavadinimas **Vilniaus Dominikonų vienuolyno namo pritaikymo naujai paskirčiai analizė ir siūlymai**

Autorius **Iveta Karčiauskaitė**
Vadovas **prof. habil. dr. Josifas Parasonis**

Kalba: lietuvių

Anotacija

Diplominiame darbe nagrinėjama problema: Vilniaus dominikonų vienuolyno namo didžioji dalis yra prastos būklės, patalpos nenaudojamos, apgriuvusios, turinčios avarinės būklės požymių. Išorinis vaizdas nėra estetiškas. Pastatas įtrauktas į saugomų kultūros paveldo objektų sąrašą, kurio unikalus Nr. 10347.

Magistrinio darbo tikslas yra Dominikonų vienuolyno pastatą pritaikyti naujai paskirčiai.

Darbo uždaviniai: atlikti vienuolyno pastato istorinių, architektūrinių, konstrukcinių tyrimų apžvalgą; apžvelgti vienuolyno namo nustatytus vertingųjų savybių turinčius elementus; atlikti Lietuvoje esančių dominikonų vienuolynų analizę, pagal funkciją; pateikti objekto paskirties keitimo pasiūlymus. Vienuolyno namo istorinė, architektūrinė tyrimų apžvalga parodė, kad per visą pastato gyvavimo laikotarpį jo funkcija priklausė nuo tuo metu vykstančių karų ir sukilimų. Dominikonų vienuolyno pastate yra susipynusios gotikos, renesanso, baroko klasicizmo, eklektikos epochos. Vienuolyno namo konstrukcinių tyrimų apžvalga parodė, kad daugiausiai pažeidimų yra sienų bei pamatų konstrukcijose, kurios liečiasi su gruntu. Vienuolyno namo nustatytų vertingųjų savybių elementų apžvalga parodė, kad daugiausiai saugomų vertingųjų elementų yra pirmame vienuolyno aukšte. Atlikus Lietuvoje esančių dominikonų vienuolynų analizę, pagal funkciją, išsiaiškinta, kad dauguma vienuolynų yra pritaikyti naujai su vienuolija nesusijusiai paskirčiai. Atlikus specialistų apklausą ir išanalizavus paskutinius projektinius pritaikymo pasiūlymus, siūlau Vilniaus dominikonų vienuolyną pritaikyti kompleksinei paskirčiai: pirmą aukštą skirti prekybos, paslaugų, maitinimo funkcijai, o antrą ir trečią aukštą kultūrinei – edukacinei veiklai.

Darbo tekstinę dalį sudaro 109 psl., 65 pav., 6 lent., 10 priedai, išanalizuoti 21 literatūros ir informacijos šaltiniai.

Prasminiai žodžiai: Vienuolynas, kultūros paveldo objektas, vertingosios savybės, funkcijos keitimas, projektiniai pasiūlymai

Vilnius Gediminas Technical University
Faculty of Civil Engineering
Department of Architectural Engineering

ISBN ISSN
Copies No. .....
Date .....-.....-.....

Master Degree Studies **Civil Engineering** study programme Master Graduation Thesis 4

Title **Analysis and Use Change Proposals of Vilnius Dominican Monastery Home**

Author **Iveta Karčiauskaitė**

Academic supervisor **Prof Dr Habil Josifas Parasonis**

Thesis language: Lithuanian

Annotation

Problems analysed in the diploma work: the house of The Vilnius Dominican monastery is in poor shape , the house is not being used and is almost derelict. The exterior is in poor shape aesthetically, as well. This site is also protected by Lithuanian Government, unique case number 10347.

Ph.D. work goal is to make a new use for this site. It includes the site historical analysis, monastery architectural history, construction analysis, analysis of architectural valuables, Lithuanian Dominican monasteries analysis, functional analysis, to provide new purposes for this site, taking into consideration the architectural values of this site.

The historical analysis of this site has shown that the state of this building has shown some changes during various wars and uprisings. The Vilnius Dominican monastery is a perfect example of some Gothic, renaissance, baroque, classic and eclectic architectural styles.

My studies have shown, that the most damage has been done to the walls and the foundation of the building. Also, close attention needs to be paid of the façade as well. The research has shown, that the most architectural valuables are based on the first floor of the building.

Most of the Dominican monasteries in Lithuania have now started serving different purposes, i.e. shops, restaurants, galleries, etc. Therefore, I propose to use this site for more commercial purposes. First floor should be used for commercial purposes (shops, restaurants, ect) and the second and third floors for cultural and educational purposes.

This plan consists of 109 pages, 65 pictures, 6 tables and 10 supportive cases. 21 literature and information sources have been used.

Keywords: Monastery, cultural heritage, valuable properties, changing of function, project proposals.

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS 9
LENTELIŲ SĄRAŠAS 12
ĮVADAS 13
1. DOMINIKONŲ VIENUOLYNO NAMO ISTORINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA 17
1.1. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblio teritorijos ir sklypo užstatymo raidos istorinė apžvalga 18
1.2. Dominikonų vienuolyno pastato raida nuo pastatymo iki 1831 m sukilimo 18
1.3. Dominikonų vienuolyno pastato raida nuo 1831 m sukilimo iki 1863 m sukilimo 19
1.4. Dominikonų vienuolyno pastato raida nuo 1863 m sukilimo iki dabar 20
1.5. Išvados 21
2. DOMINIKONŲ VIENUOLYNO PASTATO ARCHITEKTŪRINIŲ – KONSTRUKCINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA 23
2.1. Vienuolyno architektūrinių – planinių sprendinių apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu 23
2.2. Vienuolyno pastato architektūrinė evoliucija 29
2.3. Vienuolyno fasadų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu 33
2.4. Vienuolyno pastato pamatų konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu 41
2.5. Vienuolyno pastato sienų konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu 42
2.6. Vienuolyno pastato perdangų konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu 43
2.7. Vienuolyno pastato stogo konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu 43
2.8. Vienuolyno pastato laiptų konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu 44
2.9. Išvados 44
3. DOMINIKONŲ VIENUOLYNO NAMO NUSTATYTŲ VERTINGŲJŲ ELEMENTŲ SAVYBIŲ APŽVALGA 46
3.1. Vienuolyno namo, kaip kultūros paveldo apsaugos objekto, apžvalga 46
3.2. Vilniaus dominikonų vienuolyno ansamblio nustatytos vertingosios savybės 46
3.3. Išvados 59
4. LIETUVOS DOMINIKONŲ VIENUOLYNŲ APŽVALGA PAGAL PASKIRTĮ 60
4.1. Liškiavos dominikonų vienuolynas 61
4.2. Palėvenės buvęs dominikonų vienuolynas 63
4.3. Raseinių buvęs dominikonų vienuolynas 65

4.4. Trakų buvęs dominikonų vienuolynas ... 67
4.5. Vilniaus (Verkių) buvęs dominikonų vienuolynas ... 69
4.6. Žemaičių kalvarija, buvęs dominikonų vienuolynas ... 70
4.7. Išvados ... 72
5. VILNIAUS DOMINIKONŲ VIENUOLYNO NAMO PASKIRTIES KEITIMO SIŪLYMAI ... 73
5.1. Specialistų anketinės apklausos dėl naujos paskirties, rezultatai ... 73
5.2 Naujausių dominikonų vienuolyno namo pietinės ir vakarinės dalies pritaikymo naujai paskirčiai projektinių pasiūlymų apžvalga ... 77
5.3. Naujausių dominikonų vienuolyno namo rytinės, vakarinės ir šiaurinės korpusų dalies pritaikymo naujai paskirčiai projektinių pasiūlymų apžvalga ... 90
5.4. Vilniaus dominikonų vienuolyno namo paskirties keitimo siūlymai ... 91
5.5. Išvados ... 94
IŠVADOS IR SIŪLYMAI ... 95
LITERATŪROS SĄRAŠAS ... 97
PRIEDAI ... 99

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblis *(Zdanevičienė 2012)*.....12
2 pav. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblis *(Kultūros vertybių... 2014)*.....16
2.1 pav. Pagrindinis įėjimas į vienuolyno pastatą *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*22*
2.2 pav. Pirmo aukšto patalpų išdėstymas *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*23*
2.3 pav. Antro aukšto patalpų išdėstymas *(Kultūros vertybių... 2014)* *24*
2.4 pav. Trečio aukšto patalpų išdėstymas *(Kultūros vertybių... 2014)* *25*
2.5 pav. Pastato korpusų padalijimas miestui (žymima oranžine spalva) ir dvasiškiams (žymima žalia spalva) *(schema sudaryta autorės)* *26*
2.6 pav. Rūsių stilistinė kartograma *(Kultūros vertybių... 2014)* *29*
2.7 pav. Pirmo aukšto stilistinė kartograma *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*30*
2.8 pav. Antro aukšto stilistinė kartograma *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*31*
2.9 pav. Trečio aukšto stilistinė kartograma *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*31*
2.10 pav. Keturkampio kiemo vakarinio fasado išklotinė *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*32*
2.11 pav. Keturkampio kiemo rytinio fasado išklotinė *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*34*
2.12 pav. Keturkampio kiemo pietinio fasado išklotinė *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*35*
2.13 pav. Keturkampio kiemo šiaurinio fasado išklotinė *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*36*
2.14 pav.Pietinio kiemo korpuso „B“ fasadas *(Kultūros vertybių... 2014)* *37*
2.15 pav.Dominikonų gatvės fasadas *(Kultūros vertybių... 2014)* *38*
2.16 pav.Dominikonų gatvės fasadas (iš kiemo pusės) *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*38*
2.17 pav.Vakarinis kiemo korpuso fasadas (be arkadų prieangio) *(Kultūros vertybių... 2014)*....*39*
2.18 pav.Šv. Ignoto gatvės fasadas *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*40*
3.1 pav. Vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpos Nr. 24 niša *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*48*
3.2 pav. Vakarinio korpuso rūsio antro aukšto patalpa Nr. 10 *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*48*
3.3 pav. Vakarinio korpuso pirmo aukšto koridorius prie bažnyčios (patalpa Nr. 11) *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*50*
3.4 pav. Šiaurinio korpuso pirmo aukšto patalpa Nr. 25 *(Kultūros vertybių... 2014)* *50*
3.5 pav. Vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpa Nr. 19 *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*51*
3.6 pav. Šiaurinio korpuso antro aukšto patalpa Nr. 46 *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*52*
3.7 pav. Rytinio korpuso antro aukšto laiptai į trečią aukštą (patalpa Nr. 50) *(Kultūros vertybių... 2014)*.....*52*

3.8 pav. Vakarinio korpuso antro aukšto patalpos Nr. 29 laiptų į trečią aukštą vieta *(Kultūros vertybių... 2014)*.....53
3.9 pav. Vakarinio korpuso antro aukšto laiptinės patalpa Nr. 45 anga į pirmą aukštą *(Kultūros vertybių... 2014)*.....53
3.10 pav. Pietinio korpuso laiptinės į trečią aukštą (patalpa Nr. 60) fragmentas *(Kultūros vertybių... 2014)*.....54
3.11 pav. Angos apvadas *(Kultūros vertybių... 2014)*.....54
3.12 pav. Angos apvadas *(Kultūros vertybių... 2014)*.....55
3.13 pav. Vakarinio korpuso antro aukšto laiptinės patalpa Nr. 45 *(Kultūros vertybių... 2014)*...55
3.14 pav. Paveikslas „Mirtis“ *(Kultūros vertybių... 2014)*.....56
3.15 pav. Vakarinio korpuso koridoriaus pirmo aukšto (patalpa Nr. 11) grindų danga *(Kultūros vertybių... 2014)*.....58
4.1 pav. St. Gall planas *(Carolingian Culture... 2014)*.....61
4.2 pav. Liškiavos dominikonų vienuolynas *(Lietuvos vienuolynai... 2000)*.....62
4.3 pav. Liškiavos dominikonų vienuolynas po sutvarkymo *(Čepkelių – Dzūkijos... 2014)*.....63
4.4 pav. Palėvenės buvęs dominikonų vienuolynas *(Lietuvos vienuolynai... 2000)*.....64
4.5 pav. Raseinių buvęs dominikonų vienuolynas *(Tisena dizainas... 2014)*.....68
4.6 pav. Trakų buvęs dominikonų vienuolynas *(Lietuvos vienuolynai... 2014)*.....70
4.7 pav. Vilniaus (Verkių) buvęs dominikonų vienuolynas *(Kryžiaus kelias... 2014)*.....71
4.8 pav. Žemaičių kalvarija, buvęs dominikonų vienuolynas *(Lietuvos vienuolynai... 2000)*.....73
5.1 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su lankymosi Vilniaus senamiestyje tikslu, pasiskirstymas 74
5.2 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su teikiamų paslaugų trūkumu dirbantiems ir besimokantiems, pasiskirstymas.....75
5.3 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su teikiamų paslaugų trūkumu pramogaujantiems, pasiskirstymas.....76
5.4 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su geriausiu paskirties pritaikymu Dominikonų vienuolynui, pasiskirstymas 77
5.5 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su apklaustųjų pateiktų paslaugų variantų naudojimusi, pasiskirstymas.....78
5.6 pav. Restauruojamų ir pritaikomų bei atstatomų pastatų schema *(schemą sudarė autorė)*....79
5.7 pav. Pirmas Dominikonų gatvės užstatymo variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....79
5.8 pav. Antras Dominikonų gatvės užstatymo variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....80

5.9 pav. Kiemo fasado tarp ašių H-A ir G-A išklotinės *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*81*
5.10 pav. Vidinio kiemo fasado tarp ašių 2-7 išklotinės *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*82*
5.11 pav. Vidinio kiemo fasado tarp ašių 4-2 ir 8-2 išklotinės *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*83*
5.12 pav. Rūsio planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)* *84*
5.13 pav. Rūsio planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*85*
5.14 pav. Pirmo aukšto planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)* *86*
5.15 pav. Pirmo aukšto planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*86*
5.16 pav. Antro aukšto planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*87*
5.17 pav. Antro aukšto planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*88*
5.18 pav. Trečio aukšto planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*89*
5.19 pav.Trečio aukšto planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)* *89*
5.20 pav.Mansardinio aukšto planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*90*
5.21 pav. Mansardinio aukšto planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*.....*91*
5.22 pav. Vilniaus Dominikonų vienuolyno namo pritaikymas butams – antras aukštas *(Zdanevičienė 2012)* *92*

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Rūsio planinės struktūros skirtumai 84
2 lentelė. Pirmo aukšto planinės struktūros skirtumai 85
3 lentelė. Antro aukšto planinės struktūros skirtumai 87
4 lentelė. Trečio aukšto planinės struktūros skirtumai 88
5 lentelė. Mansardinio aukšto planinės struktūros skirtumai 90
6 lentelė. Dominikonų vienuolyno paskirties pritaikymo siūlymų palyginimas 94

ĮVADAS

Problema. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblį sudaro Šventosios Dvasios bažnyčia, vienuolyno namas ir koplytstulpis (1 pav.).

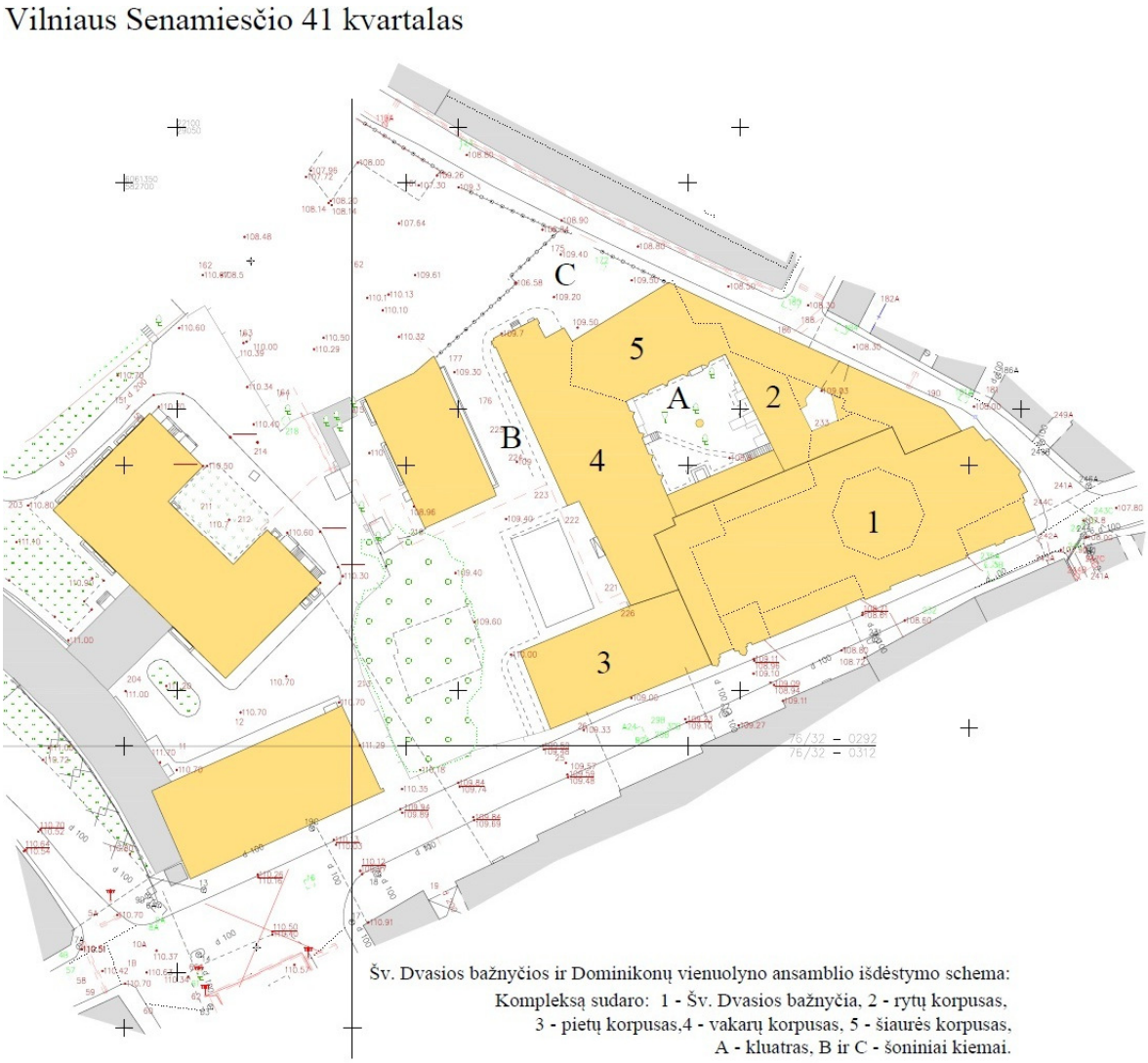

1 pav. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblis *(Zdanevičienė 2012)*

Vienuolynas buvo pastatytas XVI a. Vienuolyno patalpos nuo jų įkūrimo iki šių dienų veikė pagal įvairias paskirtis. Be pagrindinės šio pastato paskirties, vienuolių namų, dar čia buvo saugomi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Vyriausiojo tribunolo archyvai. Po vienuolyno uždarymo šiose patalpose buvo įkurtos magistrato įstaigos, butai, kalėjimas. Tačiau nei viena iš šių paskirčių neišliko. Šiuo metu didžioji dalis pastato yra prastos būklės, patalpos

nenaudojamos, apgriuvusios, turinčios avarinės būklės požymių. Išorinis vaizdas nėra estetiškas. Todėl būtina išanalizuoti atliktus tyrimus, juos susisteminti, padaryti išvadas ir pateikti geriausią pasiūlymą unikaliam statiniui išsaugoti ir pritaikyti visuomenės gerovei.

Objektas – Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblio dominikonų vienuolyno namas, esantis Dominikonų g. 6/ Šv. Ignoto 11, yra Vilniaus senamiestyje, pietryčių Lietuvoje. Pastatas įtrauktas į saugomų kultūros paveldo objektų sąrašą, kurio unikalus Nr. 10347.

Tikslas – Dominikonų vienuolyno pastatą pritaikyti naujai paskirčiai.

Uždaviniai:

1. Apžvelgti vienuolyno pastato istorinių tyrimų medžiagą.
2. Atlikti vienuolyno pastato architektūrinių – konstrukcinių tyrimų apžvalgą.
3. Apžvelgti vienuolyno namo nustatytų vertingųjų savybių elementus.
4. Atlikti Lietuvoje esančių dominikonų vienuolynų analizę, funkcijos atžvilgiu.
5. Pasiūlyti naują objekto funkciją, atsižvelgiant į vertingąsias savybes.

Metodai:

1. Mokslinės, archyvinės literatūros analizė.
2. Fotofiksacija (atliekami pastato vizualiniai tyrimai).
3. Anketinė apklausa.

Aktualumas, naujumas. Vilniaus dominikonų vienuolyno pastatas yra pripažintas turintis reikšmingų, unikalių ir svarbių memorialinių, dailės (tapybos), architektūrinių, sakralinių, istorinių savybių. Šiuo metu pastatas yra apleistas. Todėl atsižvelgiant į visuomenės poreikį, esamą vietą bei istorinį reikšmingumą būtina išsaugoti ir tinkamai atkurti esamą architektūrą ir konstrukcijas bei pritaikyti visuomenės reikmėms.

Hipotezė. Jeigu pastatas būtų atkurtas ir pritaikytas visuomenės poreikiams, tai būtų išsaugotas jo autentiškumas bei vertingosios savybės.

Darbo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, kuriame iškeliami uždaviniai, įvardijamos problemos bei jų aktualumas, darbo tikslas, aptariama darbo metodika.Istorinės

apžvalgos skyriuje yra išnagrinėta pastato istorija, kūrimasis bei raidos etapai. Architektūrinės apžvalgos skyriuje išnagrinėtos pastato išorinės bei vidinės architektūrinės savybės. Konstrukcinės apžvalgos skyriuje nagrinėjamos esamos pastato konstrukcijos, jų būklė. Nustatytų vertingųjų elementų savybių apžvalgos dalyje susisteminami ir sugrupuojami elementai bei pateikiami jų aprašymai. Lietuvos dominikonų vienuolynų apžvalgos dalyje, pateikiama jų istorija bei dabartinė funkcija. Paskirties keitimo pasiūlymų dalyje nagrinėjami parengti naujausi funkcijos keitimo projektai, mano atliktos apklausos rezultatai ir pateiktas pasiūlymas Vilniaus dominikonų vienuolyno pritaikymui.

Literatūros ir šaltinių apžvalga. Rengiant darbą buvo remtasi įvairiais literatūros šaltiniais: archyvine medžiaga, projektais, tyrimais, moksliniais darbais, straipsniais, teisės aktais.

Visų pirma reikėtų išsiaiškinti ir išanalizuoti vieną iš pagrindinių sąvokų – kultūros paveldo objektas, tai pavieniai, kompleksiniai ar į kompleksą įeinantys objektai, registruoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės, t. y. žemės sklypuose, sklypų dalyse, vandens, miško plotuose ar jų dalyse esantys statiniai ar kiti nekilnojamieji daiktai, kurie turi vertingųjų savybių ir kartu su jiems priskirta teritorija yra atskiri daiktinės teisės objektai ar gali jais būti.Baigiamajame darbe dažniau naudojama sąvoka – kultūros paveldo statinys – vertingųjų savybių turintis pastatas, jo dalis, inžinerinis statinys ar jo išlikusi dalis, monumentalūs nekilnojamieji dailės kūriniai.Kadangi darbo tema yra susijusi su vienuolyno paskirties keitimo siūlymais, turime tiksliai išsiaiškinti pritaikymo sąvoką. – kultūros paveldo objekto ar jo sudedamųjų dalių pertvarkymas naudoti, suderinant valdytojo ir visuomenės poreikius, minimaliai keičiant vertingąsias savybes ir sudarant galimybes atkurti būklę, buvusią iki šių pakeitimų, atliekant tyrimais pagrįstus tvarkomuosius paveldosaugos, statybos ir kraštotvarkos darbus.Norint tinkamai parinkti naują pastato funkciją, atitinkančią teisės aktus, būtina žinoti kas yra vertingoji savybė – kultūros paveldo objekto, vietovės, jų dalies ar elemento bruožas, vertingas etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu *(Lietuvos Respublikos… 2013).*

Tvarkant, atkuriant ir restauruojant kultūros paveldo objektus reikia remtis galiojančiais įstatymais ir kitais teisės aktais, kurie riboja projektų įgyvendinimo galimybes.

Lietuvoje nekilnojamo kultūros paveldotvarkybos rengimo procesą reglamentuoja:

1. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. Šis įstatymas įgyvendina Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Tarptautinių sutarčių ir Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymų nuostatas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje; nustato nekilnojamojo kultūros paveldo, esančio Lietuvos Respublikos teritorijoje, apskaitos, saugojimo ir tvarkybos, šio ir kitų teisės aktų nustatytų paveldosaugos reikalavimų laikymosi priežiūros,

kultūros paveldo objektų būklės stebėjimo teisinius pagrindus; saugo nematerialųjį kultūros paveldą, nustatydamas su juo susijusių vietų ir kitokių nekilnojamųjų daiktų apsaugą *(Lietuvos Respublikos… 2013).*

2. Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija. Šios Konvencijos šalys susitaria: pripažinti, kad su kultūros paveldu susijusios teisės yra neatskiriamos nuo teisės dalyvauti kultūriniame gyvenime, kaip apibrėžta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje; pripažinti individualią ir kolektyvinę atsakomybę už kultūros paveldą; pabrėžti, kad kultūros paveldo išsaugojimo ir jo tvaraus naudojimo tikslas yra žmonių vystymasis ir gyvenimo kokybė; imtis reikiamų veiksmų, kad būtų taikomos šios Konvencijos nuostatos dėl:

- kultūros paveldo vaidmens kuriant taikią ir demokratinę visuomenę, taip pat tvarios plėtros ir kultūrų įvairovės skatinimo procesuose;

- didesnio visų susijusių viešųjų, institucinių ir privačių subjektų įgaliojimų susietumo *(Kultūros paveldo…2005).*

3. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija. Ji nustato du pagrindinius principus. Pirma, kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, pripažįsta, kad visų pirma jai priklauso pareiga užtikrinti, kad jos teritorijoje esančios pasaulio paveldo vertybės būtų išsaugotos, ir įsipareigoja šiuo tikslu veikti, kiek leidžia jos pačios ištekliai. Antra, visos Susitariančiosios Šalys pripažįsta, kad visos tarptautinės bendruomenės pareiga yra bendradarbiauti, kad būtų užtikrintas visuotinę reikšmę turinčio paveldo išsaugojimas *(Pasaulio kultūros... 1972).*

Rengiant baigiamąjį magistro darbą buvo nagrinėjama archyvinė medžiaga, kurioje buvo pateikti įvairaus laikotarpio tyrimai ir projektai. Priimant sprendimus buvo atlikta naujausių projektinių pasiūlymų apžvalga bei specialistų apklausa.

1. DOMINIKONŲ VIENUOLYNO NAMO ISTORINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA

Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčios ir buvusio Dominikonų vienuolyno ansamblis yra nacionalinis paminklas. 1973 m. kultūros paminklų sąrašuose jis eina 8-ju numeriu. Kultūros vertybių registre įregistruotas 1992 m. Numeris Lietuvos Respublikos kultūros paminklų sąraše yra AtR8. Unikalus objekto kodas – 21.

Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblį sudaro: Šventosios Dvasios bažnyčia, įregistruota 2003 m., kurios unikalus kodas yra 27302; Dominikonų vienuolyno namas, įregistruotas 1993 m., kurio unikalus kodas yra 10347; koplytstulpis, įregistruotas 2003 m., kurio unikalus kodas yra 27303 (2 pav.).

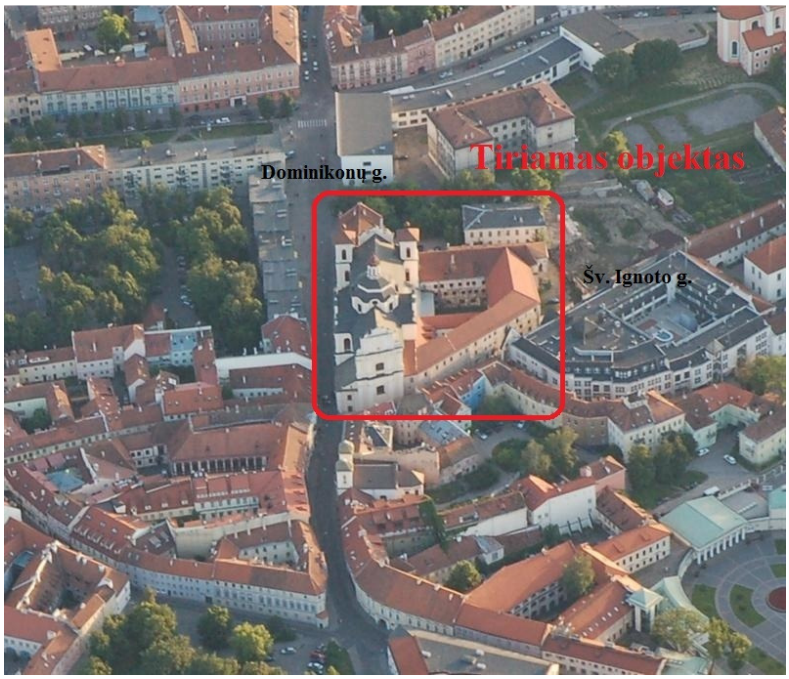

2 pav. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblis *(Kultūros vertybių... 2014)*

Vienas vienuolynui priklausęs korpusas jungiasi su Šv. Ignoto g., antras su Dominikonų g., tačiau pagrindinės dalys, pirmo ir antro aukšto jungiasi su bažnyčia ir eina į kvartalo gilumą, sudarydamas keturkampį pastatą su įsiterpusiu kvadratiniu kiemu viduryje. Tarp minėtų dviejų korpusų ir pagrindinės vienuolyno dalies yra įsiterpusi Šv. Dvasios bažnyčia.

Rengiant istorinę Vilniaus dominikonų vienuolyno namo apžvalgą buvo remtasi Paminklų konservavimo instituto rengta M. Banikonienės „Istorine apybraiža“ (1982 m) ir T. Dambrauskaitės „Istoriniais tyrimais“ (1973 m).

1.1. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblio teritorijos ir sklypo užstatymo raidos istorinė apžvalga

Sklypas yra Vilniaus senamiesčio 27 kvartale, kurio šiaurės vakarinėje dalyje yra Šv. Kotrynos bažnyčios ir benediktinų vienuolyno ansamblis, skveras su S. Moniuškos paminklu. Pietrytinėje kvartalo dalyje: Šv. Dvasios bažnyčios ir dominikonų vienuolyno ansamblis. Pietvakarinėje dalyje: S. Nėries vidurinė mokykla, o kvartalo centre įrengta mokyklos sporto aikštė. Seniausias kvartalo pastatas Šv. Dvasios bažnyčia. Manoma, kad ji buvo pastatyta apie 1323 m. Manoma, kad tuo metu stovėjo ne tik bažnyčia, bet ir, pagal atliktus archeologinius tyrimus, ir gyvenamieji namai. XV a. šiaurinėje ir pietinėje kvartalo dalyje stovėjo gotikiniai gyvenamieji namai. Pietvakarinėje dalyje tyrimai neatlikti. 1441 m. bažnyčia buvo padidinta, o 1501 m. perstatyta ir atiduota šalia įkurtam dominikonų vienuolynui. XVII a. rašytiniuose šaltiniuose minimas pietvakarinės kvartalo dalies užstatymas. Tuo metu šalia Šv. Dvasios bažnyčios ir Vilniaus gatvės stovėjo gyvenamieji namai. Per karą šios dalies namai buvo apgriauti (išskyrus klasicistinį namą), o pokario metais visiškai nugriauti. Vietoje jų buvo pastatyta 1950 – 1964 m. S. Nėries vidurinė mokykla *(Kliobavičiūtė et al. 2008).*

1.2. Dominikonų vienuolyno pastato raida nuo pastatymo iki 1831 m sukilimo

Vienuoliai dominikonai į Vilnių atvyko Gedimino laikais, turėjo pasistatę nedidelį vienuolyną ir koplyčią. Tačiau pagrindinė vienuolyno įsikūrimo data yra laikoma 1501 m., kai Aleksandras Jogailietis, Vilniaus vyskupui pritariant, vienuolius apgyvendino prie Šv. Dvasios bažnyčios pastatydamas jiems vienuolyną bei skirdamas keletą sklypų Vilniaus mieste ir už jo ribų *(Dambrauskaitė 1973).*

Pirmą kartą vienuolynas degė 1610 m. ir stipriai nukentėjo karo metu – 1655 m. Ypač dideli nuostoliai padaryti 1748 m. ir 1749 m. taip pat gaisrų metu. Tuo metu pastatų būklė buvo itin bloga ir vienuoliai turėjo išsikraustyti į kitus vienuolynus. Vilniaus istorijos tyrinėtojas Vl. Zahorskis teigė, kad vienuolyno pastatai buvo atstatyti1753 m., nors R. Legaitė manė, kad atstatymai vyko iki 1770 m *(Dambrauskaitė 1973).*

Nuo to laiko vienuolynas neturėjo galimybės plėstis, nes prasidėjęs karas buvo vienuolyno smukimo pradžia. 1812 m. karo metu vienuolyno patalpose buvo įrengta Napaleono karo ligoninė. Tiek vienuolynas, tiek bažnyčia buvo apiplėšti prancūzų armijos bėgimo laikotarpiu. Remontas buvo įvykdytas 1815 – 1818 m *(Dambrauskaitė 1973).*

1818 m. vizitacijos aktuose pateikti įsakymai. Vadovaujantis įsakymu vienuolyno mūrai pagal vieną liniją nudažyti įvairiomis spalvomis, pagal kitą liniją – nubalinti. Virš pastatų,

esančių prie vienuolyno arklidžių, uždengtas naujas stogas. Apie bažnyčią, vienuolyną ir kitus pastatus paaukštintas kiemas ir paklotas naujas grindinys tūkstančio ir kelių šimtų sieksnių plote. Tačiau pagal šiuos duomenis negalima susidaryti architektūrinio vaizdo. Nėra aiškus patalpų išdėstymas, tik 1817 m. ir 1819 m aktuose pateiktas neišsamus bibliotekos aprašymas. Žinoma, kad ji buvo trečiame aukšte, virš vienuolyno prepozito (viršininko) patalpų, gerai įrengtoje salėje. Knygos buvo laikomos medinėje spintoje, lubos tapytos *(Dambrauskaitė 1973).*

1822 m. dalis patalpų vėl užimta kalėjimui bei kalinių prižiūrėtojams apgyvendinti. Antrame aukšte įsikūrė Universiteto studentai *(Banikonienė 1982).*

1.3. Dominikonų vienuolyno pastato raida nuo 1831 m sukilimo iki 1863 m sukilimo

1831 m. sukilimo metu dalis vienuolyno pastato buvo užimta sukilėlių ligoninei ir tuo pačiu kalėjimui. Nors buvo reikalaujama atlaisvinti patalpas, tačiau ligonių vis daugėjo ir jų nebuvo kur iškelti. Vilniaus kosistorija reikalavo patalpas išlaisvinti. Jie teigė, kad vienuolyno patalpose turi būti įkurdinta Lietuvos provincijos vyriausioji dominikonų ordino mokykla, tačiau ligonių daugėjo ir nebuvo kur jų patalpinti *(Banikonienė 1982).*

1844 m. caro Nikalojaus įsakymu vienuolynas buvo uždarytas, jo patalpos atiteko miesto magistrato žinion, jose įsikūrė karinis dalinys, kalėjimas *(Dambrauskaitė 1973).*

Uždarius dominikonų vienuolyną 1844 m., pastate bvo įsikūrusios įvairios įstaigos. Tam buvo keičiami pastato planai. Viena dalis pastato atiteko miesto priklausomybei, kita dvasininkams. Šv. Dvasios bažnyčia liko veikianti, todėl miestui atiteko tik dalis vienuolyno pastato. Bažnyčiai priklausančioje dalyje įsikūrė klebonas, kunigai, bažnyčios tarnai. Miestui atiteko didžioji pastato dalis - vakarinis ir pietinis korpusai, taip pat vienuolyno kiemo antro aukšto flygelis. Dvasiškiams liko šiaurinis, prie bažnyčios ir prie gatvės korpusai ir visi pirmo aukšto koridoriai, kuriuose vykdavo procesijos *(Banikonienė 1982).*

1845 m. buvo būtina atlikti stogo rekonstravimo darbus. Tam buvo reikalingos nedidelės lėšos, tačiau jų atrado tik kitais metais *(Banikonienė 1982).*

Po vienuolyno uždarymo – 1847 m., buvo išleistas gen. gubernatoriaus įsakymas padaryti dominikonų vienuolyno planų ir fasadų išklotines. Tačiau šie brėžiniai nėra išlikę *(Banikonienė 1982).*

1849 – 1858 m. pagal susirašinėjimo duomenis vyko pastato remontas bei pritaikymas naujai paskirčiai, kariškių butams. Tačiau projektas ir kiti dokumentai yra neišlikę, todėl taip ir neaišku ar pastatas buvo tuo metu remontuojamas ir pritaikytas minėtai paskirčiai *(Banikonienė 1982).*

1852 m. buvo sudarytas dalies dominikonų vienuolyno pastato paskirties keitimo projektas. Tuo metu buvo numatyta toje dalyje patalpinti kai kuriuos Vilniaus kalėjimo skyrius. Tačiau pagal išlikusius dokumentus galima susidaryti tik labai bendrą buvusios dominikonų vienuolyno pastato vaizdą bei bendrus vystymosi etapus. Todėl negalima pateikti jokių tikslių išvadų *(Banikonienė 1982).*

Pagal 1856 m. dokumentus, statybos reikalų komisija savo rašte generaliniam gubernatoriui pranešė apie blogą pastato stovį. 1859 m. ta pati komisija vėl pateikė raštą konstatuodami, kad pastatui reikia kapitalinio remonto, o jeigu tam nebūtų lėšų, tai panaudoti pastatą taip, kad negrėstų pavojus žmonėms *(Banikonienė 1982).*

1857 m. pastato dalis, kuri priklausė miestui, o ne bažnyčiai buvo paskirta mirusių, neturtingų valdininkų, našlių su šeimomis, butams. Pagal 1862 sąrašą, tuo metu gyveno 20 neturtingų šeimų *(Banikonienė 1982).*

1.4. Dominikonų vienuolyno pastato raida nuo 1863 m sukilimo iki dabar

1863 m. sukilimo metu dalis pastato vėl buvo naudojama politinių kalinių ligoninei – kalėjimui. Buvo įrengtos tardymo kameros, jų sienos buvo apvilktos veltiniu, kad nebūtų garso. Taip pat įdėti stiklai bei grotos *(Banikonienė 1982).*

Buvo rastas vienintelis projektas 1871 m. dalies pastato pritaikymas kalėjimo poreikiams. Šiame projekte aiškiai nurodytas patalpų planas. Jis nėra labai pasikeitęs nuo vienuolyno egzistavimo laikų, taip pat nuo šiuometinių planų. Tačiau galime daryti išvadą, kad šis projektas nebuvo įgyvendintas, nes remiantis 1874 m. dokumentais buvo parenktas kitas projektas kalėjimui. Tačiau jis taip pat nebuvo įgyvendintas, nes kalėjimą nutarta įrengti buvusiame pranciškonų vienuolyne *(Banikonienė 1982).*

1882 m. vėl atnaujinamas projektas kalėjimui. Tačiau ar jis buvo įgyvendintas – nėra aišku *(Banikonienė 1982).*

1902 m. pastate buvo Vilniaus policmeisterio ir jo padėjėjo butai, miesto policijos valdyba, areštinė ir adresų stalas. Tačiau visoms norimoms įstaigoms patalpinti pritrūko vietos, todėl buvo nutarta pastatyti kieme naują flygelį. Šis sumanymas nebuvo įgyvendintas, nes visas įstaigas nutarta patalpinti gubernatoriaus valdybos pastate. O dominikonų pastato dalį nutarta atiduoti miesto valdybos kanceliarijos praplėtimui ir dėl itin blogo stovio panaudoti visuomeninio pobūdžio įstaigoms (miesto archyvui, Muravjovo muziejui, greitosios medicinos pagalbos draugijai, gaisrininkų komandai ir kt.) *(Banikonienė 1982).*

1911 m. dalis vienuolyno priklauso bažnyčiai, joje buvo įvykdyta daug pakeitimų. Pirmo aukšto dalyje, antrame ir trečiame aukštuose buvo išgriauti skliautai, pakeičiant medinėmis lubomis, vietomis išgrautos pertvaros, iš gatvės pusės padidinti langai ir durys *(Dambrauskaitė 1973).*

1911 – 1922 m. vienuolyno pastate vyko pertvarkymo darbai. Jų metu trečiame aukšte, centre atsirado balkonas, o vietoj lango – durys *(Banikonienė 1982).*

1922 – 1938 m. Patalpos Dominikonų gatvėje 4 išnuomotos Poznanės Šv. Vaitiekaus spaustuvei ir knygynui *(Banikonienė 1982).*

1924 m. visas pirmas aukštas buvo paskirtas knygynui *(Banikonienė 1982).*

1935 m. buvo numatyta pastato gale įrengti medinius laiptus knygų pernešimui į antrą aukštą. Tačiau dėl neaiškių priežasčių projektas nebuvo įgyvendintas *(Banikonienė 1982).*

1936 m. išdekoruotas sgrafito technika pastato pirmo aukšto fasadas, kuriame buvo įkomponuotas knygyno pavadinimas *(Banikonienė 1982).*

Nuo 1936 m. iki šių dienų nėra išlikusių istorinių duomenų.

Po nepriklausomybės paskelbimo visas kompleksas grąžintas Vilniaus arkivyskupijai. Vilniaus dominikonų namas pagal sutartį grąžintas 1993 m.

1.5. Išvados

1. Buvęs dominikonų vienuolyno namas pastatytas XVI a. pradžioje (1501 m.).
2. Pastatų kompleksas stipriai nukentėjo 1610 m. gaisro metu, 1655 – 1661 m. karo metu, ir nuo XVIII a. vidurio gaisrų.
3. Vienuolyno namas iki 1831 m. ir 1863 m sukilimų daugiausiai tarnavo dvasininkijai. Tačiau pirmoji karo įtaką jį pasiekė kai pastatas buvo pritaikytas Napaleono karo ligoninei. Per visą pastato gyvavimo laikotarpį jo paskirtis priklausė nuo tuo metu vykstančių karų ir sukilimų.
4. Dabartiniai pastatai yra atsatyti XVIII a. antroje pusėje, po gaisrų – 1753 m.
5. XIX a. pradžioje pastatas buvo trijų aukštų, iš kurių pirmajame yra buvę ūkinės paskirties patalpos, antrajame ir trečiajame – vienuolių gyvenamos celės.
6. Nuo 1844 m. pastatas turėjo du šeimininkus: miestą ir dvasininkiją.
7. Po nepriklausomybės paskelbimo Vilniaus dominikonų namas 1993 m. grąžintas. Vilniaus arkivyskupijai.

8. XIX a. pabaigoje ypač pasikeitė pastato vidaus planinė struktūra, o tuo pačiu ir fasadai. Pastato suplanavimas keitėsi ir XX amžiuje.Po 1911 m. buvo išgriauti skliautai, padidinti langai ir durys.

2. DOMINIKONŲ VIENUOLYNO PASTATO ARCHITEKTŪRINIŲ – KONSTRUKCINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA

2.1. Vienuolyno architektūrinių – planinių sprendinių apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu

Pirmosios žinios apie architektūrinį vaizdą išlikusios 1817 m. ir 1819 m. aktuose. Juose pateikiamas bibliotekos aprašymas. Ji buvo įsikūrusi trečiame aukšte, virš vienuolyno prepozito (viršininko) patalpų, gerai įrengtoje salėje. Knygos buvo laikomos medinėse spintose, lubos tapytos *(Banikonienė 1982).*

1820 m. vizitacijos aktuose buvo detaliai aprašomi pastatai, išskyrus pagrindinį vienuolyno pastatą. Pastarojo aprašymas buvo painus, ypač antrojo ir trečiojo aukštų. Taigi atskirti, kur yra kokia patalpa tiesiog neįmanoma, beto, nuo to laiko patalpų išdėstymas dar ne kartą keitėsi. Tačiau pirmo aukšto patalpų aprašymas yra išlikęs. Pagrindinis įėjimas į pastatą yra iš Domininkonų gatvės pusės, pro duris, vedančias į bažnyčią (2.1 pav.).

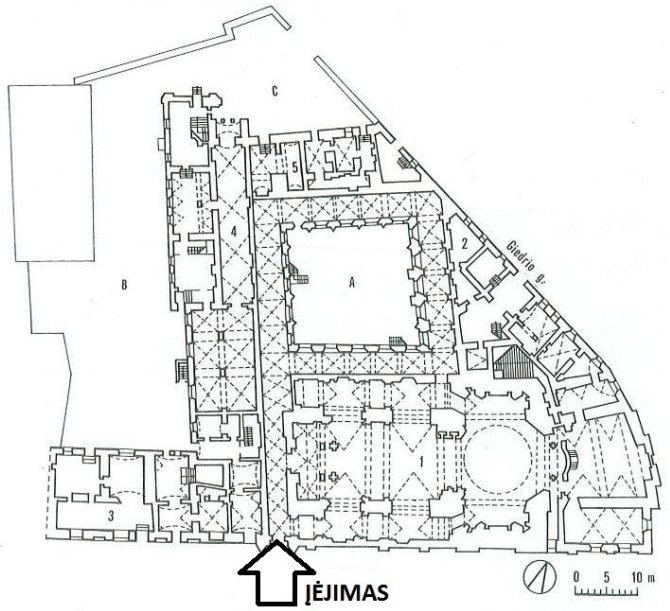

2.2 pav. Pagrindinis įėjimas į vienuolyno pastatą *(Kultūros vertybių... 2014)*

Įėjus pro šias duris ir paėjus toliau yra mažos durys, pro kurias patenkama į vienuolyno koridorių, kuris laužytomis kryptimis eina aplink kiemą ir sudaro uždarą kvadratą. Koridoriuje yra 19 langų. Rėmai geležiniai, stiklai maži. Įėjus į vienuolyną, dešinėje pusėje, pirmo koridoriaus gale yra sieninis altorius, kuriame medine Marijos su Jėzumi statula. Pasukus į kairę,

dešinėje pusėje yra vaškinė, į kurią veda dvejos durys. Šioje patalpoje yra du langai su grotomis. Šio koridoriaus gale, sienoje taip pat yra altorėlis – Jėzaus Nazaretiečio statula. Trečias koridorius atsiveria pasukus į kairę pusę. Šioje dalyje yra durys vedančios į vaško ir žvakių sandėlį. Jame įrengti du langai su grotomis, grindinys iš plytų. Šioje patalpoje taip pat yra maža kamera. Einant toliau randamas vaškinės viršininko kambarys su priemene. Į jį veda dvejos durys. Patalpoje yra vienas langas su grotomis, grindys lentų, krosnis koklių. Toliau šis koridorius veda į kiemą, kurio viduryje yra mūrinis stulpas „monumentas“. Šio kvadrato pakraštyje durys veda į rūsį, esantį po bažnyčia. Trečiojo koridoriaus gale yra medinės dvivėrės durys, kurios veda į kapitulažą. Priešais kapitulažą yra durys į antrą koridorių. Jo gale – refektorius. Išėjus iš jo, einant tolyn kairėje pusėje yra virtuvė. Iš jos galima patekti į kiemą ir į antrą virtuvės kambarį. Koridoriaus, einančio iš refektoriaus gale, praėjus kelias pakopas, tiesiai matomos durys virš kurių yra mažas langelis. Einant ketvirtuoju koridoriumi galima išeiti į gatvę, šalia bažnyčios. Pirmasis aukštas buvo daugiau ūkinės paskirties. 1822 m. dalis patalpų pirmame aukšte buvo užimta kalėjimui bei kalinių prižiūrėtojų kambariams (2.2 pav.) *(Banikonienė 1982).*

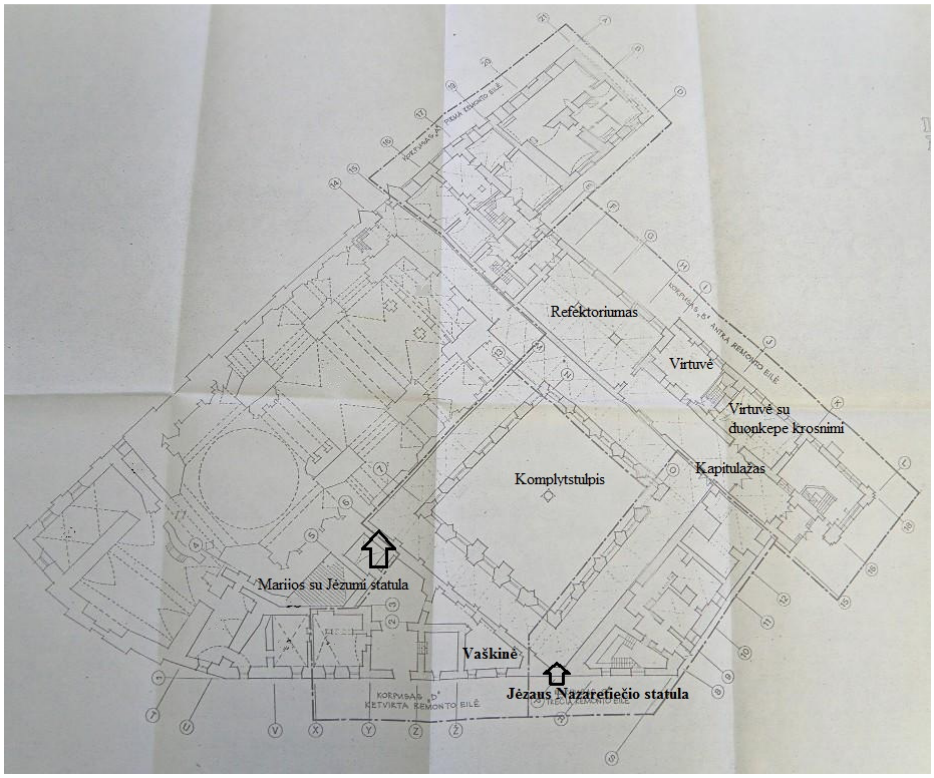

2.2 pav. Pirmo aukšto patalpų išdėstymas *(Kultūros vertybių... 2014)*

Antrame aukšte, kairėje pusėje matomos durys, virš kurių didelis langas, į dešinę didelis, aplink kiemą sudarantis kvadratą koridorius. Jame yra 20 langų, iš kurių 6 yra dideli ir 17 mažesnių. Šiame aukšte yra buvę nedideli grūdų sandėliai, trys archyvų kambariai. Šio aukšto koridoriaus gale yra didelė su trimis langais į Dominikonų gatvę, patalpa. Joje buvo įsikūręs tribunolo archyvas. Detalesnių planavimo dokumentų nėra rasta. Visi aprašymai chaotiški ir negalima susidaryti bendro vaizdo. 1822 m. antrame aukšte buvo įsikūrę universiteto studentai (2.3 pav.) *(Banikonienė 1982).*

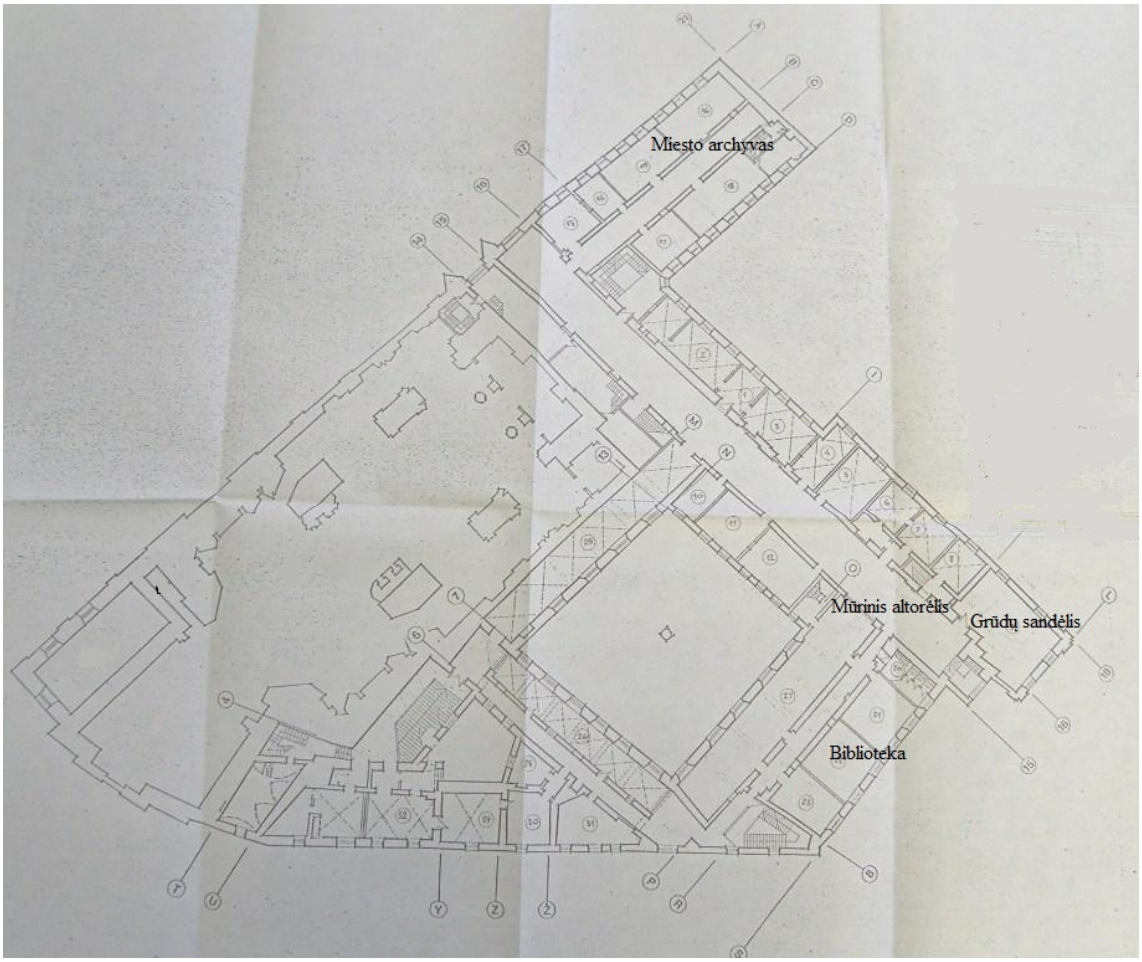

2.3 pav. Antro aukšto patalpų išdėstymas *(Kultūros vertybių... 2014)*

Trečiame aukšte taip pat nėra išlikusių duomenų apie buvusią planinę struktūrą. Patalpos išdėstytos pagal pagrindinę ašį – koridorių, lygiagretų gatvėms. Tiek antrame, tiek trečiame aukšte, rasta duomenų, kad buvo viena apgriuvusi patalpa, be langų, durų, krosnies. Taip pat šiame aukšte gyveno ir mokėsi jauni, dar neįšventinti vienuoliai, todėl yra daug mažų kambarių, bibliotekos patalpa. O taip pat yra ir didelė patalpa, valgykla (2.4 pav.) *(Banikonienė 1982).*

2.4 pav. Trečio aukšto patalpų išdėstymas *(Kultūros vertybių... 2014)*

Rasta duomenų, kad po pastatu yra du rūsiai. Pirmasis po refektoriumi ir virtuve. Į jį įėjimas iš kiemo pusės, prie virtuvės. Antrasis rūsys yra po viršininko cele. Yra dar ir trečias rūsys, tačiau jis po oficina, priešais antrąjį rūsį *(Banikonienė 1982).*

1844 m. Dominikonų vienuolynas buvo uždarytas. Vienuolynui priklausantys namai, sklypai ir visas kitas turtas perėjo miesto priklausomybėn. Šv. Dvasios bažnyčia liko veikianti, todėl ji atiteko dvasininkijai (2.5 pav.). Miestui atiteko vakarinis ir pietinis korpusas, vienuolyno kieme dviejų aukštų flygelis. Dvasiškiams liko šiaurinis korpusas, korpusas prie bažnyčios, prie gatvės ir visas pirmo aukšto koridorius, kuriame švenčių dienomis vykdavo procesijos *(Banikonienė 1982)*

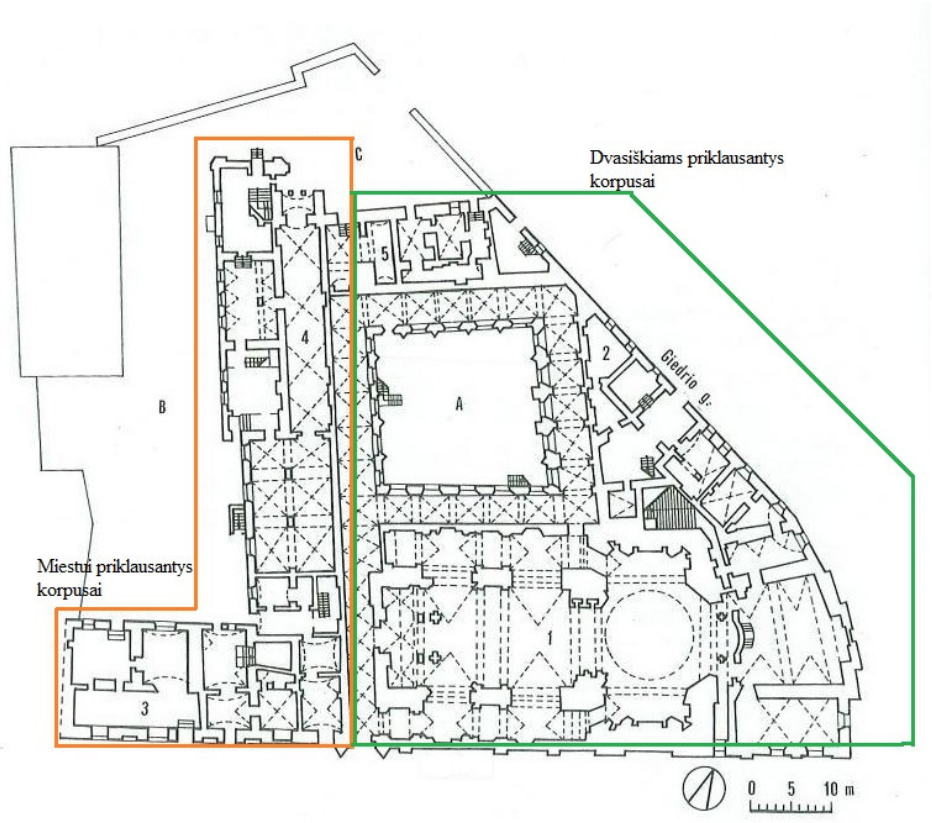

2.5 pav. Pastato korpusų padalijimas miestui (žymima oranžine spalva) ir dvasiškiams (žymima žalia spalva) *(schema sudaryta autorės)*

Miestui ir dvasiškiams priklausančios pastato dalys buvo atitvertos mūrinėmis pertvaromis. Pirmame aukšte vietoj refektoriumo, virtuvės ir kambario šalia virtuvės buvo numatyta įrengti laikinai atvykstančioms kariškių komandoms *(Banikonienė 1982).*

Antrame aukšte, kuriame yra 9 celės, su septyniais vidutinio dydžio ir 18 mažų kambarėlių, trečiame aukšte – didelės dvi salės, keturios celės po du vidutinio dydžio kambarius, šešios celės po vieną mažą kambarį ir trys atskiros celės buvo numatytos paskirti Varšuvos telegrafo linijos valdybos, laikinai atvykusių štabo karininkų, Vilniaus inžinerinės komandos vyr. karininkų butams. Taip pat buvo jau sudarytas ir pastato dalies pritaikymo projektas (arch. Ranvydas). Tačiau buvo nustatyta jį palikti tik politinių kalinių kalėjimui *(Banikonienė 1982).*

1852 m. architektas Ranvydas vėl aliko dalies vienuolyno pritaikymo projektą, kai kurių kalėjimo skyrių patalpinimui. Tačiau ir šis projektas nebuvo įgyvendintas *(Banikonienė 1982).*

1857 m. pastate buvo įrengti butai, mirusių neturtingų valdininkų našlėms su šeimomis *(Banikonienė 1982).*

1902 m. buvo numatyta kieme pastatyti naują flygelį. Tačiau jis taip ir nebuvo pastatytas *(Jarmalavičienė et al. 1985a).*

1911 m. buvo sudarytas projektas, dalies pastato remontui. Pagal atliktą projektą antrame ir trečiame aukštebuvo išgriauta dalis skliautų, iškirsta naujų angų, užmūrytos sienos, iš gatvės pusės padidintos langų angos. Laikotarpyje tarp 1911 m. – 1922 m. toliau vyko pertvarkymo darbai. Nuo 1922 m. dalis pastato buvo išnuomuota Šv. Vpiciekaus knygyno filialui įrengti. Tada buvo pakeistos pirmo ir antro aukšto durų angos. 1924 m. buvo atliekamas fasado paruošimo ir nišų pertvarkymo projektas *(Jarmalavičienė et al. 1985a).*

1936 m. išdekoruotas sgrafito technika, pirmo aukšto fasadas, į kurį buvo įkomponuotas knygyno pavadinimas *(Jarmalavičienė et al. 1985a).*

2.2.Vienuolyno pastato architektūrinė evoliucija

Vienuolyno pastato architektūrinės evoliucijos apžvalga atlikta remiantis architektūriniais tyrimais („Buv. Domininkonų vienuolyno Vilniuje Garelio gt. 6, Giedrio gt. 11 Arhitektūriniai tyrimai. Planų stilistinės kartogramos. Tomas I.“ Architektūrinių tyrimų autorė R. Jarmalavičienė, Vyr. Architektas – V. Dvariškis, projekto vyr. architektė – A. Samukienė.) ir brėžiniais („Domininkonų vienuolynas ir Šv. Dvasios bažnyčia, Vilniuje Domininkonų gt. Nr. 6, Šv. Ignoto gt. Nr. 11. Vienuolyno architektūrinė evoliucija. Architektūrinių ir istorinių tyrimų duomenys“).

1501 m. prasidėjo pagrindiniai Vilniaus dominikonų vienuolyno namo statyba bei rekonstravimas. Prie bažnyčios buvo pristatytas korpusas ir dar iš trijų pusių pristačius gotikinius dvejų aukštų korpusus buvo suformuotas uždaras kiemo užstatymas. Vienas korpusas galas buvo į Šv. Ignoto gatvę, kiti – statmeni bažnyčiai. Gotikinio vienuolyno aukštingumas – du aukštai. Tačiau ne visur mūras išliko dviejų aukštų. Buvo nugriauta keturkampio kiemo šiaurinio korpuso mūro dalis, taip pat korpuso prie bažnyčios, kuri buvo sunaikinta barokinių rekonstrukcijų metu. Keturkampio kiemo fasaduose išlikę gotikiniai langai. Pirmi aukštai nežymiai buvo pakeisti epochų evoliucijos, tačiau antrieji buvo labiau paliesti įvairių laikotarpių rekonstrukcijų. XVI a. buvo pristatyta dalis korpuso prie Dominikonų gatvės ir bokštas – varpinė prie Šv. Ignoto gatvės *(Jarmalavičienė et al. 1985a).*

Naujas vienuolyno rekonstravimo etapas prasidėjo po 1610 m. gaisrų. XVII a. buvo rekonstruotas vienuolyno nuo Dominikonų gatvės korpuso dalis. Pristatytas korpusas prie Šv. Ignoto gatvės. Po šio gaisro buvo paaukštintas vakarinis kiemo korpusas, kurio galinis fasadas išeina į Šv. Ignoto gatvės pusę. Jame įrengta salė su 4 metrų aukščio langais vakariniame fasade. Tai ir yra dominikonų biblioteka, kurios salė ėjo per du aukštus. Po šio gaisro buvo įrengtas aukštas koridorius, jungiantis Dominikonų gatvės korpuso patalpas su vakarinio korpuso „C“ dalimi. Tuo laikotarpiu korpusas „B“ turėjo dvišlaitį su lūžiu barokinį stogą. XVII a. pradžioje buvo užstatytas tarpas tarp Dominikonų gatvės korpuso „A“ ir gotikinės korpuso „B“ dalies. Pristatyta antro aukšto dalis vakarinėje korpuso dalyje *(Jarmalavičienė et al. 1985a).*

Po XVIII a. pirmosios pusės gaisrų iki XVIII a. antrosios pusės vyko vienuolyno ir bažnyčios rekonstravimo darbai. Vienuolyne buvo pristatytas korpusas prie bažnyčios, užstatyta trikampio kiemelio prie Šv. Ignoto gatvės dalis, įrengtas iš vakarų pusės iškilmingas įėjimas į vienuolyną. Dėl jo buvo sumūrytas priestatas su atviromis arkadomis, freskomis išpuoštos sienos virš pagrindinio įėjimo, išdekoruotas antro aukšto koridorius freskomis. XVIII a. pagal visą perimetrą buvo užstatytas trečias aukštas, korpusų prie Dominikonų ir Šv. Ignoto gatvių antras ir

trečias aukštai. XVIII a. antroje pusėje buvo pilnai suformuotas bažnyčios ir vienuolyno namo tūris, kuris vėliau jau nesikeitė *(Jarmalavičienė et al. 1985a).*

Po gaisrų rekonstrukcijos sekė XIX a. laikotarpio po prancūzų kariuomenės nusiaubimo rekonstrukcijos. 1844 m. prasidėjo didesnės ansamblio dalies pritaikymo kalėjimui darbai.

XIX a. laikotarpyje buvo užmūrijama daug durų, langų angų. Įrengiamos naujos pertvaros, sienos. Buvo perdirbta stogo konstrukcijos, visi kaminai – eklektiniai. Eklektikoje įrengta laiptinė iš Šv. Ignoto gatvės pusės, rekonstruota Dominikonų gatvės pusės korpuso laiptinė *(Jarmalavičienė et al. 1985a).*

XX a. pirmoje pusėje galutinai susiformavo Dominikonų gatvės korpuso fasadai, Šv. Ignoto gatvės ir vakarinio korpuso „C“ bei kiemo fasadai įgavo dabartinę išvaizdą *(Jarmalavičienė et al. 1985a).*

- **Rūsio stilistinė kartograma**

Remiantis 1986-1987 m. vykdytais archeologiniais tyrimais buvo atlikta rūsio stilistinė kartograma. Šioje pastato dalyje yra susipynusios gotikos, renesanso, baroko ir klasicizmo epochos. Pagal pateikta stilistinę kartogramą nuo pirmo iki šešto užstatymo etapo vyravo gotika. Todėl pagrindinės rusio sienos ir priklauso gotikos epochai (2.6 pav.).Plane žymima rausvais atspalviais.

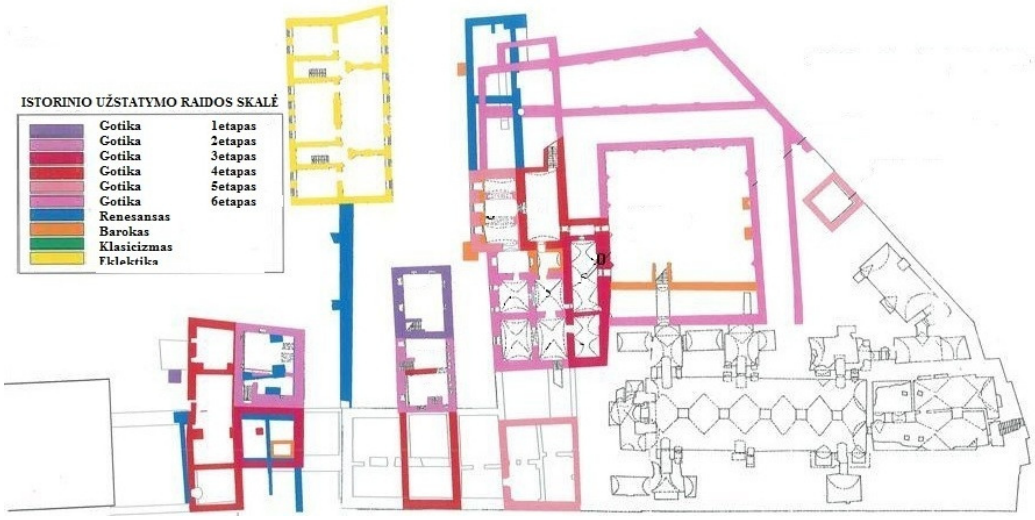

2.6 pav. Rūsių stilistinė kartograma *(Kultūros vertybių... 2014)*

Renesanso likučių yra pietinėje, šiaurinėje pastato dalyje ir koridoriuje jungiančiame vienuolyno namą su priestatu. Renesansas plane žymimas mėlyna spalva (2.6 pav.).

Baroko užuomenos randamos vakarinėje pastato dalyje, pietinėje uždaro koridoriaus dalyje bei nedidelė dalis pietinėje pastato dalyje. Barokas plane žymimas oranžine spalva (2.6 pav.).

- **Pirmo aukšto stilistinė kartograma**

Pirmame vienuolyno pastato aukšte vyrauja gotika. Didžioji dalis pastato, uždaro koridoriaus sienos bei patalpos aplink jį, priklauso gotikos stiliui (2.7 pav.).

2.7 pav. Pirmo aukšto stilistinė kartograma *(Kultūros vertybių... 2014)*

Rytinėje pastato dalyje, šalia spėjama buvusios varpinės yra baroko (šviesiai oranžinė spalva) ir renesanso (mėlyna) užuomazgų (2.7 pav.). Taip pat vakarinėje pastato dalyje viena patalpa yra iš baroko epochos bei pietinės dalies patalpos (2.7 pav.).

Klasicizmo ir eklektikos likučių randama pietinėje pastato dalyje, kraštinėje sienoje ir šiaurinėje pastato dalyje. Plane klasicizmas žymimas žalia spalva, eklektika – geltona (2.7 pav.).

- **Antro aukšto stilistinė kartograma**

Antrame vienuolyno pastato aukšte vyrauja gotika ir barokas (2.8 pav.). Didžioji dalis gotikos sienų išlikusi šiaurinėje, vakarinėje pastato dalyje ir rytinėje, šalia buvusios varpinės.

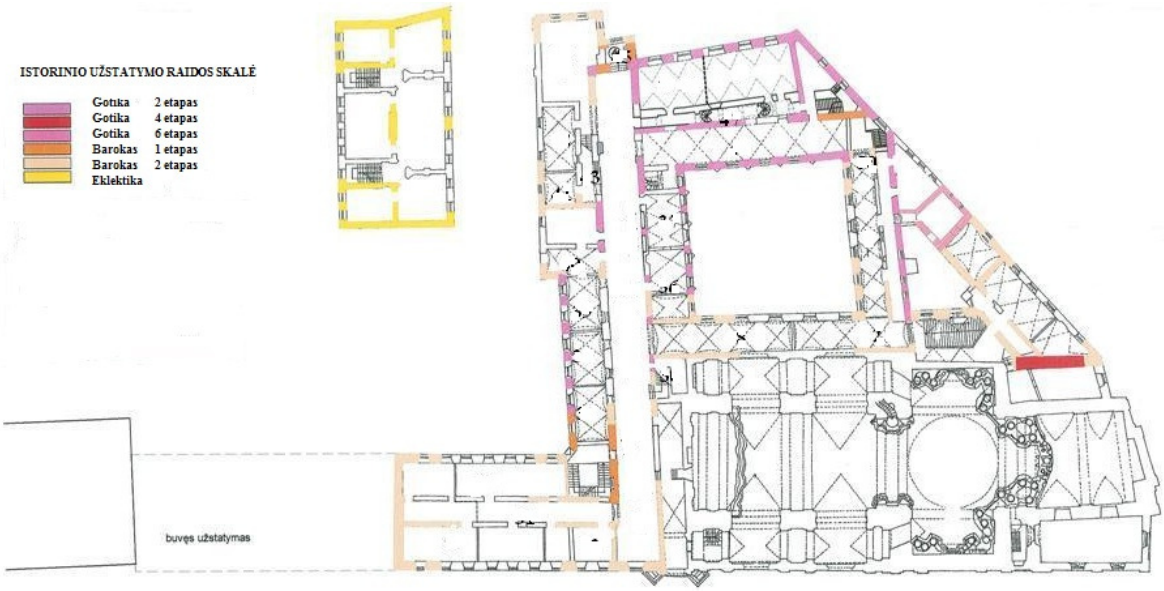

2.8 pav. Antro aukšto stilistinė kartograma *(Kultūros vertybių... 2014)*

Visa kita likusi šio aukšto dalis priklauso barokui (2.8 pav.).

- **Trečio aukšto stilistinė kartograma**

Trečiame aukšte pirmuoju ir antruoju užstatymo etapu vyrauja tik barokas (2.9 pav.).

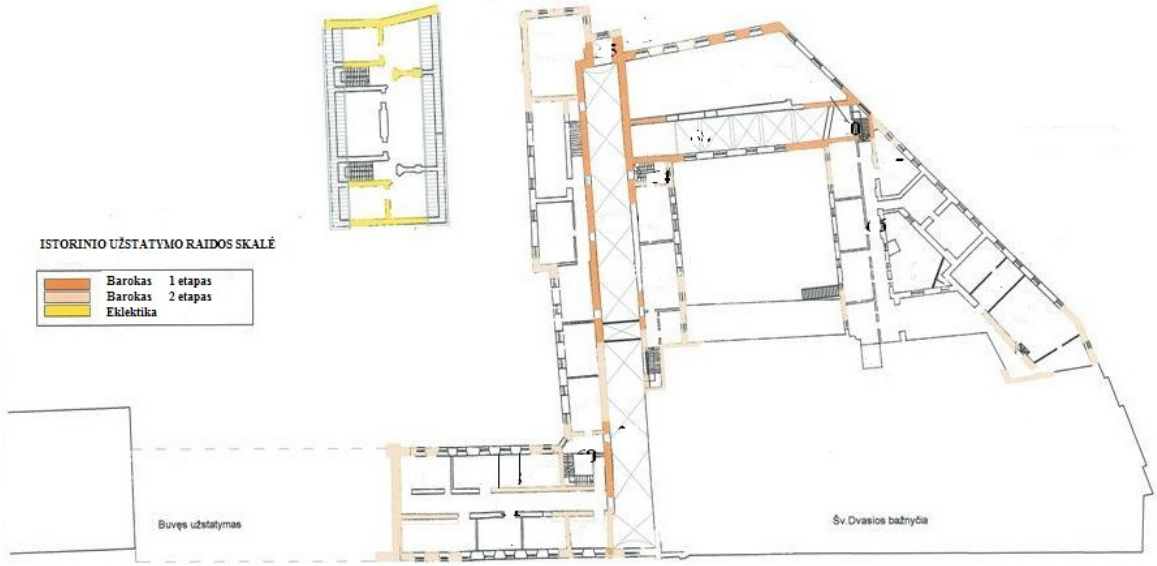

2.9 pav. Trečio aukšto stilistinė kartograma *(Kultūros vertybių... 2014)*

2.3.Vienuolyno fasadų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu

Vienuolyno fasadų apžvalga atlikta remiantis „Buv. Domininkonųvienuolyno Vilniuje Garelio gt. 6, Giedrio gt. 11 Arhitektūriniai tyrimai. Fasadų stilistinės kartogramos. Tiomas I.“ Architektūrinių tyrimų autorė R. Jarmalavičienė, Vyr. Architektas – V. Dvariškis, projekto vyr. architektė – A. Samukienė.

Keturkampio kiemo vakarinis fasadas (2.10 pav.)

Barokinį vakarinį fasadą sudaro du aukštai. Pirmame ir antrame aukšte yra po penkis langus.

Atsižvelgiant į išlikusias arkines plytų sąramas, kurių šonai nukapoti platinant langus, galima teigti, kad pirminė langų forma buvo siauresnė nei dabartinė. Taip pat pagal atliktus 1985 m. architektūriniu tyrimus yra manoma, kad langai buvo aukštesni. XX a. pirmoje pusėje jų apačia buvo užmūryta. Visų penkių langų angokraščiai yra nukapoti. Virš pirmojo aukšto nėra tarpaukštinio karnizo požymių, mūras ištisinis ir jo sandūrų nėra.

Antrame aukšte langų arkinės sąramos yra vienos plytos. Manoma, kad po langais buvo angokraščiai, nes randamos mūro sandūros, plyšiai, neperrištas mūras.Ties langų viduriu yra išlikusios arkinės sąramos, o tai rodo, kad pirminiai langai buvo žemesni. Vienas iš langų užmūrytas.

Atlikus šios sienos tyrimus iš vidinės pusės, paaiškėjo, kad ši lauko siena buvo žymiai plonesnė. Po 1737 m. gaisro, atlikus pastato rekonstrukciją, sienos buvo pastorintos, o langai paaukštinti. Taip pat pirmame aukšte buvo išmūryti skliautai, dėl šios priežasties antro aukšto langų apačia atsidūrė grindų lygyje.

Šiame korpuse karnizo nėra, vietoj jo užkalta medinė lenta *(Jarmalavičienė et al. 1985b).*

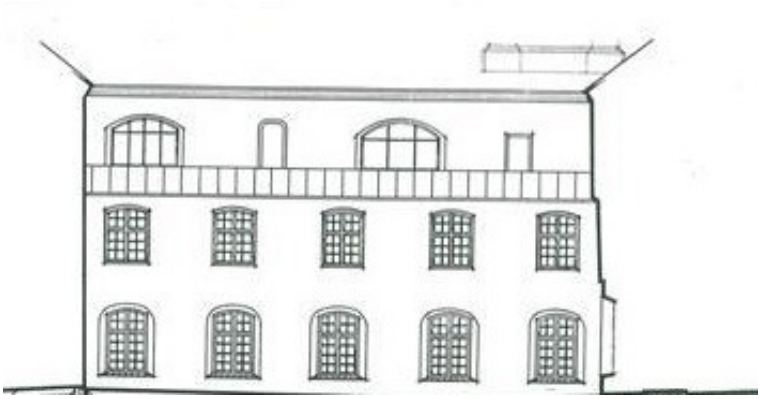

2.10 pav. Keturkampio kiemo vakarinio fasado išklotinė *(Kultūros vertybių... 2014)*

Keturkampio kiemo rytinis fasadas (2.11 pav.)

Šis kiemo korpusas yra dviejų aukštų - gotikinis. Pirmame ir antrame aukšte išdėstyti keturi langai, tarp jų trikampės formos kontraforsai, dekoratyvinis tarpaukštinis karnizas. Taip pat yra ir virš antro aukšto karnizas (viena eilė stačių nukapotų plytų).

Pirmo aukšto langų sąramos arkinės, o angokraščiai nusklembtos formos. Manoma, kad pradinis šių langų aukštis buvo didesnis, jų apačia buvusi žemiau, ten kur yra čerpių eilė.

Vienintelė pirmo aukšto durų anga, išeinanti į kiemą, yra šio fasado kairėje pusėje. Virš durų nėra arkinės plytų sąramos, angokraščiai iškapoti. Vadinasi arba šioje vietoje nebuvo anksčiau durų, arba jos buvo žemesnės ir siauresnės.

Antro aukšto mūras yra šiek tiek išsikišęs, pirmojo aukšto mūro atžvilgiu. Po ištisiniu visu fasado perimetru ėjo dviejų plytų aukščio karnizas: plyta ilginė, po ja trumpinė, įtraukta per 6 cm. Viduriniuose tarpuose šie karnizų fragmentai išlikę dalinai nenukapoti arba dalinai nukapoti. Taip pat čia yra suformuotos trijų plytų aukščio, įvairaus gylio, nišos.

Tarp langų, beveik iki antro aukšto palangių, ėjo trikampiai kontraforsai. Jie buvo mūryti kartu su siena, sandūrose mūras perrištas. Šiuo metu kontraforsai eina tik iki tarpaukštinio karnizo.

Tiek pirmame, tiek ir antrame aukšte mūrai yra identiški. Pagal istorinę medžiagą, mūro siūlės rievėtos, plytų rišimas taisyklingas, gotikinis. Antrame aukšte yra keturi dideli langai, kurių angokraščiai gotikiniai. Atlikus tyrimusir aptikus arkines sąramas, paaiškėjo, kad šio aukšto langai buvo aukštesni. Viename iš šių langų yra išlikusi viršaus ir šonų medinė, gotikinė, profiliuota stakta. Kituose languose mediena sudegusi. Ši vienintelė išlikusi medinė stakta dėl itin blogos būklės buvo užmūryta.

Pagal 1985 m. tyrimus paaiškėjo, kad maždaug iki pusės langų viršutinėje dalyje šių angokraščių mūro siūlės rievėtos ir plytos sveikos, o žemutinėje dalyje mūro siūlės nerievėtos, pltų mūras nutašytas įruošiant angokraštį. Taip buvo aptikta buvusi langų apačia. Po 1610 m. gaisrų, rekonstruojant vienuolyno pastatą buvo sužeminti langai ir primūrytas pastatas į viršų už vainikuojančio karnizo. Virš šios karnizo dalies eina vėlesnis – XVII a. mūras. Jame nėra plytų rišimo, mūro siūlės nerievėtos. Šis mūras iki dabartinio karnizo ankeruotas du kartus. Virš antro aukšto langų yra penki ankerai. Nėra aišku koks buvo gotikinis karnizas, nes virš šios plytų eilės jau ne gotikinis mūras.

Antro aukšto langų eilėje, penktas langas buvo mažesnis. Šioje vietoje yra išlikusios mažo gotikinio lango viršaus dvi arkinės plytos, dešinysis angokraštis ir apačia.

Atsižvelgiant į 1985 m. Atliktus tyrimus nėra aišku, dėl kokios priežasties rekonstruojant pastatą buvo sužeminti gotikiniai langai. Vėliau įruošiant skliautus, langų angos pateko ne į skliautą, o į lunetą *(Jarmalavičienė et al. 1985b).*

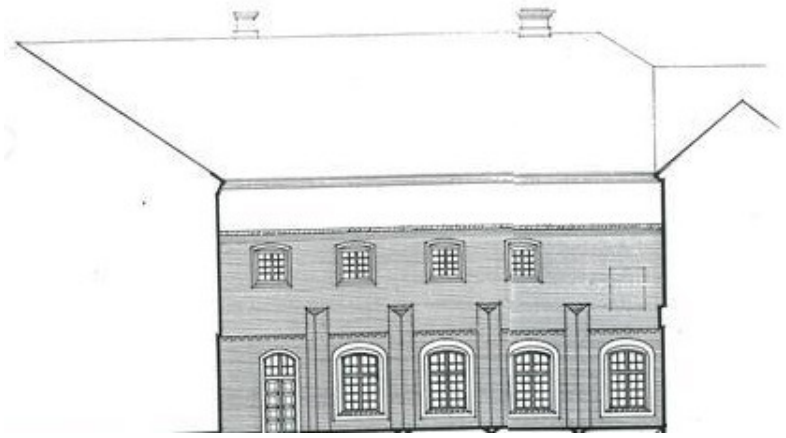

2.11 pav. Keturkampio kiemo rytinio fasado išklotinė *(Kultūros vertybių... 2014)*

Keturkampio kiemo pietinis fasadas (2.12 pav.)

Pirmo aukšto architektūra priklauso gotikai. Gotikinis mūras susiriša su rytiniu fasadu. Tačiau daugiausiai gotikinis mūras yra išlikęs tik pirmame aukšte. Šiame aukšte yra penki gotikiniai langai, kurie turi arkines plytų sąramas. Tarp pirmo ir antro bei ketvirto ir penkto langų yra trikampiai kontraforsai, kurie neina iki tarpaukštinio karnizo, bet užsibaigia truputį aukščiau nei dabartinių langų apačia. Tačiau pagal atliktus tyrimus pastebėta, kad jie buvo dar aukštesni, nes rasta nukapoto mūro. Kitus du tarpinius kontraforsus, kurie tikriausiai taip pat buvo išlikę, užstoja vėlesni XVIII a. mūro kontraforsai, einantys iki tarpaukštinio karnizo. Jie buvo suformuoti su antru ir trečiu aukštu.

Virš pirmo aukšto langų yra dviejų plytų aukščio, gotikinis tarpaukštinis karnizas, kurio visos plytos nukapotos, o viršutinė plytų eilė dalinai paslėpta tinkuojant mūrą. Virš šio karnizo eina išsikišusi juosta iki antro aukšto palangių. Ties šia vieta baigiasi gotikinis fasadas. Toliau tęsiasi XVIII a. pirmos pusės mūras.

Antrame ir trečiame aukšte mūras yra vienalaikis, mūro sandūros nėra. Taip pat nėra ir tarpaukštinio karnizo. Antro aukšto langai mūryti kartu su sienomis, sąramos arkinės, trečio aukšto sąramos plokščios, langai rekonstruoti XIX a.

Pirmo aukšto langai buvo aukštesni, negu dabar. XIX a. pirmoje pusėje jų apačia buvo užmūryta ir suformuota niša, pagaminti mediniai langų rėmai *(Jarmalavičienė et al. 1985b).*

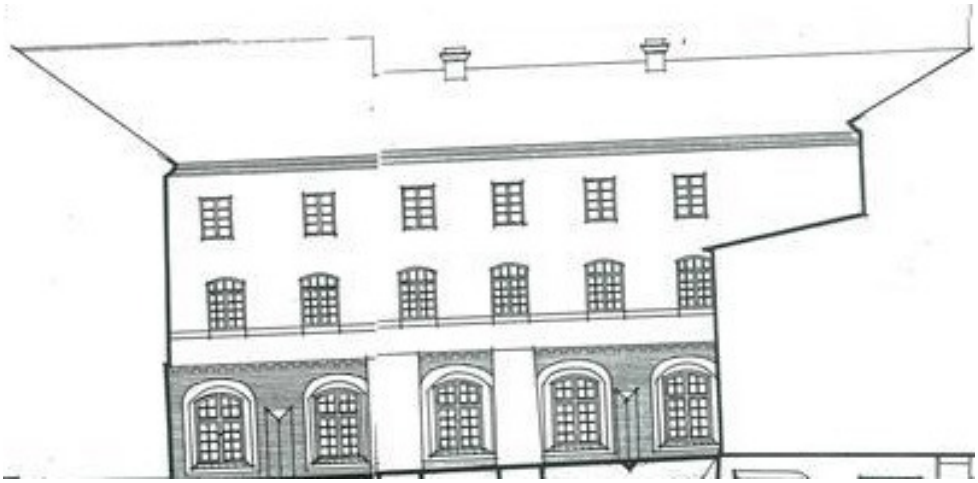

2.12 pav. Keturkampio kiemo pietinio fasado išklotinė *(Kultūros vertybių... 2014)*

Keturkampio kiemo šiaurinis fasadas (2.13 pav.)

Korpusą sudaro trys aukštai. Pirmas ir antras aukštas priklauso gotikai. Senesnis gotikinis mūras yra iki antro kontraforso (žr. iš kairės pusės), vėlesnis yra iki fasado galo. Kampe mūras persiriša. Pirmo aukšto senesnio mūro dalyje yra du langai, tarp kurių yra vienas kontraforsas. Pirmasis langas neturi arkinės plytų sąramos, o antras langas ją turi, tačiau angokraščiai yra iškapoti. Kontraforsas esantis tarp šių langų yra mažesnių gabaritų ir eina iki tarpaukštinio karnizo. Kiti šio fasado kontraforsai yra beveik iki antro aukšto palangių. Senasis mūras yra dviejų aukštų, o su trečiuoju randama sandūra.

Visi pirmo aukšto langai buvę aukštesni, kaip ir kituose fasaduose, jų apačia yra užmūryta.

Tarp pirmo ir antro aukštų, pagal visą perimetrą yra tarpinis gotikinis dviejų plytų karnizas.

Antro aukšto dabartiniai langai visi yra ne gotikiniai. Įrengiant antro aukšto skliautus, gotikiniai langai buvo užmūryti ir padaryti barokiniai.

Virš antro aukšto gotikinio mūro yra išlikęs vienos plytų eilės nukapotas karnizas. Virš jo eina dvi eilės barokinio senesnio mūro, o dar aukščiau yra barokinis XVIII a. pirmos pusės mūras.

Trečio aukšto langų sąramos iš vidaus yra lenktos, o iš išorės tiesios *(Jarmalavičienė et al. 1985b).*

2.13 pav. Keturkampio kiemo šiaurinio fasado išklotinė *(Kultūros vertybių... 2014)*

Pietinio kiemo korpuso „B“ fasadas (2.14 pav.)

Remiantis istoriniais tyrimais ši pastato dalis yra seniausia. Po ja yra rūsiai (po kitais korpusais nėra). Pirmiausiai šis gotikinis korpusas buvo dviejų aukštų. Jame nėra tarpaukštinio ar vainikuojančio gotikinio karnizo. Pirmame aukšte, gotikinio mūro išlikę du langai. Vieno jų yra išlikęs viršus ir angokraštis. Kito būklė yra geresnė, nes darant įėjimą į rūsį, šis langas buvo sutvirtintas. Šiame lange yra išlikusi plytų sąrama.

Antrame aukšte gotikinio mūro yra tik keli fragmentai, o gotikinių langų visai neaptikta. Visi seni langai buvo įrengti iškapojant gotikinį mūrą, tačiau įrengiant antro aukšto skliautus, XVIII a. jie buvo užmūryti. Tuo pat laiku buvo sumūrytas ir trečias aukštas. Barokinių langų, antrame aukšte, apačia yra dviem eilėm žemiau nei esamų.

Antras vienuolyno užstatymo etapas vyko 1501 m. Pirmame aukšte aptinkama išlikusių dviejų langų arkinės sąramos ir horizontali sąramų dalis vei buvės lango plotis. Vėliau per rekonstrukcijas šie langai buvo paplatinti. Gotikinis mūras išlikęs tik pirmame aukšte. Gotikinio ir barokinio mūro sandūra nevertikali, iškapota. Kairiau nuo gatvės yra trys barokiniai langai. Jų sąramos plytų arkinės – plokščios. Šie langai turi aprėminimus tinke, todėl jų viršus horizontalus.

Šis korpusas baigiasi ties pirma arkada ir eina per du aukštus. Antrame aukšte yra išlikęs barokinis, pastatą vainikuojantis karnizas.

XVIII a. pristatytas trečias aukštas. Virš jo, kairėje pusėje, pastatytas prieangis su arkadomis, kurios vėliau užmūrytos. Šis priestatas buvo žemesnis, tačiau vėliau paaukštintas dar vienu metru. Pastačius šią dalį, siena buvo sustiprinta kontraforsu, kuris rėmėsi į piliastrą *(Jarmalavičienė et al. 1985b).*

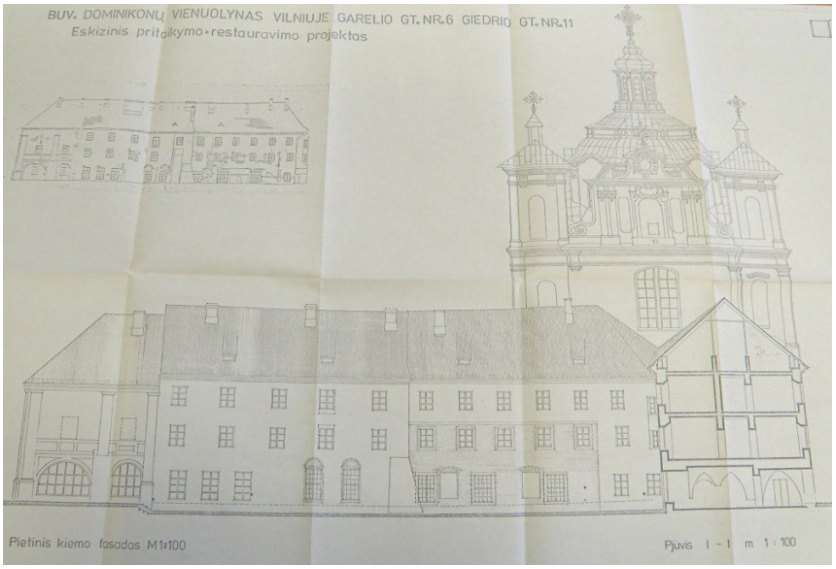

2.14 pav. Pietinio kiemo korpuso „B“ fasadas *(Kultūros vertybių... 2014)*

Dominikonų gatvės fasadas (2.15 – 2.16 *pav.)*

Dabartinės pirmo ir antro aukštų palangės baigtos formuoti ir dekoruoti, sgrafito technika, 1935 – 1936 m. Pagal istorinę medžiagą šiame fasade buvo mažesni langai ir jų būta mažesnių. XVIII a. buvo pastatytas antras ir trečias aukštas, o rekonstruoti 1911 m. Išardžius antro ir trečio aukšto skliautus, fasadas buvo paaukštintas.

Galinis šio korpuso fasadas buvo suformuotas pokario metu. Pagal istorinę medžiagą buvo nugriauta vaistinė.

Kiemo fasado pirmame aukšte yra išlikusio gotikinio mūro fragmentų. Išorinė dalis buvo nugriauta, o šio korpuso viduje išliko galinės gotikinės sienos.

Rekonstruojant pastatą XVIII a. išliko tarpaukštinis karnizas po antru aukšto langais. Antras ir trečias aukštas rekonstruotas XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje. Pirmame aukšte yra išlikusi anga su arkine sąrama, šalia dabartinio lango. Tačiau ji iškapota barokiniame mūre.

Viršutinė fasado dalis ir karnizas priklauso eklektikai *(Jarmalavičienė et al. 1985b).*

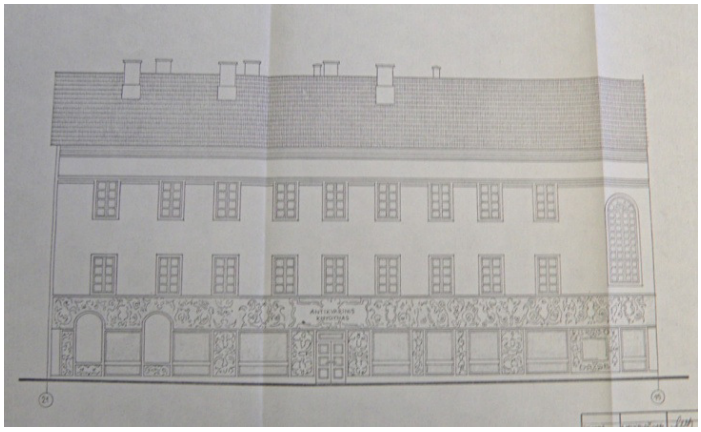

2.15 pav. Dominikonų gatvės fasadas *(Kultūros vertybių... 2014)*

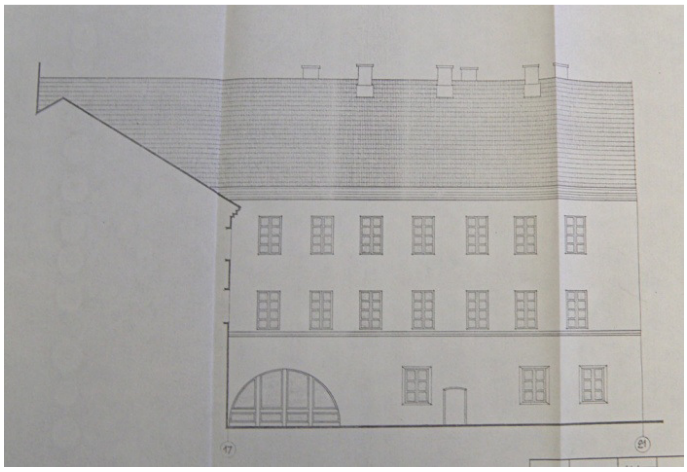

2.16 pav. Dominikonų gatvės fasadas (iš kiemo pusės) *(Kultūros vertybių... 2014)*

Vakarinis kiemo korpuso fasadas (be arkadų prieangio) (2.17 pav.)

Šiame fasade gotikinis mūras eina per du aukštus. Viršuje yra išlyginamoji storų plytų eilė. Pirmame aukšte yra du gotikiniai langai. Šių langų nukrovimo arkos – sąramos vienos plytų eilės, tačiau sąrama išardyta, statant dabar esančią durų angą. Nėra išlikusių jų apačios ir angokraščių.

Gotikinis fasadas yra išlikęs įvairiame aukštyje.

Antrame aukšte būta šešių langų su nusklembtais angokraščiais. Remiantis architektūriniai tyrimais, atliktai 1985 m., pasirodė, kad gotikinių langų apačia buvo rekonstruota, iškalant gotikinį mūrą.

Po 1610 m. gaisro, pastatas buvo rekonstruotas. Pagal istorinius duomenis, manoma, kad būtent per šią rekonstrukciją pastatas buvo paaukštintas, kur dabar yra karnizas. Gotikiniai antro aukšto langai pažeminti iškeliat į apačią ir paaukštinti permūrijant angokraščius.

Antro ir trečio aukšto langai XVII a. antroje pusėje buvo užmūryti. Dabar matomi langai buvo suformuoti eklektikoje – XIX a. antroje pusėje. Šiuose languose buvo sudėtos grotos, nes tuo metu buvo pritaikytas kalėjimo patalpoms. Vėliau jos buvo išimtos *(Jarmalavičienė et al. 1985b).*

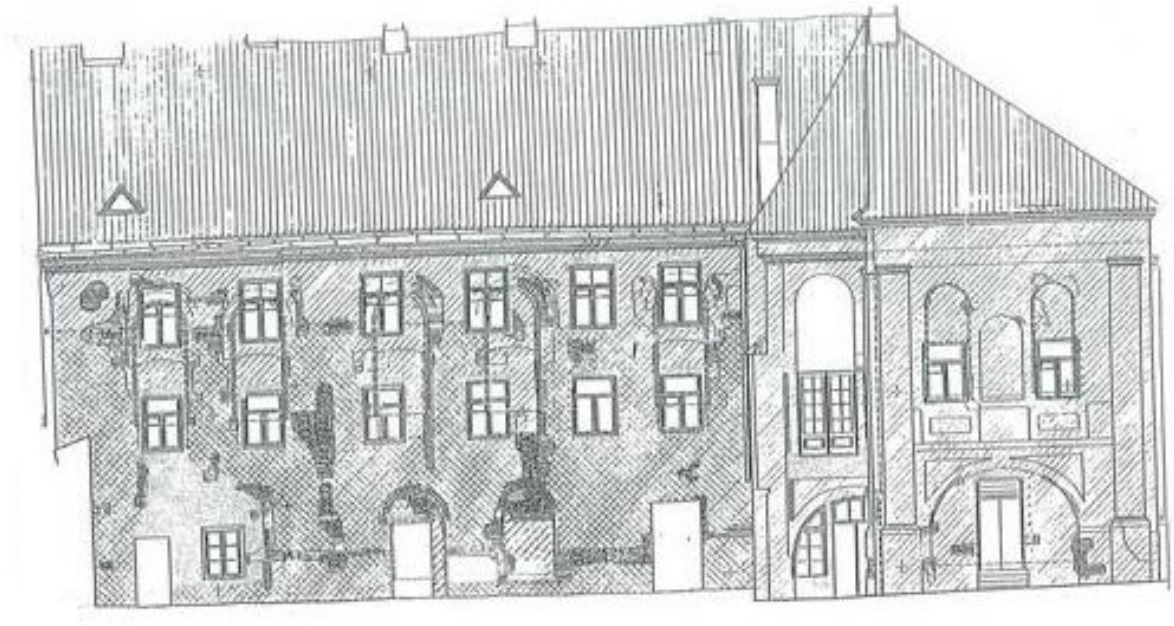

2.17 pav. Vakarinis kiemo korpuso fasadas (be arkadų prieangio) *(Kultūros vertybių... 2014)*

Šv. Ignoto gatvės fasadas (2.18 pav.)

Šioje pastato dalyje gotikinis mūras yra iki trečio aukšto palangių. Pirmame aukšte yra išlikę du gotikiniai langai su dviejų eilių gotikinėmis sąramomis. Iš vieno lango yra padarytos durys. Kokie buvo matmenys šių langų nėra aišku, nes jie buvo performuoti XIX a.

Antrame aukšte, šioje pastato dalyje yra keturi langai, kurių plotis ir aukštis taip pat nėra žinomi. XIX a. langai buvo padidinti iškapojant sąramas ir angokraščius.

Trečiame aukšte vieno lango matmenys yra žinomi. Po 1530 m. gaisro buvo pastatyta išilginė, šį korpusą formuojanti siena. Toliau, už didelio lango, kuris įrengtas po 1610 m. gaisro paaukštintas pastatas iki dabartinio karnizo. Šis pastato kampas yra gotikinis, pastatytas 1501 m. Jis mūrytas iš fasoninių plytų. Viršuje yra nutašytas karnizas, o apačioje gotikinė tvora. Dabartinis karnizas ties gotikiniu korpusu yra ne tik barokinis, dalis jo suformuota eklektikoje. Šiuo laikotarpiu buvo suformuoti trečio aukšto langai.

Šiame fasade pagal istorinius duomenis manoma, kad buvo pastatyta varpinė. Kokio ji buvo aukščio – nėra žinoma. Tačiau šis bokštas turi taisyklingą gotikinį plytų rišimą, nubrauktas

siūles. Šios dalies viduryje dabar yra suformuotas langas. Bokšte yra išlikusios dvi angos. Tai langai tarpinės aikštelės apšvietimui.

Tarp varpinės ir gotikinio pastato nusklembto kampo, antras aukštas buvo užstatytas baroko laikotarpiu. Tuo metu buvo suformuoti trys langai su horizontaliomis sąramomis. Virš jų išlikęs trijų plytų nukapotas karnizas.

Kairėje pusėje fasadas jungiasi su bažnyčia. Pirmame ir antrame aukšte yra išlikusios pusiau apskritiminės negilios arkos. Tai renesansui priskiriamas fasadų puošybinis elementas *(Jarmalavičienė et al. 1985b).*

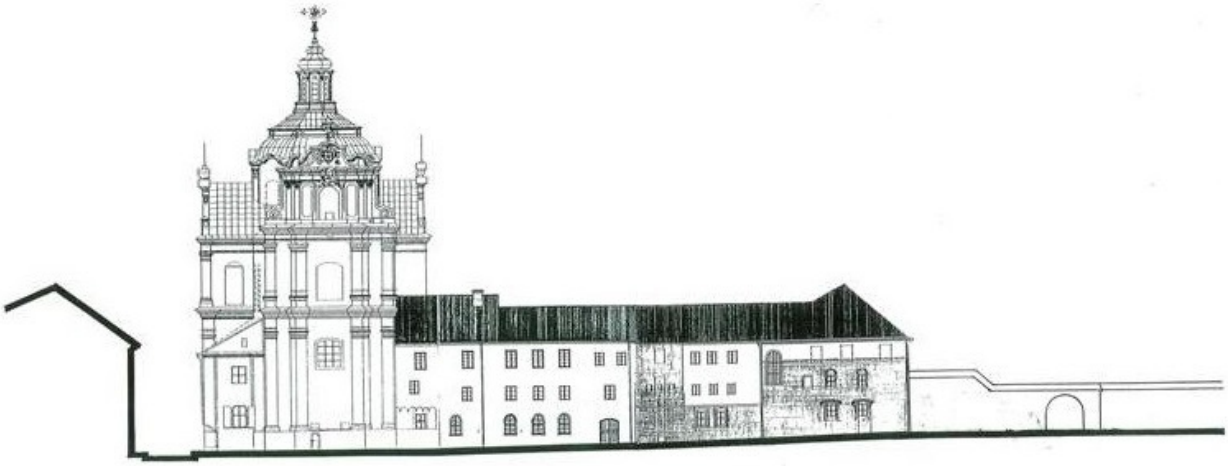

2.18 pav. Šv. Ignoto gatvės fasadas *(Kultūros vertybių... 2014)*

2.4. Vienuolyno pastato pamatų konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu

Remiantis Juliaus Šaltenio pateikta medžiaga, pamatai tyrinėti vizualiai įvertinant 1986 m. atliktus geologinius tyrimus. Pamatai yra riedulių ir molio plytų ant kalkių skiedinio. Vietomis jų įgilinimas siekia 3 m virš žemės paviršiaus. Skiedinys konstrukcijos paviršiuje ties gruntu vietomis išdūlėjęs, cokolis apiręs, prie gatvės paveiktas kapiliarinės drėgmės. Pamatai esantys po rūsiu yra mechaniškai pažeisti, ten patenka vanduo ir plauna gruntą ir pamatų konstrukcijas. Pamatuose, kurie yra toje pastato dalyje, kurioje nėra rūsio, sėdimo plyšių nepastebėta, vadinasi jų fizinė būklė patenkinama.

Pagrindai – aliuviniai tankūs, smulkiagrūdžiai ir vidutiniagrūdžiai žvyringi smėliai. Jie dėl ilgalaikės eksploatacijos apsispaudė, deformacijos nusistovėjo *(Šaltenis 2011).*

2.5. Vienuolyno pastato sienų konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu

Rūsio sienos yra mišrios konstrukcijos: pilnavidurių molio plytų ir riedulių, masyvios, tinkuotos, pereinančios į skliautinių perdenginių konstrukciją. Visos rūsio sienos padidintos drėgmės. Tinkas vietomis suaižėjęs.

Pirmo – trečio aukštų sienos pilnavidurių molio plytų. Pirmo aukšto sienose vietomis yra riedulių intarpai. Mūras įvairių laikotarpių ir nevienalytis, angų formatai vidinėse ir išorinėse sienose ne kartą permūryti. Vyrauja raudonos ir geltonos molio plytos. Sienų mūro struktūra pilnavidurė. Sienų storis svyruoja nuo 0,5 m iki 1,5 m.

Antro – trečio aukštų sienų būklė patenkinama, tarpangiai masyvūs, pergniuždytų tarpų neaptikta. Laiptinės dalyje, rekonstrukcijos metu, atskiri tarpai išmūryti iš silikatinių plytų ant sudėtinio skiedinio, armuoti.

Laikančiosios sienos antrame – trečiame aukštuose išilginės; pirmo aukšto schema mišri.

Sienose taip pat pastebėti tam tikri defetai:

- Dėl vietinio gniuždymo, skėtimo jėgų nuo skliautų, ilgalaikio pagrindo deformacijų, sienose susiformavo vertikalūs plyšiai. Deformacijos perėjo ir į skliautų konstrukcijas. Rekonstrukcijų metu buvo įrengti horizontalūs ryšiai, tačiau jų būklė nepatenkinama.
- Mūro konstrukcija ties gruntu vietomis apirusi.
- Dėl menko išilginių ir skersinių sienų surišimo, skliautų sėdimo, viena siena yra pasvirusi į šona apie 6 cm.
- Esami horizontalūs ryšiai nepakankami, virš trečio aukšto galutiniai neįrengti.
- Nepilnai surištas ar nesurištas mūras pertvarkant angų kraštus, dėl to yra apirusios sąramos.
- Matomi defektai įrengiant dūmtraukio kanalus.
- Plytų paviršiaus suaižėjimas dėl lietaus ir šalčio. Šie defektai matomi ties lietvamzdžiais.

Pertvaros keraminių plytų, tinkuotos. Antro ir trečio aukštų pertvarose pastebimi seni plyšiai iki 1-3 mm *(Šaltenis 2011).*

2.6. Vienuolyno pastato perdangų konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu

Pastate yra trijų tipų perdenginiai: plytų skliautiniai, surenkami gelžbetoninio tuštuminių plokščių; surenkamų gelžbetoninių plokščių ant metalo dvitėjų sijų.

Virš rūsio visi perdenginiai plytų skliautiniai, tinkuoti. Tinkas vietomis suskilinėjęs dėl įmirkimų ir peršalimų. Taip pat visur tinkas pajuodęs nuo suodžių ir grybelių.

Virš pirmo aukšto vyrauja plytų skliautiniai perdenginiai (cilindriniai, kryžminiai), kai kur yra fragmentai iš surenkamų tuštuminių gelžbetonio plokščių. Vietomis plytų skliautinės arkos suskilinėjusios, pažeistos atramos. Dėl skėtimo deformacijų pastebimi plyšiai tarp sienų ir skliautų ties langų arkinėm sąramom.

Virš antro ir trečio aukštų išlikė plytų skliautiniai perdenginiai. Paskutinės rekonstrukcijos metu jie buvo sustiprinti dėl žymių skėtimo deformacijų, tačiau templės ne visur įrengtos. Buvusių medinių perdenginių vietoje sumontuoti surenkamų gelžbetonio tuštuminių plokščių bei plokščių ant metalo sijų perdenginiai. Kai kur pastogės perdenginiai apšiltinti akmens vata bei keramzitu *(Šaltenis 2011).*

2.7. Vienuolyno pastato stogo konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu

Paskutinė rekonstrukcija buvo atlikta 1987 m. Tuo metu buvo sumontuoti nauji elementai: gegnės, statramsčiai, spyriai. Visi elementai iš tašytos medienos. Apatiniai skersiniai iš lapuočių medienos, atremti ant išilginių sienų ir sujungti su gegnėmis. Ant apatinių skersinių atremti ilginiai išilgine pastato kryptimi. Vietomis statramsčiai papildomai sutvirtinti lentomis ir horizontaliais intarpais. Virš gegnių, ant lentų, įrenta vėjo izoliacija iš statybinio kartono lakštų. Susikertančių stogų dalyje stogą laikančios konstrukcijos atremtos ant metalo sijos. Atrama iki galo neužbaigta, sija išlinkusi.

Esamų elementų mediena parudavusi. Galuose prie mūro yra papuvusių vietų. Matoma kinivarpų pažeidimų. Pastebimi stogo kraigo nusėdimai ir įlinkiai.

Stogo danga – molio čerpių, tačiau jos pradeda aižėti. Neįrengta vėjo izoliacija *(Šaltenis 2011).*

2.8. Vienuolyno pastato laiptų konstrukcijų apžvalga archyvinės medžiagos pagrindu

Rekonstrukcijos metu laiptinės susidėvėjusios konstrukcijos buvo pakeistos naujomis. Surenkamosios pakopos sumontuotos ant metalo laiptasijų, įrengti plytų sienelės turėklai. Laiptų konstrukcijos būklė patenkinama *(Šaltenis 2011).*

2.9. Išvados

1. Išlikusi tiriamoji vienuolyno dalis pradėta statyti 1501 m., pirmiausiai buvo pastatytas dviaukštis vakarų korpusas, po to prie jo iškart pristatytas šiaurinis dviaukštis korpusas ir vieno aukšto rytinis bei pietinis koridorius *(Zilinskas 2013).*
2. Apie 1566 m. perstatytas ir išplėstas pastato šiaurės vakarų kampas, perplanuotos celės vakarų korpuse, šiaurės korpuso šiaurinėje pusėje įrengta salė per du dabartinius viršutinius jo aukštus. Ištapytas vakarų korpuso antro aukšto koridorius *(Zilinskas 2013).*
3. Tarp 1679 m. ir 1739 m. vyko nepertraukiama vienuolyno namo plėtra: perstačius bažnyčią ji vienuolyno pietinio koridoriaus sąskaita tapo platesnė, kluatro sąskaita pristatytas naujas koridorius, iškart dviaukštis, virš rytinio koridoriaus ir į rytus nuo jo suformuotas dviaukštis dabartinis užstatymas, įrengti treti aukštai virš kitų dviejų korpusų. Išliko šio perijodo sienų ir skliautų tapybos, medžio gaminių *(Zilinskas 2013).*
4. XIX ir XX a. nepadaryta didelių pakeitimų pastate. Yra išlikę XIX a. pradžios langų ir spalvinės puošybos *(Zilinskas 2013).*
5. 1820 m. vizitacijos aktuose buvo detaliai aprašomi pastatai, išskyrus pagrindinį vienuolyno pastatą. Pastarojo aprašymas buvo painus, ypač antrojo ir trečiojo aukštų. Taigi atskirti kur yra kokia patalpa tiesiog neįmanoma, beto nuo to laiko patalpų išdėstymas dar ne kartą keitėsi. Tačiau pirmo aukšto patalpų aprašymas yra išlikęs.
6. Vilniaus dominikonų vienuolyno pastate yra susipynę gotikos, renesanso, baroko klasicizmo, eklektikos stiliai. Rūsyje ir pirmame aukšte vyrauja gotikos stilius. Antrame aukšte vienodai pinasi gotika ir barokas. Trečiame aukšte vyrauja vien tiktai barokas.
7. Keturkampio kiemo vakariniame fasade nerekomenduojama siaurinti pirmo aukšto langų, tačiau jų apačią galima pažeminti iki apatinės čerpių linijos. Antrame aukšte užmūrytą langą galima atidengti. Šio aukšto langus galima būtų pažeminti iki buvusių sąramų lygio.
8. Keturkampio kiemo rytiniame fasade vyrauja gotikinis ir barokinis stilius. Norint atkurti gotikinį stilių, reikia atsisakyti po 1610 m. gaisro pastato paaukštintos dalies ir barokinių arkinių langų vakariniame fasade. Jei norima atkurti barokinį stilių, tada galima nieko

negriauti ir abu fasadus spręsti skirtingai. Vakarinį palikti barokinį, o kiemo fasadą – gotikinį.

9. Pagrindinių laikančiųjų konstrukcijų didžioji dalis (pagrindai, pamatai, sienos, perdenginiai, pastogės konstrukcijos) yra patenkinamos būklės.
10. Labiausiai pažeistos yra sienų ir pamatų konstrukcijos, kurios liečiasi su gruntu.
11. Reikėtų atkreipti dėmesį į per daug apkrautus ir deformuotus perdenginius.
12. Stogo konstrukcijos turi avarinės būklės požymius.

3. DOMINIKONŲ VIENUOLYNO NAMO NUSTATYTŲ VERTINGŲJŲ ELEMENTŲ SAVYBIŲ APŽVALGA

3.1.Vienuolyno namo, kaip kultūros paveldo apsaugos objekto, apžvalga

Nekilnojamasis kultūros paveldas skirstomas pagal sandarą ir pagal reikšmingumą lemiantį vertingųjų savybių pobūdį.

Vilniaus dominikonų vienuolyno namas pagal sandarą yra kompleksinis objektas – kultūros paveldo objektų grupė, reikšminga savo visuma. O pagal reikšmingumą lemiantį vertingųjų savybių pobūdį ar jų derinį yra:

1. Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas) – reikšmingais pripažinti architektūrinės kūrybos statiniai, jų dalys, priklausiniai ir tokių statinių vientisos architektūrinės kompozicijos ir (ar) vietų kompleksai, ansambliai, vietos bei vietovės;
2. Istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus) – reikšmingais pripažinti objektai ar vietovės, susiję su svarbiais visuomenės, kultūros ir valstybės istorijos įvykiais ar asmenybėmis arba išgarsinti literatūros ar kitų meno kūrinių;
3. Memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus) – objektai, skirti reikšmingiems kultūros ir valstybės istorijos įvykiams ar asmenybėms atminti;
4. Dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus) – reikšmingais pripažinti monumentaliosios dailės kūriniai, koplytėlės, koplytstulpiai, stogastulpiai, monumentalieji kryžiai, memorialiniai statiniai ir kiti dailės kūriniai, tiesiogiai susiję su jų užimama ir naudoti reikalinga teritorija;
5. Sakralinis (lemiantis reikšmingumą, retas) – objektai, vietos, jų kompleksai ir vietovės, reikšmingos religinėms bendruomenėms, bendrijoms ir centrams *(Lietuvos Respublikos... 2013).*

3.2.Vilniaus dominikonų vienuolyno ansamblio nustatytos vertingosios savybės

Vertingosios savybės:

1. Tūrinė erdvinė kompozicija:

- uždaro tūrio, sudėtinio plano, kurį sudaro trys aukštai, pietų, vakarų, šiaurės ir rytų korpusai su pietų, vakarų, šiaurės ir rytų procesijų koridoriais – galerijomis, supančiomis kluatrą, su pietų korpuso pastoge ir dviejų aukštų rūsiais po vakariniu korpusu (vienuolyno namas pastatytas sujungus sklype stovėjusius gotikinius pastatus ir pastačius naujus korpusus);

- stogo forma – dvišlaitė, pietinis procesijų koridorius – galerijos – vienšlaitis;
- stogo dangos medžiaga –molio čerpių tipas, pietinio procesijų koridoriaus – galerijos –skardos lakštų tipas;
- kiti stogo elementai – tinkuoto plytų mūro dūmtraukių tipas*(Kultūros vertybių... 2014).*

2. Aukštų planavimas:

- kapitalinių sienų tinklas;
- sienų angos – fasadų langų ir durų stačiakampės, su segmentinėmis ir pusapskritėmis sąramomis angos (fasaduose daug angų užmūryta);
- perėjimų tarp rūsio patalpų stačiakampės, su smailiaarke ir segmentinėmis sąramomis angos, pirmo - trečio aukšto perėjimų tarp patalpų angos bei vidaus durų angos stačiakampės, su segmentinėmis ir pusapskritėmis sąramomis; vakarinio korpuso antro aukšto laiptinės į trečią aukštą anga su pusapskrite sąrama (nustatant angų autentiškumą remtasi 1980 –1985 m. architektūriniais tyrimais);
- sienų nišos – pietinio korpuso pietryčių fasado pirmo aukšto nišos su pusapskritėmis sąramomis (stačiakampės nišos suformuotos užmūrijus langų angas); šiaurinio korpuso šiaurės rytų fasado trečio aukšto niša ir vakarinio korpuso šiaurės vakarų, pietryčių fasadų nišos stačiakampės ir su pusapskrite sąrama (nustatant nišų autentiškumą remtasi 1980 – 1985 m. architektūriniais tyrimais); vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpos niša su pusapskrite sąrama (3.1 pav.); pietinio korpuso pirmo aukšto patalpų nišos, vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpų nišos, pietinio korpuso antro aukšto patalpos niša, vakarinio korpuso antro, trečio aukštų patalpų nišos, rytinio korpuso trečio aukšto patalpos Nr. 67 niša, šiaurinio ir rytinio korpusų pastogių nišos su segmentinėmis sąramomis (nustatant nišų autentiškumą remtasi 1980 – 1985 m. architektūriniais tyrimais) *(Kultūros vertybių... 2014).*

3.1 pav. Vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpos Nr. 24 niša *(Kultūros vertybių... 2014)*

3. Fasadų architektūros tūrinės detalės:

- pietryčių fasado tinkuoto plytų mūro portalas;
- fasadų apdaila ir puošyba – fasadų pastogių tinkuoti plytų mūro profiliuoti karnizai;
- šiaurinio korpuso pietryčių fasado plytų mūro karnizas virš pirmo aukšto langų angų;
- tinkas;
- vakarinio korpuso pietvakarių, šiaurės vakarų ir šiaurės rytų fasadų kampų, pietinio korpuso pietryčių fasado tinkuoti plytų mūro piliastrai;
- vakarinio korpuso šiaurės rytų fasado tinkuota plytų mūro profiliuota palangė po antro aukšto lango anga;
- pietryčių fasado portalo reljefinis dekoras, kartušai su herbais ir Šv. Dominyko atributu;
- pietinio korpuso pietryčių fasado 1936 m. sgrafito ornamentinis dekoras, kartušai su emblemomis;
- nišų XVIII a. II p., XIX a. sienų tapybos fragmentai;
- vakarinio korpuso šiaurės vakarų fasado nišos polichromijos fragmentai;
- pietryčių portalo ornamentuotas kryžius;
- pietryčių portalo dvi ornamentuotos viršūnės *(Kultūros vertybių... 2014).*

4. Konstrukcijos:

- akmenų ir plytų mūro pamatas su tinkuotu akmenų ir plytų mūro cokoliu;
- rūsių akmenų ir plytų mūro sienos, pirmo – trečio aukšto plytų mūro sienos;
- rūsio patalpų Nr. 1 – 10 tinkuoti plytų mūro cilindriniai ir cilindriniai su liunetėmis skliautai (3.2 pav.);

3.2 pav. Vakarinio korpuso rūsio antro aukšto patalpa Nr. 10 *(Kultūros vertybių... 2014)*

- pietinio, vakarinio, šiaurinio ir rytinio korpusų pirmo – trečio aukštų patalpų tinkuoti plytų mūro kryžminiai, cilindriniai ir cilindriniai su liunetėmis skliautai (3.3 pav.) (vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpoje Nr. 20 išlikę skliauto pėdos, įrengta gelžbetoninė perdanga; XX a. 9 dešimtmetyje pradėta, bet nebaigta rekonstrukcija: pietinio korpuso antrame ir trečiame aukšte 1987 m. įrengtos gelžbetoninės perdangos; dalyje vakarinio, šiaurinio ir rytinio korpusų antro ir trečio aukšto patalpose perdangos neišlikę, įrengtos gelžbetoninės perdangos; būklė patenkinama);

3.3 pav. Vakarinio korpuso pirmo aukšto koridorius prie bažnyčios (patalpa Nr. 11) *(Kultūros vertybių... 2014)*

- šiaurinio korpuso pirmo aukšto laiptinės patalpos Nr. 26 plytų mūro ant metalinių sijų, vadinamas Akermano skliautas (3.4 pav.);

3.4 pav. Šiaurinio korpuso pirmo aukšto patalpa Nr. 25 *(Kultūros vertybių... 2014)*

- stogo konstrukcija – pietinio korpuso medinė gegninė (stogo ilginiai paremti mediniais statramsčiais su pasparomis); XX a. 9 dešimtmetyje pradėta, bet nebaigta

rekonstrukcija: vakarinio, šiaurinio ir rytinio korpusų stogų konstrukcijos pakeistos; būklė patenkinama;

- kiti konstrukciniai elementai – vakarinio korpuso pietvakarinio, šiaurės vakarų fasadų pirmo ir trečio aukšto segmentinės ir pusapskritės sąramos;
- šiaurinio korpuso šiaurės vakarų, šiaurės rytų fasadų pirmo – trečio aukštų segmentinės ir pusapskritės sąramos;
- šiaurinio korpuso kiemo šiaurės rytų fasado segmentinės sąramos virš antro aukšto langų angų (sąramos atidengtos 1980 – 1985 m. architektūrinių tyrimų metu; būklė patenkinama);
- kiti patalpų konstrukciniai elementai – vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpų Nr. 19, 21, 24 tinkuoto plytų mūro pilioriai, į kuriuos remiasi skliautų konstrukcijos (3.5 pav.);

3.5 pav. Vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpa Nr. 19 *(Kultūros vertybių... 2014)*

- vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpų Nr. 19, 24, antro aukšto patalpų Nr. 29, 36, 37, 38, šiaurinio korpuso antro aukšto patalpų Nr. 46, 48 segmentinės sąramos (buvusios angos užmūrytos) (3.6 pav.);

3.6 pav. Šiaurinio korpuso antro aukšto patalpa Nr. 46 *(Kultūros vertybių... 2014)*

- funkcinė įranga – rytų korpuso patalpos Nr. 50 mediniai laiptai ir jų medinių baliustrų turėklas su mediniu profiliuotu porankiu (3.7 pav.);

3.7 pav. Rytinio korpuso antro aukšto laiptai į trečią aukštą (patalpa Nr. 50) *(Kultūros vertybių... 2014)*

- vakarų korpuso antro aukšto patalpų Nr. 29 ir 64 laiptų į trečią aukštą vietos (3.8 pav.);

3.8 pav. Vakarinio korpuso antro aukšto patalpos Nr. 29 laiptų į trečią aukštą vieta *(Kultūros vertybių... 2014)*

- vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpos Nr. 22 laiptų į antrą aukštą vieta (3.9 pav.);

3.9 pav. Vakarinio korpuso antro aukšto laiptinės patalpa Nr. 45 anga į pirmą aukštą *(Kultūros vertybių... 2014)*

- šiaurinio korpuso pirmo aukšto patalpos Nr. 26 laiptų į trečią aukštą vieta;
- pietinio korpuso patalpos Nr. 60 laiptų į trečią aukštą vieta (3.10 pav.);

3.10 pav. Pietinio korpuso laiptinės į trečią aukštą (patalpa Nr. 60) fragmentas *(Kultūros vertybių... 2014)*

- stalių ir kitų medžiagų gaminiai – pietryčių fasado portalo medinės trijų dalių įsprūdinės durys su metalo rankena ir pusapskričiu viršlangiu;
- pietinio koridoriaus antro aukšto patalpos Nr. 27 durų angos medinis profiliuotas apvadas (3.11 pav.);

3.11 pav. Angos apvadas *(Kultūros vertybių... 2014)*

- vakarų korpuso antro aukšto patalpos Nr. 29 du mediniai profiliuoti durų angų apvadai (3.12 pav.);

3.12 pav. Angos apvadas *(Kultūros vertybių... 2014)*

- langų medinės konstrukcijos ir skaidymo tipai (išskyrus pietinio korpuso pietryčių ir šiaurės vakarų fasadų pirmą aukštą, vakarų korpuso pietvakarių fasado pirmo ir antro aukštų. pakeistus langus) *(Kultūros vertybių... 2014).*

5. Patalpų architektūrinės detalės:

- vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpos Nr. 24 tinkuoto plytų mūro portalas;
- vidaus dekoras – vakarinio korpuso antro aukšto patalpos Nr. 45 tinkuoto plytų mūro kampiniai piliastrai (3.13 pav.);

3.13 pav. Vakarinio korpuso antro aukšto laiptinės patalpa Nr. 45 *(Kultūros vertybių... 2014)*

- pirmo aukšto patalpos Nr. 11 XVIII a. III ketv. sienų ir skliautų tapyba: vakarinio koridoriaus vakarinės sienos tapyba: kompozicija „Mirtis“ (3.14 pav.);

- kompozicija „Vėlė skaistykloje“;
- kompozicija „Pragaro kančios“;
- kompozicija „Rojaus sodas“;
- kompozicija „Šv. Dominykas ir šv. Pranciškus remia Laterano katedrą“;
- kompozicija „Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas - Stemus simul“;

3.14 pav. Paveikslas „Mirtis“ *(Kultūros vertybių... 2014)*

- kompozicija „Dominikonų ordino patvirtinimas“;
- kompozicija „Šv. Jackus“;
- kompozicija „Šv. Liudvikas Betrandas“;
- kompozicija „Šv. Vincentas Fereras“;
- kompozicija „Šv. Raimundas iš Penaforto“;
- kompozicija „Šv. Antoninas“;
- kompozicija „Šv. Petras kankinys“;
- vakarinio koridoriaus rytinės sienos tapyba: Nežinomo popiežiaus atvaizdas I;
- nežinomo popiežiaus atvaizdas II;
- Šv. popiežiaus Pijaus V atvaizdas ir kartušas su įrašo fragmentais;
- Šv. popiežiaus Benedikto XIII atvaizdas ir kartušas su įrašo fragmentais;
- vakarinio koridoriaus skliautų tapyba: kompozicija „Šv. Dominyko vizija“; rožinio Džiaugsmingosios dalies kompozicijos: kompozicija „Apreiškimas“, emblemos su įrašais ir

krtušas su įrašu; kompozicija „Marijos apsilankymas pas Elžbietą“ ir emblema su įrašu; kompozicijos „Jėzaus gimimas“ fragmentas ir emblemos su įrašais; kompozicija „Jėzaus paaukojimas šventykloje“ ir emblemos su įrašais; kompozicija „Jėzaus suradimas šventykloje“ ir emblemos su įrašais;

- šiaurinio koridoriaus skliautų tapyba – rožinio Skausmingosios dalies kompozicijos: kompozicija „Malda Alyvų kalne“, emblemos su įrašais ir kartušas su įrašu; kompozicija „Jėzaus nuplakimas“ ir emblemos su įrašais; kompozicija „Jėzaus vainikavimas “ ir emblemos su įrašais; kompozicija „Kryžiaus nešimas“ ir emblemos su įrašais; kompozicija „Nukryžiavimas“ ir emblemos su įrašais;
- rytinio koridoriaus skliautų tapyba – Švč. Mergelės Marijos litanijos embleminės kompozicijos: pirmos travėjos trys emblemos su įrašais; antros travėjos trys emblemos su įrašais ir emblemos fragmentas; trečios travėjos keturios emblemos su įrašais; ketvirtos travėjos trys emblemos su įrašais; skliautų sąramos emblema su įrašu; penktos travėjos trys emblemos su įrašais;
- rytinės sienos ornamentinės tapybos fragmentai;
- pietinio koridoriaus skliautų tapyba – rožinio Garbingosios dalies kompozicijos: kompozicija „Prisikėlimas“ ir emblemos su įrašais; kompozicija „Žengimas į dangų“ ir emblemos su įrašais; kompozicija „Šventosios Dvasios atsiuntimas“ ir emblemos su įrašais; kompozicija „Švč. Mergelės Marijos Ėmimas į dangų“ ir emblemos su įrašais; kompozicija „Švč. Mergelės Marijos karūnavimas“ ir emblemos su įrašais;
- pietinės sienos supraportas;
- patalpos Nr. 19 skliauto ir sienos polichromijos fragmentai; patalpos Nr. 21 skliauto ir sienos polichromijos fragmentai; patalpos Nr. 24 nišos iliuziškai tapyto lango fragmentai;
- II a. patalpos Nr. 29 XVII a. sienų tapybos fragmentai: R sienos tapybos fragmentai;
- vakarinės sienos tapybos fragmentai;
- patalpos Nr. 38 XVII a. sienų tapybos fragmentai: rytinės sienos tapybos fragmentai;
- vakarinės sienos tapybos fragmentai;
- patalpos Nr. 45 XVIII a. II p. tapyba: vakarinės sienos tapytas kartušas su įrašu;
- rytinės sienos polichromijos fragmentai;

- vakarinio korpuso II a. patalpų Nr. 40, 42, 45 XVII, XVIII-XIX a. polichromijos fragmentai;
- pietinių ir vakarinių korpusų trečio aukšto patalpų Nr. 51-55, 57-61 polichromijos fragmentai, zondai;
- vakarinio korpuso patalpų Nr. 62-64 polichromijos fragmentai;
- įmontuota įranga – pirmo aukšto patalpos Nr. 11 šiaurinio koridoriaus altorius I su iliuziškai tapyto altoriaus retabulu I;
- pietinio koridoriaus altorius II;
- vakarinio korpuso antro aukšto patalpos Nr. 38 altoriaus niša su mūro mensa;
- pirmo aukšto patalpos patalpos Nr. 11 rytinio koridoriaus rytinės sienos Andriejaus Galvalo memorialinė lenta su įrašu;
- šiaurinio koridoriaus, pietinės sienos Bazilijaus Barčevskio ir Andriaus (Iędrzey) Orlovskio memorialinė lenta su įrašu;
- vakarinio koridoriaus rytinės sienos Barboros Kostrovickos memorialinė lenta su įrašu;
- grindų danga –vakarinio korpuso pirmo aukšto patalpos Nr. 11 dvispalvių plytelių grindų danga (3.15 pav.) *(Kultūros vertybių... 2014).*

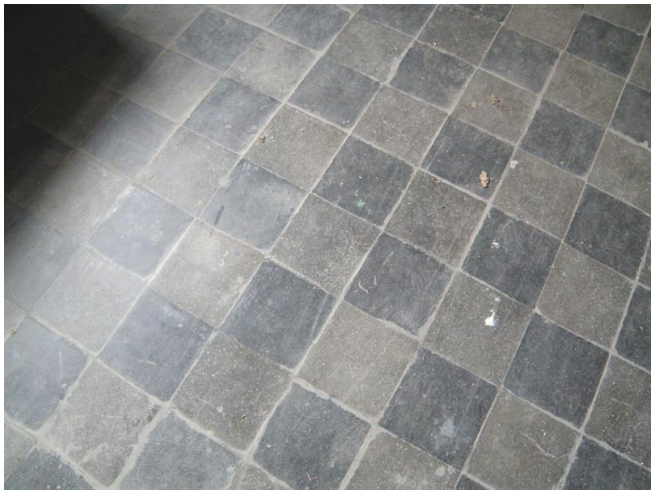

3.15 pav. Vakarinio korpuso koridoriaus pirmo aukšto (patalpa Nr. 11) grindų danga *(Kultūros vertybių... 2014)*

3.3.Išvados

1. Daugiausiai saugomų vertingųjų elementų yra pirmame vienuolyno aukšte. Labiausiai dominuoja kryžminiai, cilindriniai ir cilindriniai su liunetėmis skliautai. Vienoje patalpoje yra Akermano skliautas. Visame pirmame aukšte yra saugomos nišos, angų apvadai, laiptai. Uždarame koridoriuje bei vakarinės pastato dalies patalpose yra išlikusi sieninė bei skliautų tapyba. *A priedas.*
2. Antrame aukšte daugiausiai saugomų elementų yra centrinėje pastato dalyje. Taip kaip ir pirmame, taip ir antrame aukšte dominuoja kryžminiai, cilindriniai ir cilindriniai su liunetėmis skliautai. Koridoriuje yra saugomos medinės grindys. Išilgai pastato einančiame koridoriuje yra išlikusi sieninė tapyba. *B priedas.*
3. Mažiausiai saugomų elementų yra trečiame pastato aukšte. Centrinėje ir pietinėje pastato dalyje yra saugoma sieninė bei skliautų tapyba. *C priedas.*
4. Dominikonų vienuolynas turi ir probleminių patalpų, kurias riboja daug vertingųjų savybių turinčios patalpos. Kuriant ir formuojant naują pastato paskirtį, reikia atsižvelgti į tinkamą panaudojimą šių patalpų.
5. Remiantis „Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija“ Dominikonų vienuolyno namą privaloma išsaugoti, atkurti, išpopuliarinti ir perduoti ateities kartoms. Visi kultūros paveldo objektai turi būti laisvai visuomenei prieinami.
6. Remiantis „Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija“ 2005 m. spalio 27 d. Europos tarybos sutartimis, valstybė privalo imtis priemonių priėjimui prie paveldo pagerinti, ypač tarp jaunimo ir neįgaliųjų, kadbūtų didinamas jo vertės, poreikio jį išlaikyti bei išsaugoti ir naudos, kurią jis gali teikti, supratimas.

4. LIETUVOS DOMINIKONŲ VIENUOLYNŲ APŽVALGA PAGAL PASKIRTĮ

St. Gall vienuolyno planas yra seniausias ir geriausiai atspindintis komplekso sandarą (4.1 pav.). Šis planas apima pagrindinius planus iš keturiasdešimt struktūrų, tokių kaip sodai, tvoros, sienos, keliai. Buvo nustatyti trys šimtai trisdešimt trys užrašai, kurie indentifikavo pastatus ir jų naudojimo paskirtį. Tai buvo bažnyčia, skriptoriumas, kambariai, skirti vienuolių lankymui, jų miegamosios patalpos, valgykla, virtuvė, svečių namas, abato gyvenamoji vieta, ligoninė, daugybė laukų, kuriuose buvo dirbama, bei lauko darbų pastatai *(Carolingian Culture... 2014).*

Toks St. Gall planas buvo laikomas idealiu sprendimu vienuolynui. Manoma, kad šio plano struktūra buvo sukurta ne specialiai tam tikru laiku, o tai jį daro dar labiau vertingesnį.

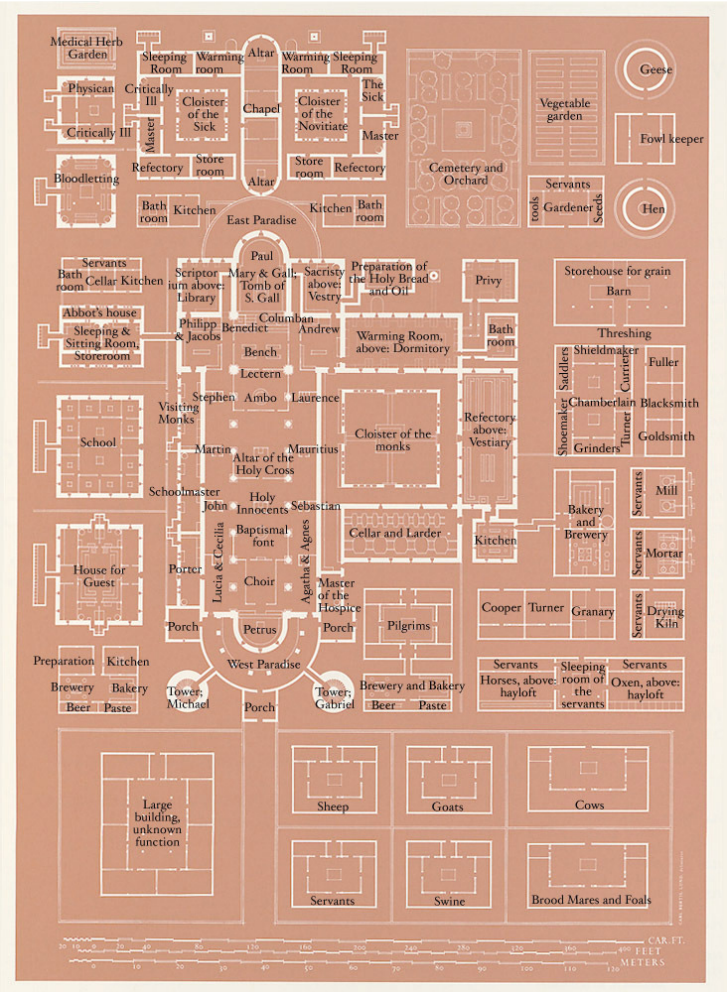

4.1 pav. St. Gall planas *(Carolingian Culture... 2014)*

Šiame plane yra nurodytos visos vienuoliams reikalingos zonos. Visą vienuoliams skirtą zoną galima suskirstyti į keturias pagrindines veiklos sritis. Centrinė zona yra skirta meldimuisi. Antra zona skirta mokymuisi. Trečioji zona skirta gyvenamosioms patalpoms. Ketvirtoji zona skirta darbui, tai gyvulių laikymo vieta, daržų ir sodų vietos.

4.1.Liškiavos dominikonų vienuolynas

Istorija.

Liškiavos XVII a. architektūrinis ansamblis (4.2 pav.) yra kairiajame Nemuno krante, 8 kilometrai nuo Druskininkų. Tai nuostabus baroko perlas pietų Lietuvoje, gausiai lankomas turistų iš viso pasaulio ir Lietuvos. Viso šio ansamblio dominantė ir puošmena –Švenčiausios Trejybės bažnyčia, nuostabus vėlyvojo baroko statinys.

4.2 pav. Liškiavos dominikonų vienuolynas *(Lietuvos vienuolynai... 2000)*

Liškiavos bažnyčios ir dominikonų vienuolyno ansamblis yra XVII – XVIII a. architektūros paminklas. 1694 m. fundaciniu raštu Vladislovas Jurgis Kosyla Liškiavą užrašė Lietuvos provincijos dominikonų vienuoliams. Po ilgų teisminių kovų su V. J. Kosylos žentais vienuoliai ant stataus Nemuno kranto pastatė bažnyčią ir vienuolyną (baigti mūryti iki 1741 m.), prie kurių šliejosi ūkiniai pastatai, šventorius, kapinynas, sodas. Visi pastatai buvo aptverti aukšta mūro tvora.

Vienuolynas stačiakampio plano, dviaukštis, su bažnyčia sujungtas siauru koridoriumi. Pietų pusėje išsikišusiame rizalite yra didžiosios patalpos: pirmame aukšte – refektorius, antrame – koplyčia. Vienuolių celės ir kitos mažesnės patalpos išdėstytos abipus koridorių. Visos jos

dengtoskryžminiais skliautais. Dviejų aukštų mūrinis, barokinės plastikos vienuolyno svirnas stovi prie patšventoriaus vartų.

Po Trečiojo Lietuvos – Lenkijos padalinimo Liškiava atiteko Prūsijai, o apleisti pastatai pradėjo griūti. Apie 1830 m. Liškiavos vienuolyne buvo įkurti kunigų demeritų (nusikaltusių kunigų) pataisosnamai. Vėliau pastatai ėjo iš rankų į rankas. 1920 m. Liškiavai tapus valsčiaus centru, vienuolynokambariuose įsikūrė raštinė, paštas, smulkių prekių parduotuvė. 1939 m. Alytaus apskritiessavivaldybės ir Vilkaviškio kurijos atstovai pasirašė sutartį dėl turizmo centro įkūrimo vienuolynopastatuose. Tačiau netrukus Liškiavos turizmo stovykla virto pabėgėlių iš Lenkijos stovykla.

1941 m. vienuolyno pastatą perėmė Alytaus komunalinio ūkio skyrius. 1946 –1976 m. čia veikėaštuonmetė mokykla. 1977 m. vienuolyno pastatai atiteko „Lelijos“ susivienijimui: buvusiusvienuolyno centrinius rūmus planuota pritaikyti pionierių stovyklai – poilsio namams. 1991 m. šįprojektą teko pakoreguoti, nes dalis vienuolyno pastato atiteko klebonijai *(Lietuvos vienuolynai... 2000).*

Dabar.

Viešoji įstaiga Liškiavos kultūros centras 2006 metų vasarą pradėjo įgyvendinti projektą,,Liškiavos vienuolyno ansamblio sutvarkymas ir pritaikymas turizmui“, kurio pagrindinis tikslas –pritaikyti Liškiavos vienuolyną turizmo ir kultūrinės veiklos reikmėms (4.3 pav.) *(Liškiavos kultūros... 2014).*

4.3 pav. Liškiavos dominikonų vienuolynas po sutvarkymo *(Čepkelių – Dzūkijos... 2014)*

4.2.Palėvenės buvęs dominikonų vienuolynas

Istorija.

4.4 pav. Palėvenės buvęs dominikonų vienuolynas*(Lietuvos vienuolynai... 2000)*

Palėvenės vienuolyno istorija pradedama skaičiuoti nuo 1676 m. (5.4 pav.), kuomet tuometinio Vilkomirsko (dabartinė Ukmergė) žemės teisėjo Lauryno Mykolo Odlanickio-Počobuto ir jo žmonos Marijos, kilusios iš Siesikiškių Daumantų Jaunučių, finansiškai remiami čia apsigyveno pirmieji dominikonų vienuoliai.

Architektūros ir dailės istorijos požiūriu vertingiausias ansamblio pastatas – mūrinė bažnyčia, pradėta statyti 1676 m.

Vienuolyno gyvenamasis namas statytas daugiausiai iš vietinių medžiagų – medžio, akmenų, kalkių, molio plytų. Vienuolyno gyvenamojo namo statyba su nedidelėm pertraukom tęsėsi beveik 100 metų iki pat 1775 m.

Daugiausiai istorinių žinių apie vienuolyno ansamblį žinoma iš trijų inventorių, surašytų maždaug kas 50 metų – 1751 m., 1804 m. ir 1865 m. Ypatingai išsamus 1804 m. inventorius, sudarytas vienuolyno klestėjimo laikotarpiu. Iš jo sužinome, kad vienuolyno gyvenamajame name buvo apie 14 celių vienuoliams, novicijams ir provinciolui, prioro apartamentai su svetaine, miegamuoju ir darbo kambariu bei vaistine, 3 kambarių biblioteka, salė jaunimui mokyti, svetainė, kelios kamaros, refektoriumas, virtuvė ir šeimynos patalpa su 2 duonkepėm krosnimis.

Vienuolynas vykdė nemažą ūkinę veiklą. Žinoma, kad uždarius vienuolyną, caro valdžia konfiskavo 236,79 dešimtines žemės, iš jų 95,77 miško, du polivarkus Karoliškėse ir Bukonyse, mūrinę karčiamą Palėvenėje, medinį malūną Baltūnuose, sklypą Pamornokuose, žuvų gaudyklę Anykščių ežeruose, medinę prieglaudą Palėvenėje, skalbyklą prie Lėvens, virš 900 vienuolynui priklausančių „dūšių“. Žinoma, kad XIX a. pradžioje vienuolynas taip pat valdė alaus bravorą, užvažiuojamuosius namus su kambariais nakvynei, Lėvens šlaite buvo įveistas sodas. Vienuolyno ansamblyje buvo statomi ūkiniai pastatai: 1783 m. pastatyta vežiminė-arklidės, 1789 m. – svirnas su malūnu, 1814 m. po svirnu, šlaite, iškasta ledainė.

Nuo 1798 m. vienuolyne vykdavo filosofijos ir retorikos studijos. Studijas pravesti atvykdavo teologijos profesoriai. Nuo 1811 m. iš Vilniaus į Palėvenę atkeltas teologijos kursas tikinčiai jaunuomenei garsino šį vienuolyną tarp kitų.

Po 1831 m. sukilimo Palėvenę aplenkė vienuolynų naikinimo banga. Tačiau Kauno gubernatoriaus sprendimu 1865 m. pavasarį buvo pradėtas vienuolyno likvidavimas.

Tarpukario laikotarpiu visi buvusio vienuolyno ansamblio pastatai atiteko bažnyčiai. 1926 – 1927 m. Panevėžio vyskupijos bažnytinių turtų valdymo tarybos leidimu svirnas pritaikytas parapijos salei ir katalikiškų organizacijų veiklai.

Sunkiausias laikotarpis vienuolynui atėjo sovietmečiu. 1940 m. visi vienuolyno pastatai sovietų valdžios buvo nacionalizuoti. Pokario metais čia ėmė šeimininkauti kolūkis, kuris labai nuniokojo vienuolyno pastatus ir galiausiai nugyventus paliko kai pasistatė naujus pastatus.

Vienuolyno ansamblį nuniokojo 1965 m. kilęs gaisras: užsidegus vienuolyno stogui, ugnis persimetė į bažnyčią ir varpinę. Valdžia ilgai nedavė leidimo ansamblio restauracijai, taip dar labiau pakenkdama pastatams.

1990 – 1997 m. buvo atlikta nemažai Palėvenės vienuolyno ansamblio tyrimų ir projektavimo darbų. 1991 m. parengta Palėvenės buv. dominikonų vienuolyno restauravimo pritaikymo koncepcija, paruošti techniniai projektai, pradėti restauravimo darbai.

Lygiagrečiai, buvo restauruojama ir bažnyčia: 1994 m. tvarkyta šventoriaus tvora, 1999 m. nudažyti bažnyčios fasadai, įrengta cokolio hidroizoliacija su drenažu, įrengta šiuolaikinė efektyvi sienų mūro džiovinimo ir oro vėdinimo sistema. Po 2000 m. dėl lėšų trūkumo restauravimo darbai buvo tęsiami tik bažnyčioje: 2005 – 2009 m. restauruotas bažnyčios centrinis altorius, vykdomi kiti bažnyčios interjero restauravimo darbai. Restauruota bažnyčia, neretai pavadinama „baltąja gulbe“, puikiai matoma iš toli. Jos baltų bokštų suvilioti užsuka nemažai turistų, tikinčiųjų ir tikrai nenusivilia *(Palėvenės vienuolynas... 2011).*

Dabar.

2011 metais buvo pradėtas įgyvendinti projektas „Palėvenės buvusio dominikonų vienuolyno ansamblio restauravimo, sutvarkymo ir pritaikymo viešoms turizmo reikmėms techninio projekto parengimo ir svirno dalies pritaikymas turizmui“.

Svirno dalyje numatoma, kad bus kaupiama ir demonstruojama Palėvenės vienuolyno ekspozicija, bus rengiamos laikinos parodos, organizuojami įvairūs kultūrinio turizmo renginiai. Atlikus arklidžių pastato tvarkybos darbus, pritaikyti pastatą amatams eksponuoti. Vienuolyno ansamblyje veiks amatininkų dirbtuvė, bus prekiaujama amatininkų gaminiais ir vietiniais žemės ūkio produktais, bus organizuojami edukaciniai amatų užsiėmimai, rengiama daugiau masiškesnių kultūrinio turizmo renginių *(Palevenes vienuolynas... 2011).*

4.3.Raseinių buvęs dominikonų vienuolynas

Istorija.

Vienuoliai Raseiniuose surentė medinį vienuolyno pastatą, nes čia jau 1646 m. posėdžiavo Lietuvos provincijos kapitula, ne tik patvirtinusį naujo konvento sukūrimą, bet ir sprendusi vienuolių studijų užsienyje klausimą. 1682 m. išmūrytas naujas, dviaukštis vienuolyno pastatas, nukentėjęs per 1729 m. gaisrą, atnaujintas 1766 – 1778 m. Matyt, tuomet dalis vienuolyno patalpų buvo pritaikyta visuomeninėms reikmėms: vienoje pirmojo aukšto celėje įrengta „specialiai apsaugota” pavieto kasa, o trijose antrojo aukšto „neapšildomose kamarose” - pavieto archyvas. Be to, vienuolyne buvo išmūrytas bokštelis su mušančiu ir visam miesteliui laiką pranešančiu laikrodžiu. Vienuolyno namai, supę pusiau uždarą kiemą, kartu su ūkiniais pastatais (svirnu, smukle, ledaine), kanalų išraižytu vaismedžių sodu sudarė vientisą vėlyvojo baroko ansamblį. Svarbiausią jo dalį –mūrinę bažnyčią, dominikonai pastatė dar 1663 m., tačiau iki šiol būdingus bruožus jai suteikė 1776 – 1783 m. rekonstrukcija *(Lietuvos vienuolynai... 2000).*

Po 1831 ir 1863 m. sukilimų rusų valdžia didelę dalį Lietuvoje veikusių vienuolynų uždarė. Raseinių dominikonų vienuolynas kaip ir anksčiau vis dar veikė. Iš Raseinių dalis vienuolių buvo perkelta į Agluoną (Latvija). 1883 m., kai Raseiniuose liko vos du vienuoliai (Melchioras Gurskis ir Levas Pečiora), o 1883 m. lapkričio 7 d. mirė dar ir L. Pečiora, Kauno gubernijos kanceliarija pradėjo rūpintis, kad vienuolynas būtų uždarytas, pastatai ir žemės valdos nusavintos. Vienuolynas caro įsaku buvo uždarytas 1886 m. liepos 26 d.

Be šeimininko likę pastatai greitai nyko. 1896 m. dalis jų jau buvo apgriuvę. Parapijiečiai, įsteigę bažnyčios gynimo komitetą, pasisakė prieš vienuolyno žemių ir pastatų nusavinimą. Jie

pasiekė, kad šis turtas būtų perduotas Raseinių katalikų bažnyčiai (tai oficialiai padaryta 1904 m. vasario 24 d.). Šis turtas valdžios nurodymu turėjo būti panaudotas įrengiant ir labdaringą įstaigą, skirtą nepagydomai sergantiems katalikų dvasininkams.

1908 m. pradėta rūpintis atkurti Raseinių vienuolyną. Rusijos Dūma vilkino šį reikalą, tad oficialaus leidimo tada negauta.

1931 m. vienuolyno atkūrimu pradėjo rūpintis tėvas Bonaventūras Pauliukas.

1932 m. Kauno arkivyskupijos kurija dominikonams grąžino Raseinių vienuolyną. Atkūrus vienuolyną, prie šiaurinio fligelio iškilo priestatas, vėliau paverstas katiline. Prie pietinio fligelio buvo pastatyta Lurdo koplyčia.

1935 m. Raseinių dominikonų vienuolynas vėl oficialiai pradėjo savo veiklą ir iš karto tapo 1935 m. kovo 4 d. atnaujintos Šv. Angelo Sargo Lietuvos dominikonų provincijos centru.

1942 m. parapijos reikalus tvarkyti buvo pavesta saleziečiams.Vienuolyno pastatai stipriai nukentėjo Antrojo pasaulinio karo metais: buvo nugriauta šiaurinio fligelio siena ir antrojo aukšto koridoriaus skliautas (liko kryžminis betoninis skliautas, padarytas remonto metu), apgriautas rytinis fasadas.

1944 m. vienuolyno pastatus sovietų valdžia nacionalizavo. Čia įsikūrė Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Raseinių skyrius. Po karo vienuolyno pastatai buvo remontuojami *(Prušinskas 2006).*

Dabar.

1981 m. užbaigta vienuolyno rekonstrukcija (4.5 pav.). Ji buvo atliekama pagal paminklų konservavimo instituto architekto A. Kunigėlio ir M. Basiukienės parengtą projektą. Rekonstrukcijos metu pastatai buvo pritaikomi M. Mažvydo bibliotekos depozitoriumui ir knygų mainų fondui.

Dabar stovintis pagrindinis vienuolyno pastatas yra dviejų aukštų. Planas – pusiau uždaras, suplanavimas – koridorinis. Sienos mūrinės (plytų), iš išorės tinkuotos. Šiauriniame korpuse ir pietinio korpuso vakarinėje dalyje yra įrengti rūsiai. Pastato perdangos – kryžminiai ir cilindriniai skliautai. Stogas dvišlaitis, dengtas čerpėmis, jo konstrukcijos medinės. Grindys cemento, keramikinių plytelių, linoleumo.Vienuolynas iki mūsų dienų išlaikė tokios paskirties ir tipo pastatams būdingą planavimo struktūrą *(Prušinskas 2006).*

4.5 pav. Raseinių buvęs dominikonų vienuolynas *(Tisena dizainas... 2014)*

4.4.Trakų buvęs dominikonų vienuolynas

Istorija.

Trakų Pusiasalio pilies teritorija vienuoliams priklausė nuo XVII a., tačiau dėl lėšų trūkumo ir bajorų pasipriešinimo ten ilgai negalėjo įsikurti. 1688 m. perėmę iš benediktinių joms pastatytą miesto centre medinę bažnyčią ir kitus vienuolyno pastatus, 1725 – 1733 m. juos perstatė, tačiau neprarado vilties įsikurti Pusiasalio pilyje. Kai dominikonai pažadėjo Trakų vaivadai Aleksandrui Pociejui pilyje pastatyti kalėjimą, seimelių būstinę ir archyvą žemės bei pilies teismų aktams laikyti, bajorai pagaliau ėmė juos remti.

Apie 1770 – 1773 m. čia vienuoliai pasistatė medinį vienuolyną. Naujos mūrinės bažnyčios projektavimas prasidėjo 1779 m. Statant bažnyčią dirbo dominikonas architektas ir architektūros teoretikas A. Javorovskis. Be to, Trakų dominikonai šiuo klausimu kreipėsi į žymų architektą A. Kosakauską. Deja, darbai Trakuose vyko lėtai, o 1784 m. visiškai sustojo. Praėjus penkeriems metams, vadovaujant Vilniaus akademijos architektūros profesoriui M. Knakfusui (Knackfuss), bažnyčia vėl pradėta mūryti. Ilgai užtrukusias statybas baigti sutrukdė 1812 m. karas. Bažnyčią spėta išmūryti tik iki „pirmųjų langų” (šoninių navų aukštyje). Tada labai nukentėjo visi pradėti statyti vienuolyno pastatai, suiro ūkis, išbėgiojo žmonės. Neužbaigti bažnyčios mūrai prastovėjo iki 1822 metų.

Kiti dominikonų statiniai, XIX a. pradžioje iškilę Pusiasalio pilyje, buvo mediniai. Vienuolynui priklausė trys daržai, buvo įrengtas gėlynas, augo vaismedžių. Dominikonai ima valdyti visą Pusiasalio pilies teritoriją. Šios didelės rekonstrukcijos žymi Trakų konvento atsigavimą ir naują suklestėjimą. Prie vienuolyno veikė mokykla, kurioje dėstė teologijos mokslų profesorius, vienuolyno vyresnysis Liudvikas Glovickis ir dar septyni tėvai dominikonai. Tačiau XIX a. sukilimų banga ir po to sekę bažnyčių bei vienuolynų uždarymai neaplenkė Trakų. 1864 m. carinės Rusijos valdžios įsakymu vienuolynas panaikinamas, o vienuoliai perkeliami į Paparčius. Bet ir šis konventas po poros metų nušluojamas nuo žemės paviršiaus. Iškeldinus dominikonus iš Trakų, vienuolyno pastatai rekonstruoti ir atiduoti įvairioms įstaigoms: policijos valdybai, butų komisijai, miesto rotušei bei teismo archyvui. Net ir rekonstruoti stambūs mūrinio vienuolyno ir bažnyčios tūriai XIX a. antroje pusėje tebedominavo miesto centre ir buvo pavaizduoti M. E. Andriolio (Andriolli) graviūroje (1879 m.).

Mūriniai dominikonų vienuolyno ir bažnyčios pastatai išliko iki mūsų dienų, tik dėl blogos priežiūros jau prieš Pirmąjį pasaulinį karą apgriuvo prie bažnyčios buvusi vienuolyno dalis. XX a. 6-ame dešimtmetyje, susirūpinus Trakų paveldo objektų išsaugojimu, imti tyrinėti ir dominikonams priklausę statiniai. Iš dalies rekonstruotame buvusiame vienuolyno pastate buvo įsikūrusi Trakų istorijos muziejaus administracija. Susitarus su muziejaus vadovybe, galima apžiūrėti dominikonams priklausiusias patalpas, kuriose išliko vienuolių laikų (1821 m.) sienų tapybos. Bažnytėlės interjeras, labai nukentėjęs po vienuolyno uždarymo, kol kas dar restauruojamas *(Lietuvos vienuolynai... 2000).*

Dabar.

2010 – 2012 metais, vykdant Trakų pusiasalio pilies pritaikymo turizmo reikmėms projektą, Europos Sąjungos lėšomis rekonstruotas buvęs Dominikonų vienuolynas ir išplėsta bei atnaujinta Sakralinio meno ekspozicija (4.6 pav.).

Prasiplėtė po koplyčia esančios erdvės ir atsirado galimybė praplėsti buvusią ekspoziciją. Dabar čia eksponuojami liturginiai reikmenys, bažnytinių procesijų atributai, šventųjų skulptūros, atkurtas vienuolyno virtuvės fragmentas *(Poviliūnas 2012).*

4.6 pav. Trakų buvęs dominikonų vienuolynas *(Lietuvos vienuolynai... 2014)*

4.5.Vilniaus (Verkių) buvęs dominikonų vienuolynas

Istorija.

1661 m. vyskupasJurgis Belazaras užrašė 7 valakus žemės savo Verkių valdose Vilniaus Šv. Dvasios vienuolyno dominikonams ir pavedė jiems medinės bažnyčios bei Kryžiaus kelio stočių statybą. 1662 m. pradėti darbai truko iki 1669 m. Miškingame ir kalvotame reljefe tarp Trinapolio, Baltupio ir Jeruzalės medinės 35 koplyčios buvo išdėstytos siekiant tiksliai pakartoti Kristaus nueitą kelią Jeruzalėje. Tuo metu vienuolyno greičiausiai dar nebuvo, o Vilniaus Šv. Dvasios konvento vienuoliai tik aptarnaudavo Kalvarijas. Tačiau netrukus ansamblis sudegė. Vyskupo Kazimiero Bžostovskio remiami bertranistai iki 1700 m. atstatė bažnyčią, 1701 m. prie jos įkurta parapija. XVIII a. pradžioje pastatytas naujas vienuolynas. XVII a. pab. –XVIII a. pr. jau statytos ir mūrinės koplyčios. 1755 m. vyskupas Mykolas Jonas Zenkavičius bažnyčią grąžino Vilniaus Šv. Dvasios konvento dominikonams, o šie, vadovaujami prepozito Fausto Bočkovskio, ėmėsi statydinti naują bažnyčią ir plėsti vienuolyną. 1793 m. vienuolyno viršininko tėvo Dominyko Daunoravičiaus rūpesčiu vienuolynas išplėstas: prie bažnyčios primūryta zakristija, vienuolyno rytinėje dalyje naujas refektorius. XVIII a. bėgyje sumūrytos barokinės koplyčios, pastatytas tiltas per Cedrono upelį, aštuoneri mediniai ir mūriniai vartai.

1812 m. vienuolynas degė, žuvo turtinga mokslinė biblioteka, archyvas, apgadinta pastatų architektūra. Atstatymo darbams 1817 m. vadovavo prepozitas tėvas Motiejus Magnuševskis. Jo viršininkavimo laikais vienuolynas visiškai atstatytas.

1850 m. vienuolynas caro valdžios uždarytas, bažnyčia virto parapine. XX a. bažnyčia kelis kartus restauruota. Apie 1922 m. šalia klebonijos vienuolyno pastate buvo įsikūręs Angelų seserų kongregacijos noviciatas, buvusiame refektoriuje įrengta koplyčia. Tarybiniais metais vienuolyno pastatuose įrengti butai ir klebonija, veikė helmintologijos centras. Grąžinus pastatus bažnyčiai, iki 1995 m. vasaros vienuolyne buvo įsikūrusi Aušros vartų Marijos ir šv. Teresėlės bendruomenė *(Lietuvos vienuolynai... 2000).*

Dabar.

Dabar restauruotame vienuolyne yra klebonija, parapijos salės (4.7 pav.).

4.7 pav. Vilniaus (Verkių) buvęs dominikonų vienuolynas *(Kryžiaus kelias... 2014)*

4.6.Žemaičių kalvarija, buvęs dominikonų vienuolynas

Istorija.

Pirmoji bažnytėlė buvusi medinė. Ji stovėjo ant Šv. Jono kalno (buvusio piliakalnio), prie Varduvos ir Pagardinio, kurį dabar žmonės vadina Cedronu, santaka. Bažnytėlei suteiktas Šv. Jono Krikštytojo titulas. XVI a. LDK įsigalėjus protestantams, siekiant sumažinti jų įtaką kraštui, XVII a. pradėti kviesti vienuoliai. Vyskupas Jurgis Tiškevičius 1637 m. į Gardus pasikviečia domininkonus. Šiam ordinui jis paveda parapiją ir duoda žemės.

Vyskupas, kviesdamas dominikonų ordiną, matyt, jau buvo apsisprendęs Garduose steigti Kryžiaus kelio stotis – kalvarijas. 1642 m. pastatytas vienuolyno pastatas ir visos 19 koplyčių. Tai buvo pirmosios Kryžiaus kelio stotys ne tik Žemaičiuose, bet ir Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje.

Tiksli naujos bažnyčios pastatymo data nežinoma. Aišku, jog ji stovėjo kairiajame Varduvos krante, prie vienuolyno pastato, ant mažos kalvelės.

Po 1831 m. sukilimo numalšinimo buvo uždaryta domininkonų išlaikoma mokykla, uždrausta priimti naujokus, o 1842 m. sudegė vienuolyno pastatas su biblioteka.

1843 m. pastatyti nauji dideli, dviejų aukštų mūriniai vienuolyno namai. Bet nepriimant kandidatų, vienuolių mažėjo. 1889 m. jų buvo tik trys, todėl vienuolynas uždarytas ir perduotas pasauliečiui kunigui.

Nors carui siųstas ne vienas prašymas leisti Žemaičių Kalvarijoje vėl atidaryti vienuolyną, bet į tai nereaguota. Tik atkūrus nepriklausomą Lietuvą ir įsteigus Telšių vyskupiją, jos ganytojas Justinas Staugaitis Žemaičių Kalvarijoje įkūrė marijonų vienuolyną. Nors popiežius Pijus XI marijonams buvusį domininkonų vienuolyną pavedė tik 1931 01 10, bet, susitarus su domininkonais, marijonai Žemaičių Kalvarijoje pradėjo dirbti nuo 1927 m. pabaigos. Ši kongregacija taip pat rūpinosi vienuolynu: sutvarkė ūkinius pastatus, aptvėrė šventorių, užveisė didelį sodą ir gėlyną, 1935 m. pastatė parapijos salę su 500 sėdimų vietų.

1948 m. vienuolynas uždarytas, o bažnyčia tapo tik parapine. Žemaičių Kalvarijoje dirbę klebonai toliau rūpinosi tvarka joje.

1990 m. bažnyčiai grąžintas vienuolyno pastatas ir jis pradėtas remontuoti.

Domininkonai ne tik rūpinosi Kristaus kančios populiarinimu, bet ir žmonių švietimu. Jiems buvo pavesta įkurti parapinę mokyklą. Įkūrė 1644 m. Vienuoliai patys joje ir mokytojavo. Per karus su švedais darbas mokykloje buvo nutrauktas, o 1777 m. vėl atnaujintas. 1803 m. mokykla reorganizuota į keturklasę, o 1818 m. – į šešiametę. 1836 m. caro valdžia ją uždarė *(Lietuvos vienuolynai... 2000).*

Dabar.

Miestelio urbanizacija labiausiai palietė centrą, kur stovi bažnyčia. Vienuolyno sodo ir gėlyno vietoje pastatyta mokykla, kultūros namai. Bažnyčia apsupta ir dviejų tipinių parduotuvių, mokytojo namo, toliau – katilinė ir buvusios mechaninės dirbtuvės-garažai. Bet šie pastatai nepajėgūs nustelbti bažnyčios iškilios architektūros (4.8 pav.).

Yra išlikęs ir vienuolyno pastatas, kuris anksčiau tradiciškai buvo dažomas baltai kaip bažnyčia. Dabar jis pilkas, atsietas nuo spalvinės ansamblio visumos. Iš vienuolyno ūkinių pastatų likęs vienas tvartas, svirnas, rūkykla. Išlikusi ir marijonų statyta medinė parapijos salė *(Lietuvos vienuolynai... 2000).*

4.8 pav. Žemaičių kalvarija, buvęs dominikonų vienuolynas *(Lietuvos vienuolynai... 2000)*

4.7.Išvados

1. Lietuvoje yra 75 vienuolynai, iš kurių maža dalis veikia pagal savo pradinę paskirtį. Dauguma vienuolynų yra pritaikyti naujai su vienuolyja nesusijusiai paskirčiai, kita dalis vis dar apleisti.
2. Padarius apžvalgą Lietuvos dominikonų vienuolynų, galima susidaryti nuomonę, kokia pagrindinė nauja paskirtis vyrauja. Dažniausiai vienuolynai pritaikomi viešo turizmo ir socialinėms reikmėms. Rečiau vienuolynai priskiriami tarnauti parapijai.

5. VILNIAUS DOMINIKONŲ VIENUOLYNO NAMO PASKIRTIES KEITIMO SIŪLYMAI

5.1.Specialistų anketinės apklausos dėl naujos paskirties, rezultatai

Vilniaus dominikonų apleisto vienuolyno namo paskirties keitimo siūlymui pagrįsti buvo atlikta apklausa. Jos tikslas – išsiaiškinti, kokiai paskirčiai Vilniaus dominikonų vienuolyno namas yra tinkamiausias, išsaugant jo autentiškumą. Anketos turinį sudaro klausimai apie respondentų lankymosi tikslus Vilniaus senamiestyje bei trūkstamų paslaugų spektrą vienuolyno aplinkoje *(D priedas)*. Buvo aiškinamasi, kokia, apklaustųjų nuomone, geriausia paskirtis galėtų tikti Vilniaus dominikonų vienuolyno namui.

Apklausoje dalyvavo 17 kultūros paveldo specialistų. Visų respondentų išsilavinimas yra aukštasis universitetinis. Apklaustųjų amžius yra: 30 % – nuo 26 iki 35 metų, 29 % – nuo 36 iki 50 metų, 41 % daugiau kaip 51 metų.

Vilniaus senamiestyje apklausti specialistai dažniausiai lankosi darbo ar verslo reikalais. Kiek mažiau apklaustųjų – pramogų, laisvalaikio bei susitikimo tikslais. Mažoji dalis šioje miesto dalyje gyvena (5.1 pav.).

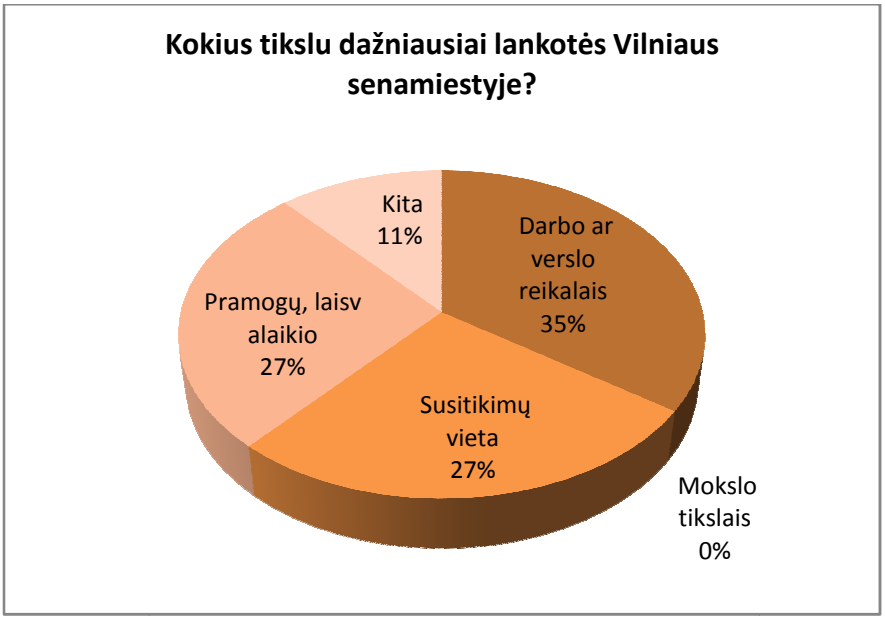

5.1 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su lankymosi Vilniaus senamiestyje tikslu, pasiskirstymas

Didžioji dalis respondentų, kurie dirba Vilniaus dominikonų vienuolyno ansamblio aplinkoje, teigia, kad jokių paslaugų šioje miesto dalyje netrūksta. Keliems iš jų trūksta kultūrinės veiklos, žmonės norėtų patys burtis ir dalyvauti savanoriškose meno organizacijose. Taip pat

buvo išsakytos mintys apie automobilių stovėjimo vietų, viešųjų erdvių, bankų, sporto klubų, matinimo įstaigų trūkumą (5.2 pav.).

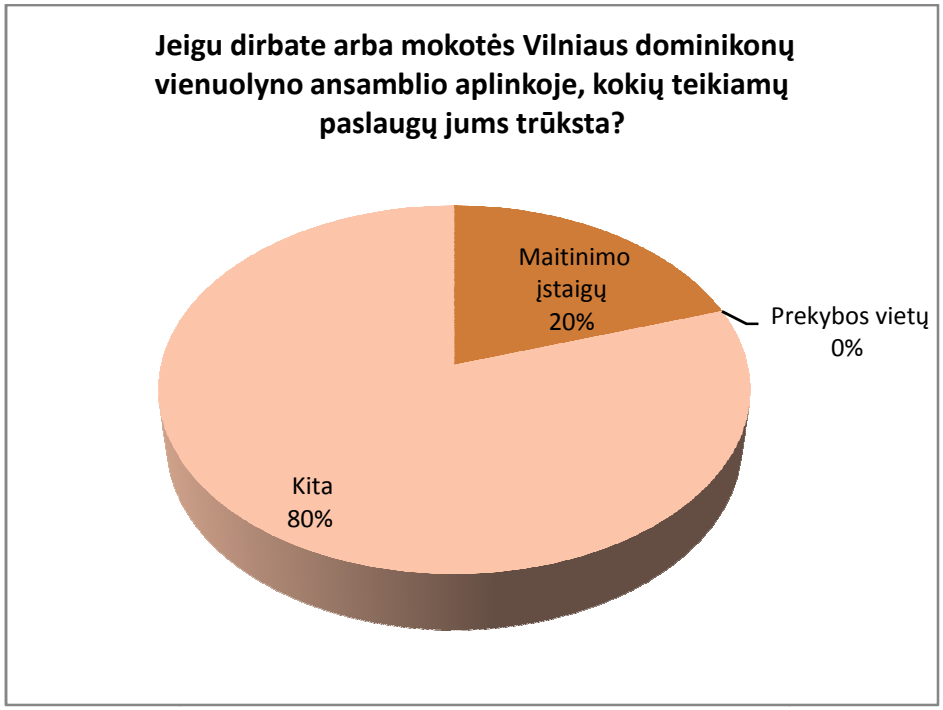

5.2 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su teikiamų paslaugų trūkumu dirbantiems ir besimokantiems, pasiskirstymas

Apklaustieji, kurie pramogauja Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblio aplinkoje, teigė, jog labiausiai trūksta viešosios poilsio erdvės, skvero istorinėje aplinkoje, kur žmonės galėtų ramiai praleisti laiką kartu. Taip pat buvo pastebėtas, kad trūksta kultūrinės veiklos vaikams, automobilių stovėjimo vietų, didesnių prekybos centrų. Kita dalis respondentų pastebėjo, jog trūksta barų ir restoranų, kultūrinių paslaugų, maitinimo įstaigų (5.3 pav.).

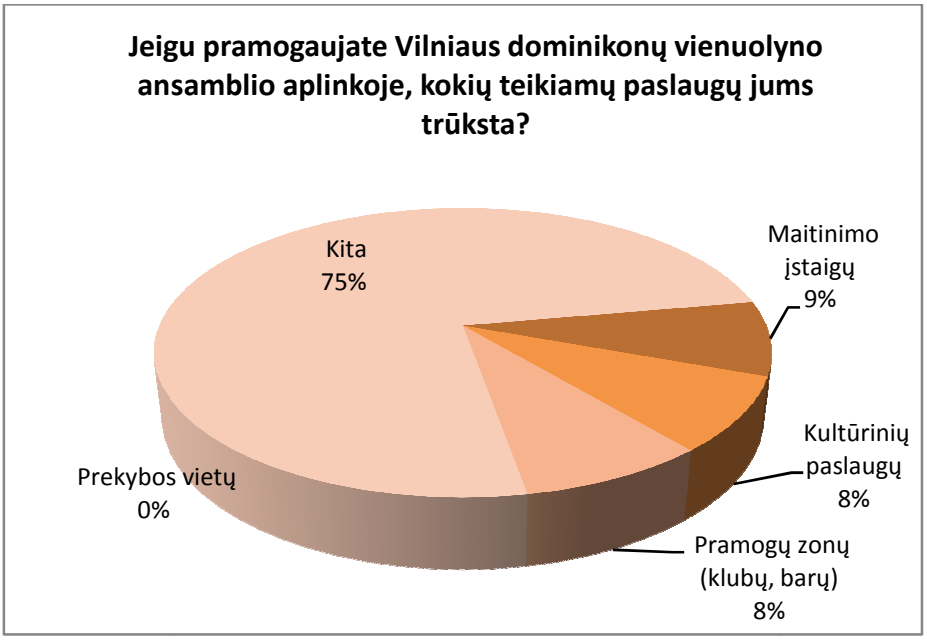

5.3 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su teikiamų paslaugų trūkumu pramogaujantiems, pasiskirstymas

Buvo aiškinamasi, kokia, apklaustųjų nuomone, geriausia funkcija galėtų tikti Vilniaus dominikonų vienuolyno namui (5.4 pav.).

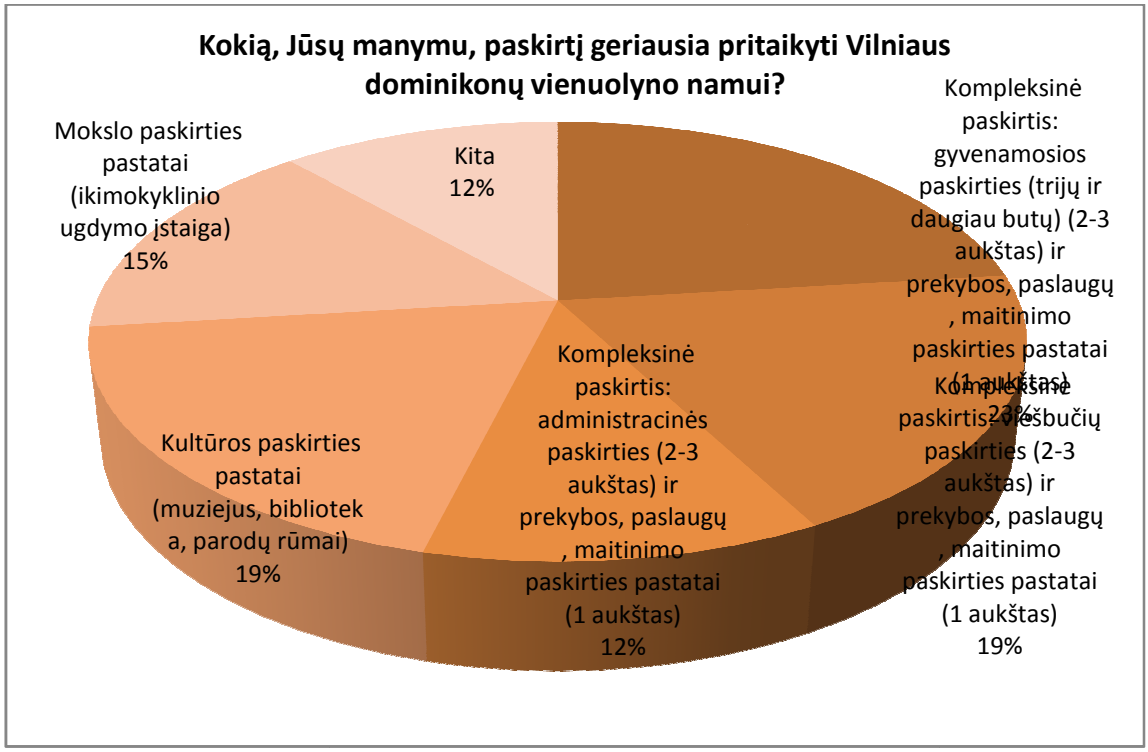

5.4 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su geriausiu paskirties pritaikymu Dominikonų vienuolynui, pasiskirstymas

Atsakymai dėl vienuolyno pritaikymo naujai paskirčiai pasiskirstė gana tolygiai. Dažniausiai pasirenkamas variantas buvo – kompleksinė paskirtis: gyvenamosios paskirties (trijų ir daugiau butų) (2-3 aukštas) ir prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai (1 aukštas). Kiek mažiau buvo pasirenkami variantai – kompleksinė paskirtis: viešbučių paskirties (2-3 aukštas) ir prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai (1 aukštas) ir kultūros paskirties pastatai (muziejus, biblioteka, parodų rūmai). Mažiausiai apklaustieji norėtų, kad vienuolynas būtų kompleksinės paskirties: administracinės paskirties (2-3 aukštas) ir prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai (1 aukštas) ir mokslo paskirties įstaigos (ikimokyklinio ugdymo įstaiga). Tačiau pavieniai respondentai pasiūlė šiame name įsteigti vaikų darželį, edukacinius kursus, meno mėgėjų organizacijas, įrengti žaidimų patalpas ir organizuoti kitas veiklas, kurios pritraukia skirtingo amžiaus žmones ir padaro vienuolyną ir jo kiemą prieinamą visiems. Taip pat buvo pasiūlymai paskirti pastatą jaunimo nakvynės namams arba palikti pradinę pastato paskirtį – vienuolyną.

Galiausiai buvo norima išsiaiškinti, ar patys respondentai naudotųsi savo siūlomomis paslaugomis ir ar patiems yra aktualus šis pastatas (5.5 pav.).

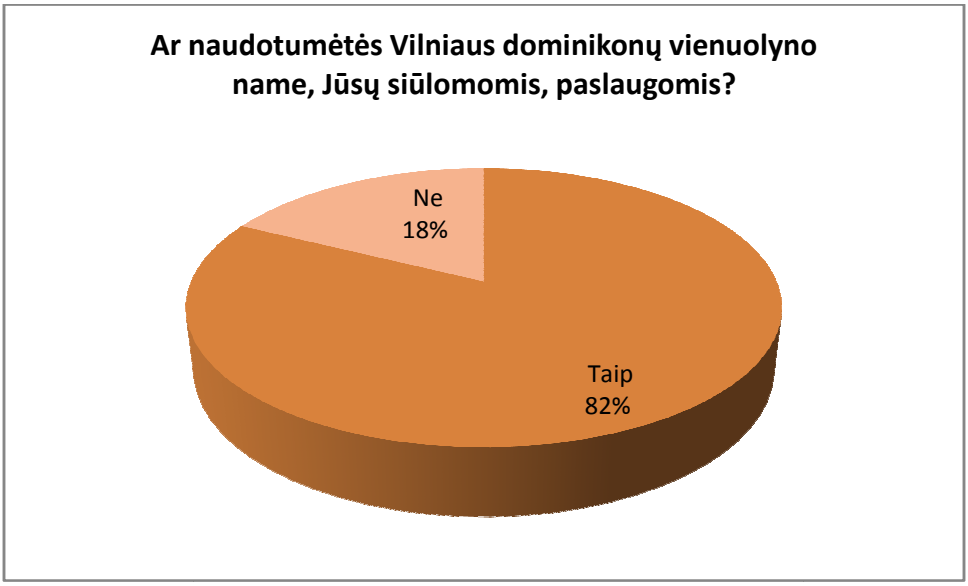

5.5 pav. Atsakymų į klausimą, susijusį su apklaustųjų pateiktų paslaugų variantų naudojimusi, pasiskirstymas

Didžioji dalis apklaustų specialistų lankytųsi sutvarkytame ir naujas paslaugas teikiamame pastate. Mažoji dalis atsakė, kad nesilankytų. Jų įvardijama priežastis – pastatas

turėtų būti pritaikytas tam tikroms tikslinėms grupėms, kurios pačiam respondentui yra neaktualios, tačiau svarbios visuomenei.

5.2 Naujausių dominikonų vienuolyno namo pietinės ir vakarinės dalies pritaikymo naujai paskirčiai projektinių pasiūlymų apžvalga

Paskutiniai projektiniai pasiūlymai buvo atlikti 2008 m. Juos atliko UAB „Senojo miesto architektai“. Projekto vadovė – Irena Kliobavičiūtė, architektai: Diana Sabaliauskaitė, Robertas Zilinskas, Irma Ragaišytė, Ieva Jasevičiūtė, Urtė Naujokaitytė. Objekto pavadinimas: „Buv. užstatymo atkūrimas sklype Šv. Ignoto g. 11, 13/Dominikonų g. 4, 6, 8, Vilniuje projektiniai pasiūlymai“. Užsakovas – Vilniaus arkivyskupijos kurija.

Vadovaujantis tyrimų išvadomis, norima atkurti pirminį tūrį ant išlikusių pamatų. Pagal ikonografinę medžiagą atkurti ištisinį Dominikonų g. užstatymą, atstatomas korpusas sublokuojamas su Salomėjos Nėries gimnazijos pastatu (5.6 pav.).

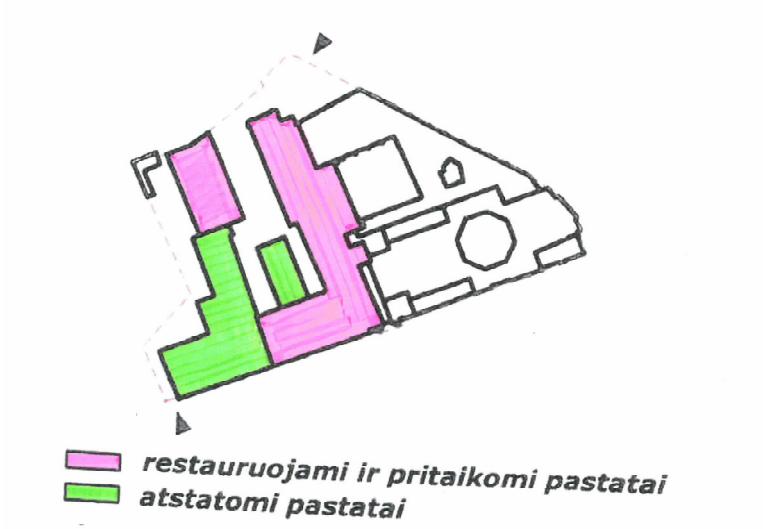

5.6 pav. Restauruojamų ir pritaikomų bei atstatomų pastatų schema *(schemą sudarė autorė)*

Pateikiami du Dominikonų gatvės užstatymo variantai. Pirmame variante Naujai atkuriami pastatai aklinai sujungiami su šalia esančia gimnazija (5.7 pav.). Antrame variante sandūroje su gimnazijos pastatu paliekamas praėjimas (5.8 pav.).

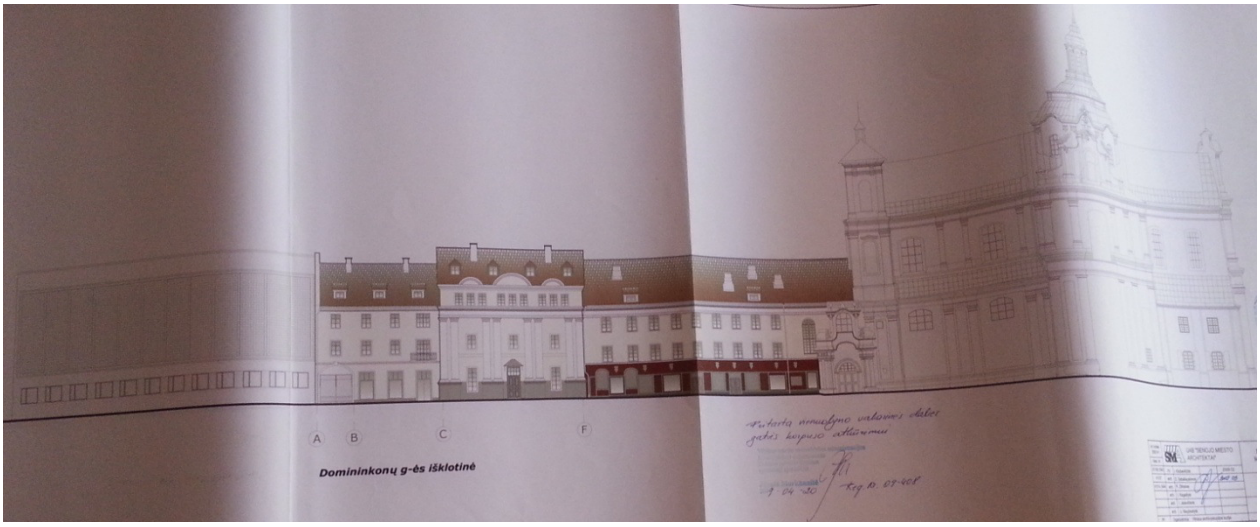

5.7 pav. Pirmas Dominikonų gatvės užstatymo variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

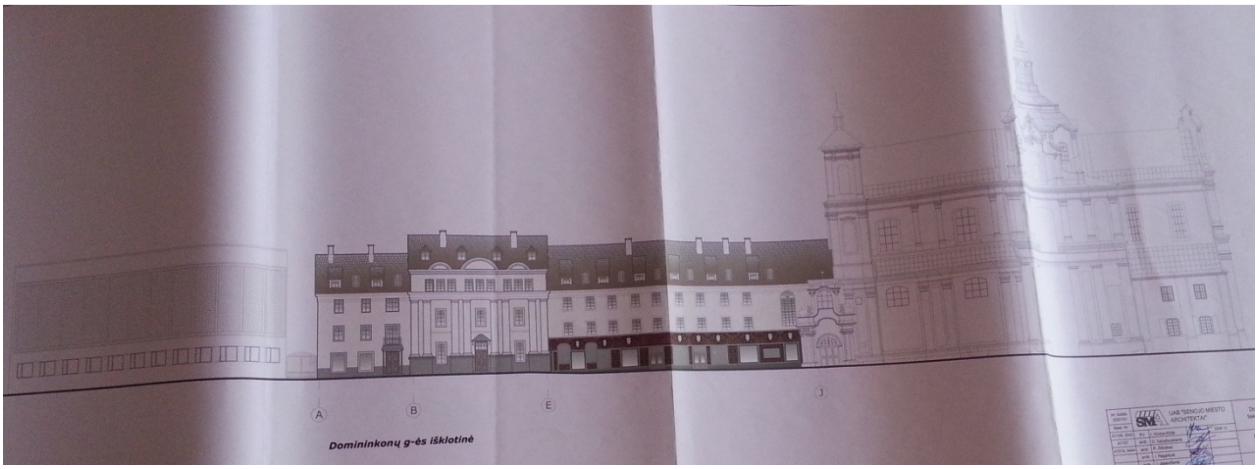

5.8 pav. Antras Dominikonų gatvės užstatymo variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Kiemo korpusai planuojami taip, kad neužstotų vertingojo statinio fasadų. Jie savo tūriais atitiks aplinkinių sklypų užstatymo mastelį. Numatomas aukštingumas – du, trys aukštai su mansarda bei vieno aukšto pastatas kiemo viduje. Naujai projektuojami pastatai yra projektuojami ant buvusio užstatymo liekanų. Jungtis tarp naujojo korpuso ir kieme esančio pastato formuojama moderniosiomis stilistinėmis detalėmis. Buvo sukurti trys fasadų variantai.

Pateikiamos trys skirtingos kiemo tarp ašių H-A ir G-A fasadų išklotinės (5.9 pav.). Pirmame variante naujai statomas priestatas sujungiamas su S. Nėries gimnazijos pastatu. Antrame ir trečiame variante paliekama erdvė praėjimui tarp pastatų. Taip pat matomas priestate projektuojamos laiptinės išdėstymo skirtumas tarp ašių E-D.

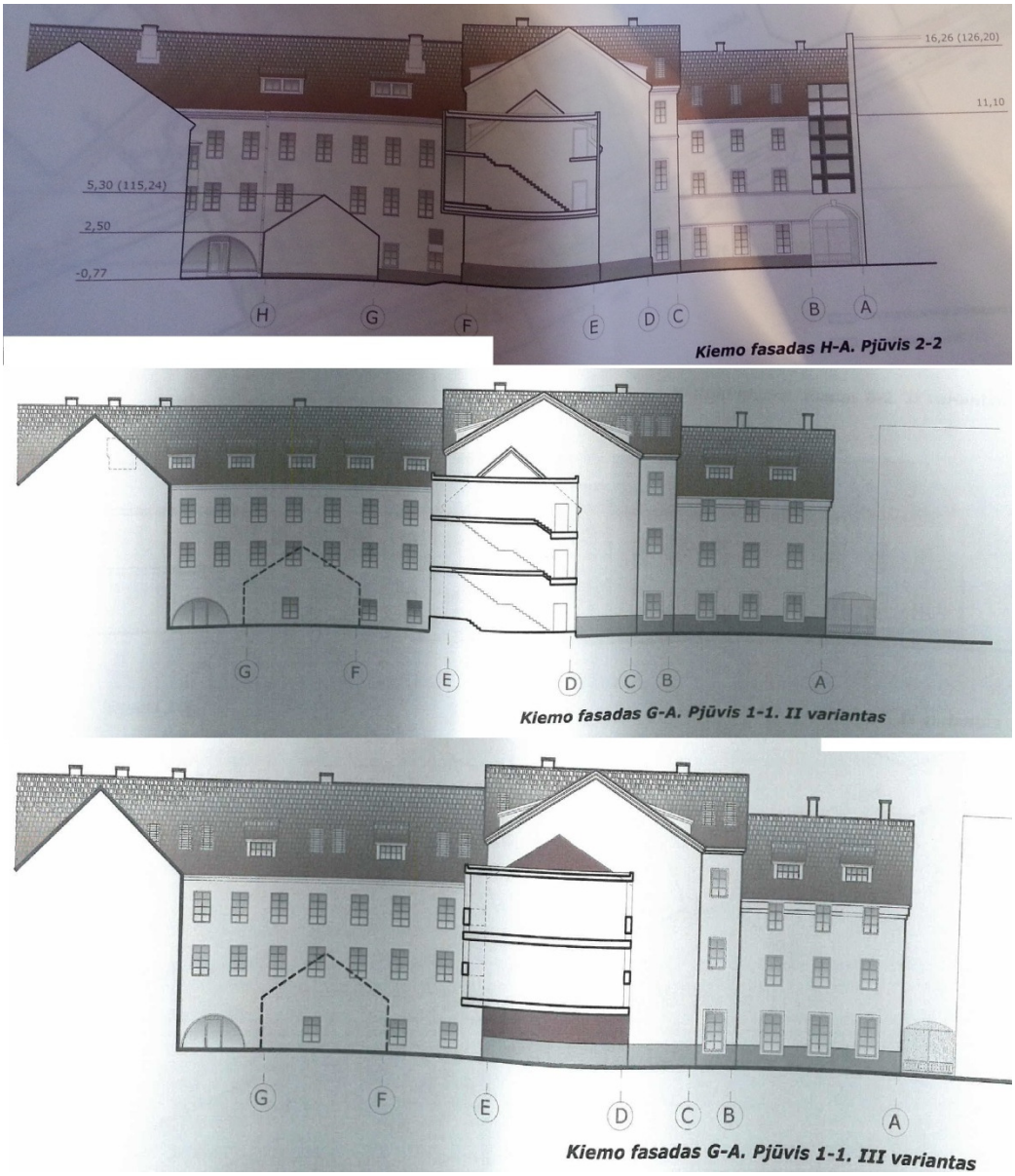

5.9 pav. Kiemo fasado tarp ašių H-A ir G-A išklotinės*(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Pateikiamos trys vidinio kiemo tarp ašių 2-7 fasadų išklotinės (5.10 pav.). Esminiai skirtumai yra jungtis tarp pagrindinio atkuriamo vienuolyno korpuso ir esamo pastato (Dominikonų g. 4). Ši jungtis formuojama naudojantis moderniosiomis stilistinėmis detalėmis.

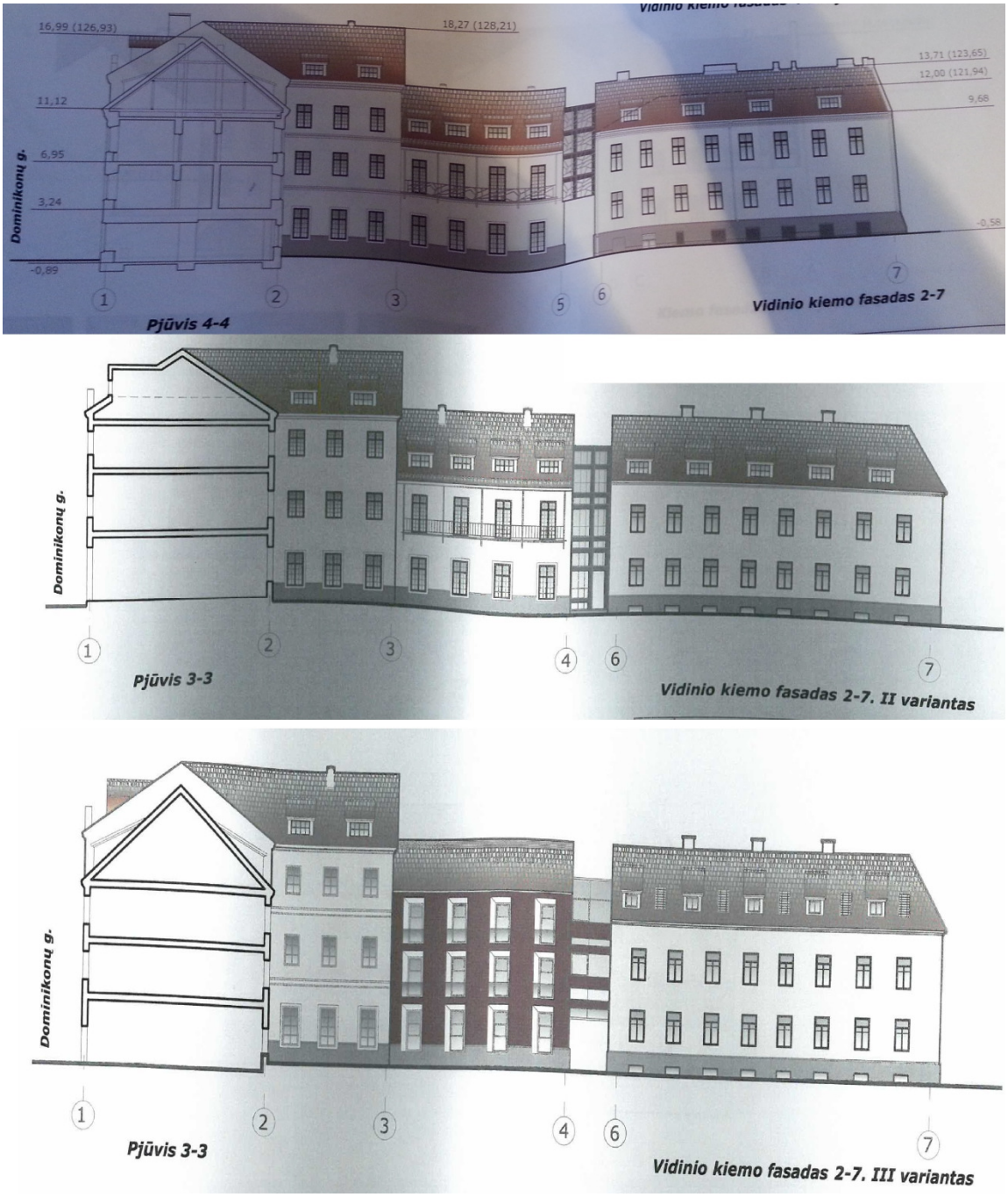

5.10 pav. Vidinio kiemo fasado tarp ašių 2-7 išklotinės *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Pateikiamos trys vidiniokiemo tarp ašių 4-2 ir 8-2 fasadų išklotinės (5.11 pav.). Pirmame variante siūlomi tik tūriniai, antrame ir trečiame numatomi ir tūriniai, ir sutapdinti stoglangiai. Pirmame varianate vykdoma mažiausiai pakeitimų, išsaugomos esamos sąramos. Antrame ir trečiame variante atkuriamame korpuse projektuojamos didesnės langų angos.

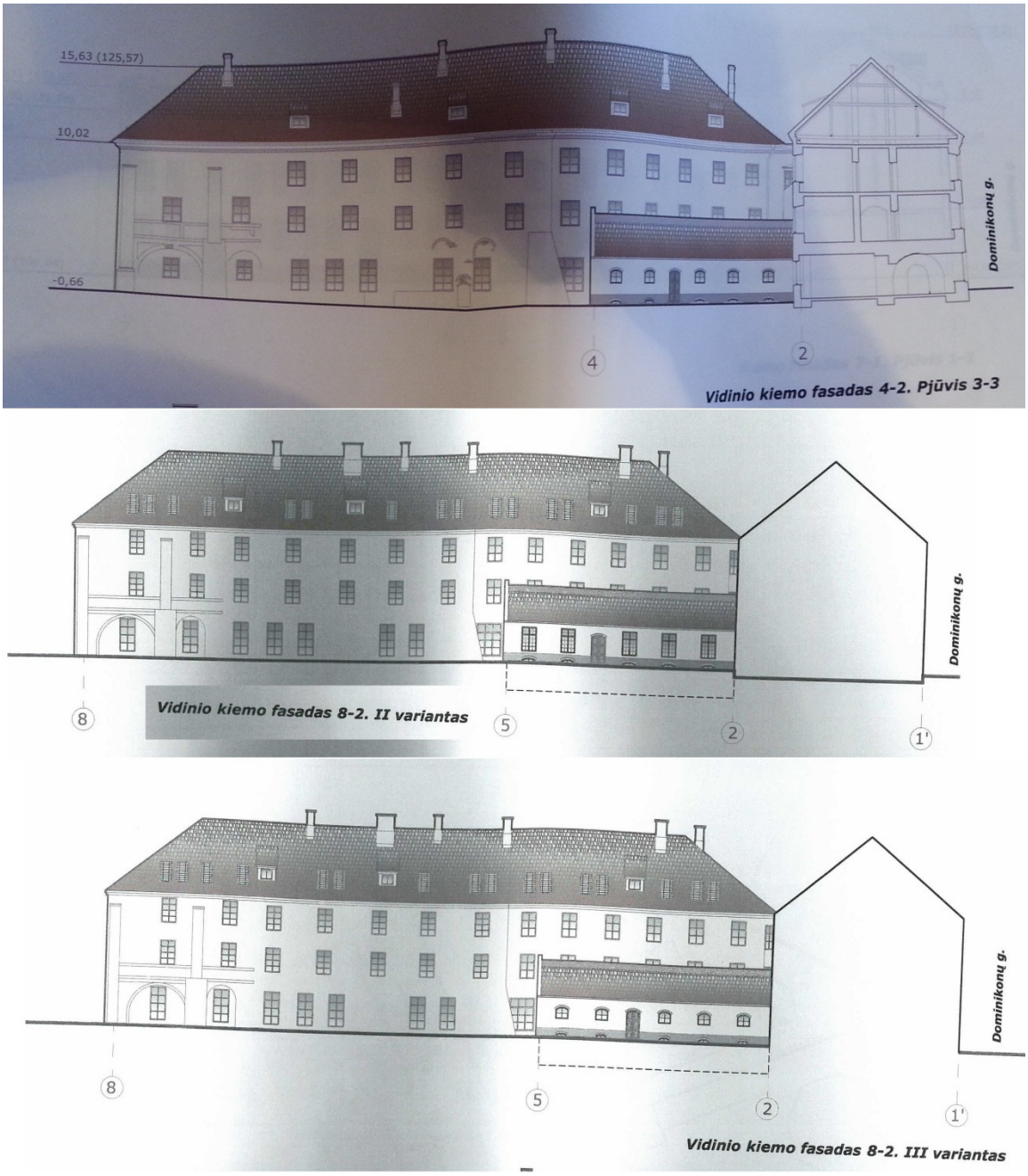

5.11 pav. Vidinio kiemo fasado tarp ašių 4-2 ir 8-2 išklotinės *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Restauruojamuose ir atkuriamuose korpusuose pirmuose aukštuose planuojamos komercinės paskirties patalpos, o likusiuose aukštuose – viešbutis.

Projektinių pasiūlymų autoriai pateikė du rūsio planų variantus (5.12 pav. ir 5.13 pav.). Šiame aukšte numatoma įrengti SPA patalpas, restoraną, požeminę automobilių stovėjimo aikštelę bei tarnybines patalpas. Rūsio planinės struktūros skirtumai pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė. Rūsio planinės struktūros skirtumai

I variantas	II variantas
Projektuojama dviejų lygių požeminė automobilių stovėjimo aikštelė. Numatomos 29 stovėjimo vietos. Aikštelės plotas – 287 m^2.	Projektuojama trijų aukštų požeminė automobilių stovėjimo aikštelė. Numatomos 57 stovėjimo vietos.Aikštelės plotas – 437 m^2.
Nenumatomos tarnybinės patalpos.	Projektuojamos tarnybinės patalpos, kurių plotas – 267 m^2.
Projektuojamos restorano ir SPA patalpos abiejuose variantuose tiek vieta, tiek užimamu plotu yra vienodos.	

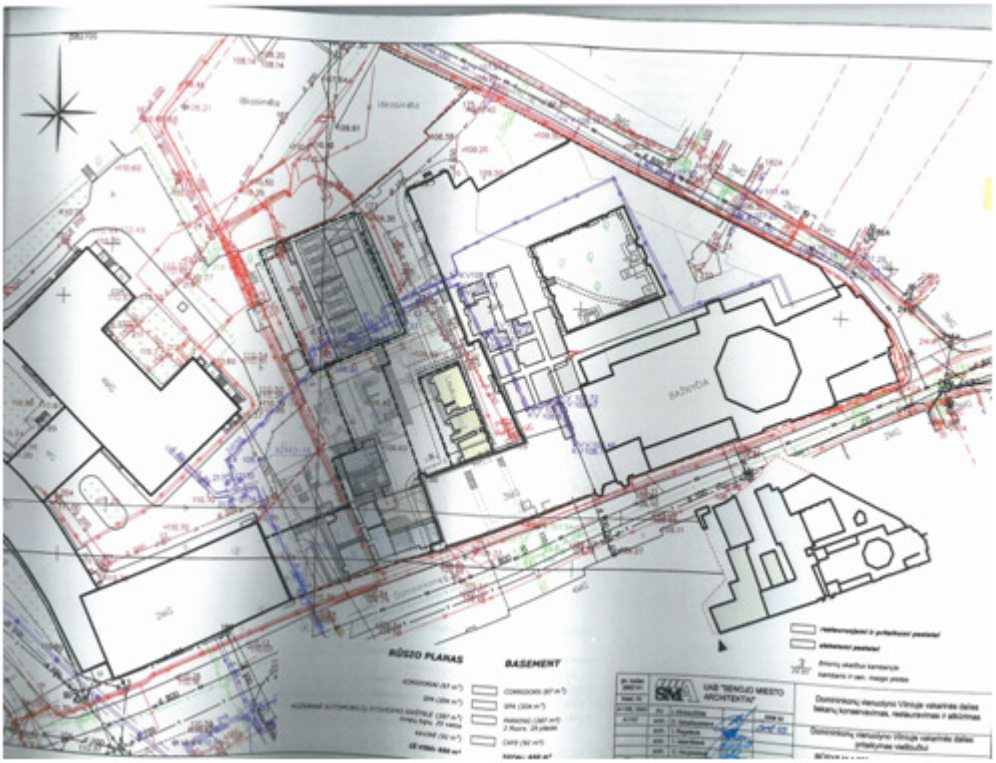

5.12 pav. Rūsio planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

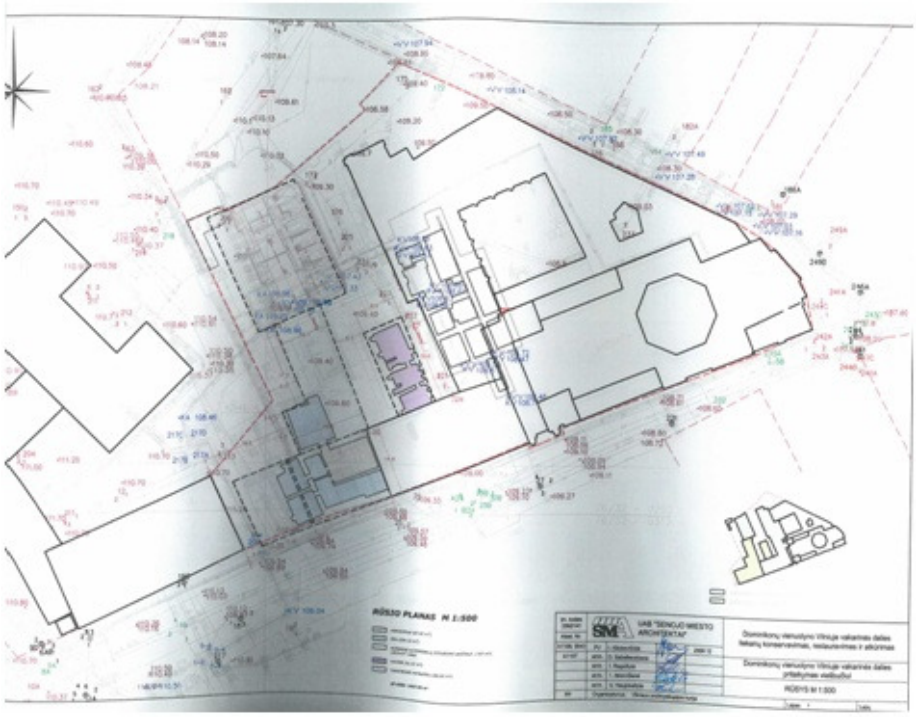

5.13 pav. Rūsio planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Pirmame aukšte planuojama įrengti reprezentacinę erdvę, komercines, tarnybines, administracines patalpas ir restoraną (5.14 pav. ir 5.15 pav.). Pirmo aukšto planinės struktūros skirtumai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. Pirmo aukšto planinės struktūros skirtumai

I variantas	II variantas
Reprezentacinei erdvei skiriamas 329 m^2 plotas.	Reprezentacinei erdvei skiriamas 417 m^2 plotas.
Komercinės patalpos užima 398 m^2.	Komercinės patalpos užima 431 m^2.
Administracijai numatomas 201 m^2.	Administracijai numatomas 185 m^2.
Tarnybinės patalpos užima 188 m^2.	Tarnybinės patalpos užima 192 m^2.
Restoranui skiriamas 279 m^2 plotas.	Restoranui skiriamas 277 m^2 plotas.
Koridoriai užima 239 m^2.	Koridoriai užima 259 m^2.
Antrame variante patalpų užimamas plotas yra 127 m^2 didesnis negu pirmame variante. Funkcinės zonos abiejuose variantuose išdėstomos taip pat, tačiau antrame variante yra griaunamos pertvaros.	

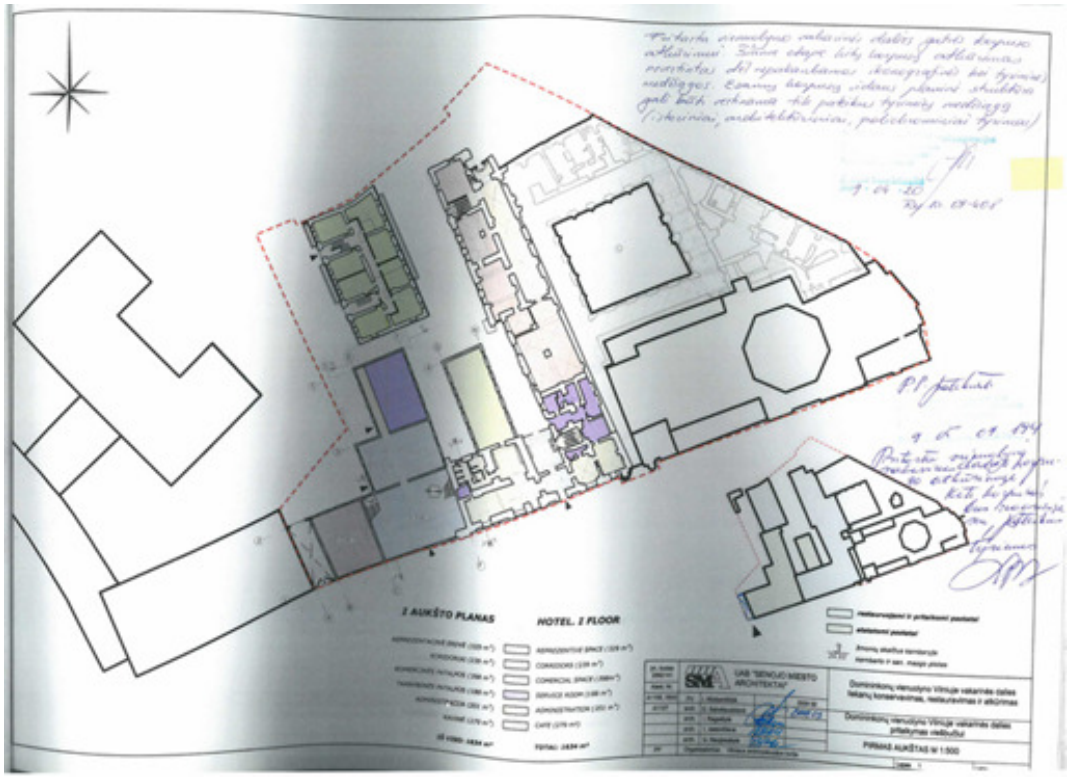

5.14 pav. Pirmo aukšto planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

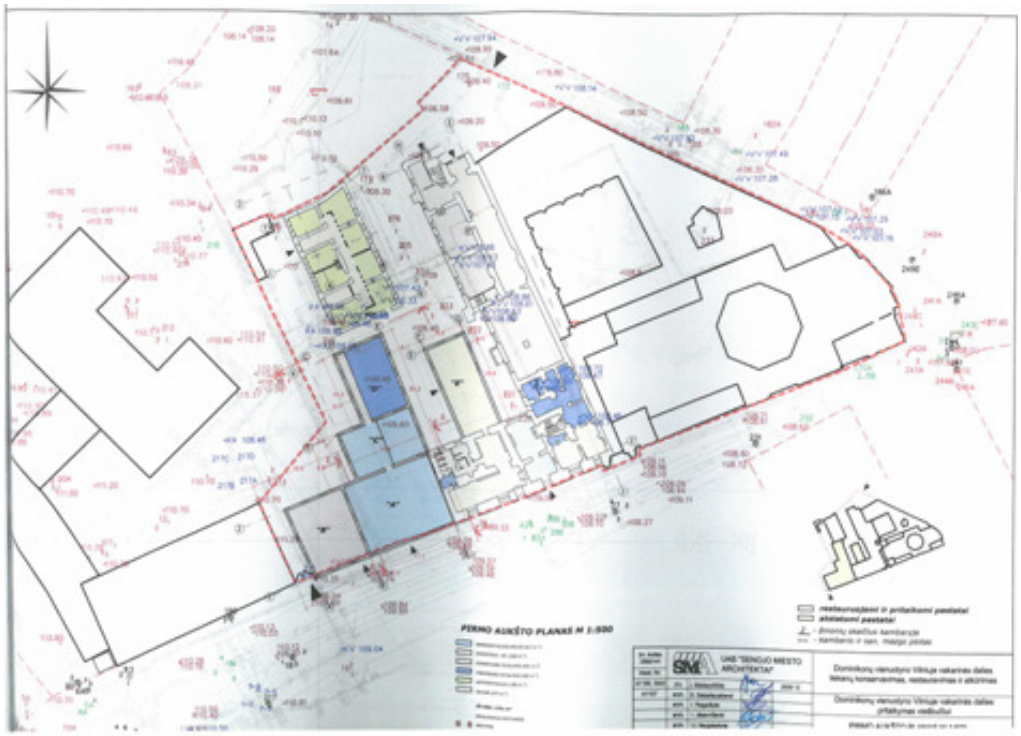

5.15 pav. Pirmo aukšto planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Antras aukštas skiriamas viešbučiui (5.16 pav. ir 5.17 pav.). Antro aukšto planinės struktūros skirtumai pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė. Antro aukšto planinės struktūros skirtumai

I variantas	II variantas
Vienviečiai kambariai – 7 vnt.	Vienviečiai kambariai – 9 vnt.
Dviviečiai kambariai – 26 vnt.	Dviviečiai kambariai – 34 vnt.
Triviečiai kambariai – 7 vnt.	Triviečiai kambariai – 4 vnt.
Keturviečiai kambariai – 5 vnt.	Keturviečiai kambariai – 4 vnt.
Koridoriai užima 625 m^2.	Koridoriai užima 750 m^2.
Tarnybinės patalpos užima 18 m^2.	Tarnybinės patalpos užima 20 m^2.
Antrame variante patalpų užimamas plotas yra 157 m^2 didesnis negu pirmame variante. Skiriasi kambarių suplanavimas. Antrame variante yra griaunamos pertvaros, taip pasiekiamas didesnis naudingasis plotas.	

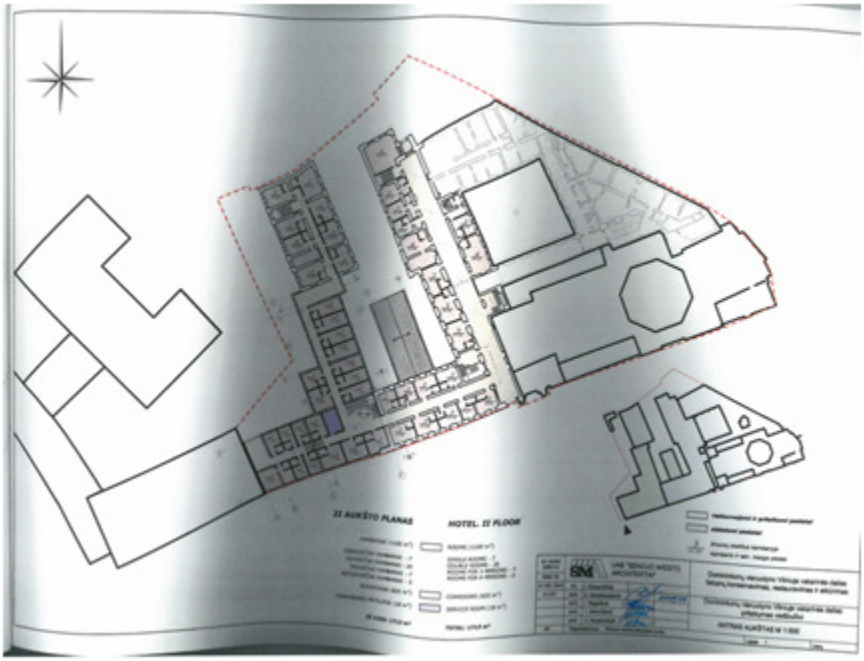

5.16 pav. Antro aukšto planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

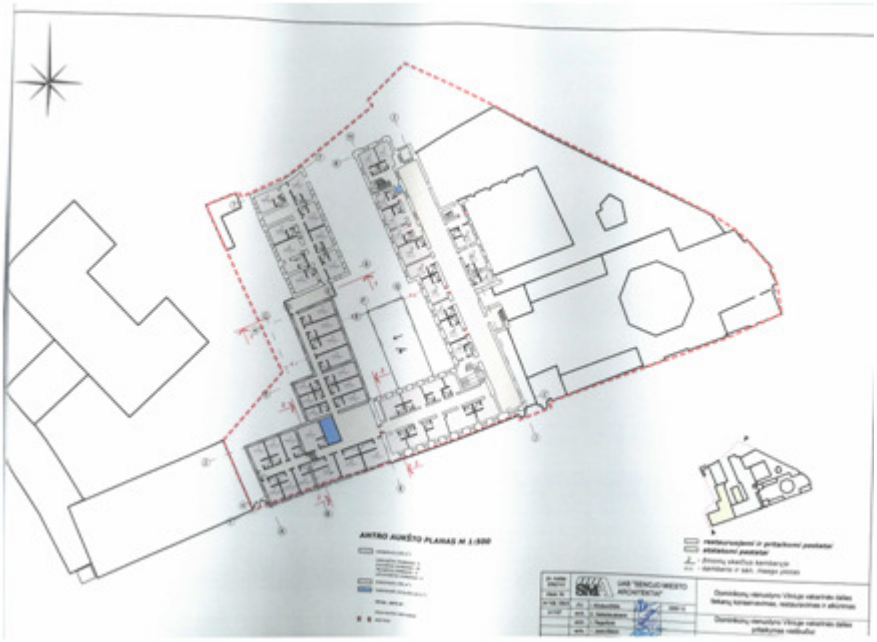

5.17 pav. Antro aukšto planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Trečias aukštas skiriamas viešbučiui (5.18 pav. ir 5.19 pav.).Trečio aukšto planinės struktūros skirtumai pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė. Trečio aukšto planinės struktūros skirtumai

I variantas	II variantas
Vienviečiai kambariai – 7 vnt.	Vienviečiai kambariai – 9 vnt.
Dviviečiai kambariai – 23 vnt.	Dviviečiai kambariai – 32 vnt.
Triviečiai kambariai – 9 vnt.	Triviečiai kambariai – 2 vnt.
Keturviečiai kambariai – 4 vnt.	Keturviečiai kambariai – 7 vnt.
Koridoriai užima 350 m^2.	Koridoriai užima 695 m^2.
Tarnybinės patalpos užima 18 m^2.	Tarnybinės patalpos užima 26 m^2.
Antrame variante patalpų užimamas plotas yra 446 m^2 didesnis negu pirmame variante. Skiriasi kambarių suplanavimas. Antrame variante įrengiamas didysis koridorius.	

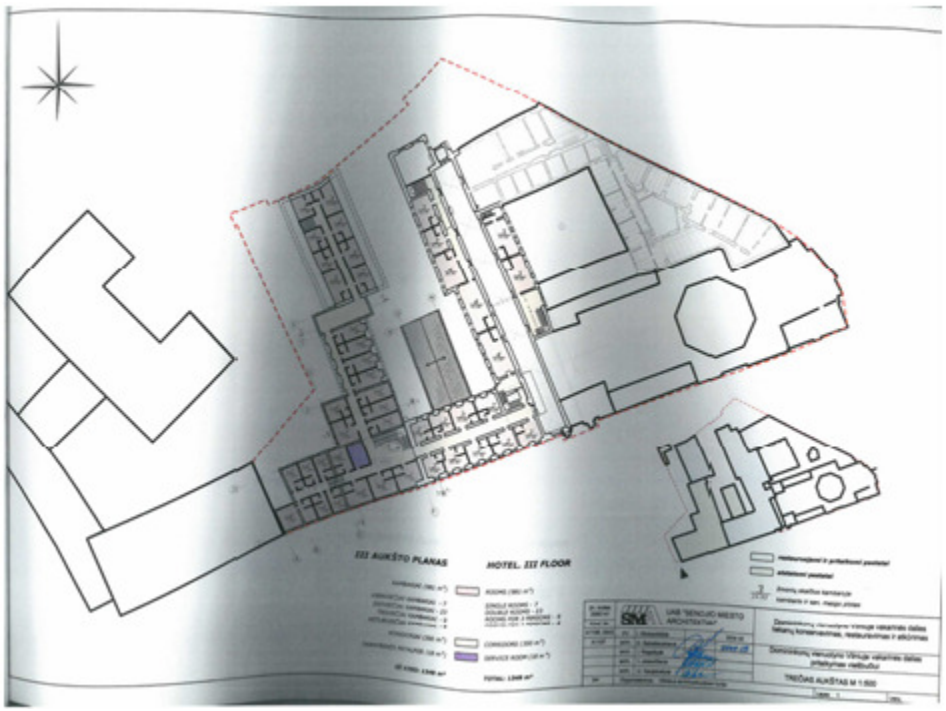

5.18 pav. Trečio aukšto planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

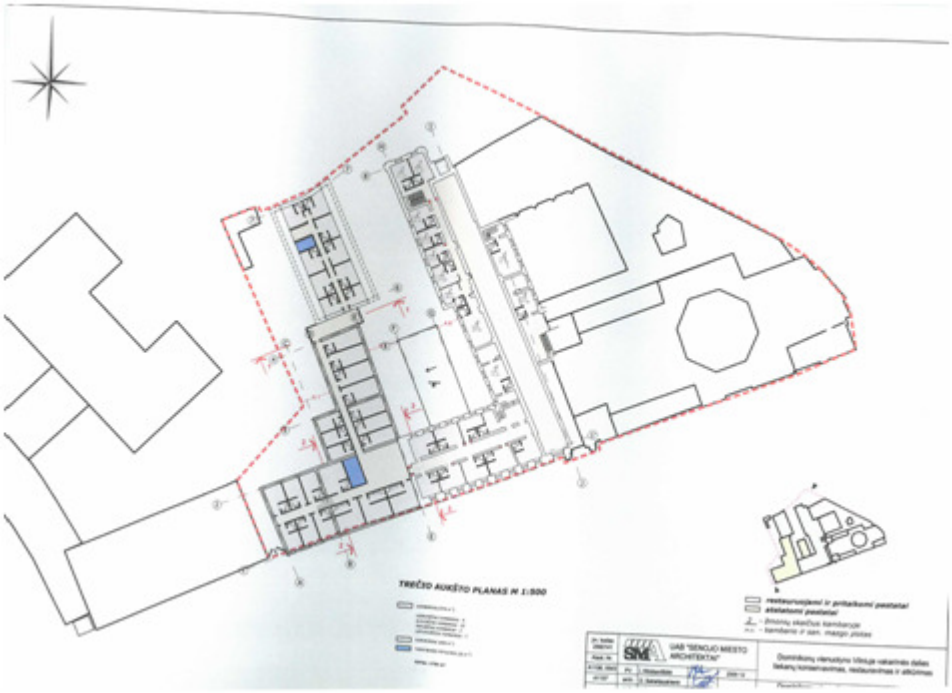

5.19 pav. Trečio aukšto planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Mansardinis aukštas skiriamas viešbučiui (5.20 pav. ir 5.21 pav.). Mansardinio aukšto planinės struktūros skirtumai pateikiami 5 lentelėje.

5 lentelė. Mansardinio aukšto planinės struktūros skirtumai

I variantas	II variantas
Vienviečių kambarių nėra.	Vienviečiai kambariai – 9 vnt.
Dviviečiai kambariai – 1 vnt.	Dviviečiai kambariai – 32 vnt.
Triviečiai kambariai – 3 vnt.	Triviečių kambarių nėra.
Keturviečiai kambariai – 2 vnt.	Keturviečių kambarių nėra.
Koridoriai užima 73 m^2.	Koridoriai užima 686 m^2.
Tarnybinės patalpos užima 35 m^2.	Tarnybinės patalpos užima 18 m^2.
Įrengiama salė, kurios plotas 109 m^2.	Salės nėra.
Pastogės plotas 778 m^2.	Pastogės nėra.
Antrame variante patalpų užimamas plotas yra 194 m^2 didesnis negu pirmame variante. Skiriasi kambarių suplanavimas. Pirmame variante vietoj antro varianto kambarių įrengiama pastogė. Antrame variante griaunamos pertvaros.	

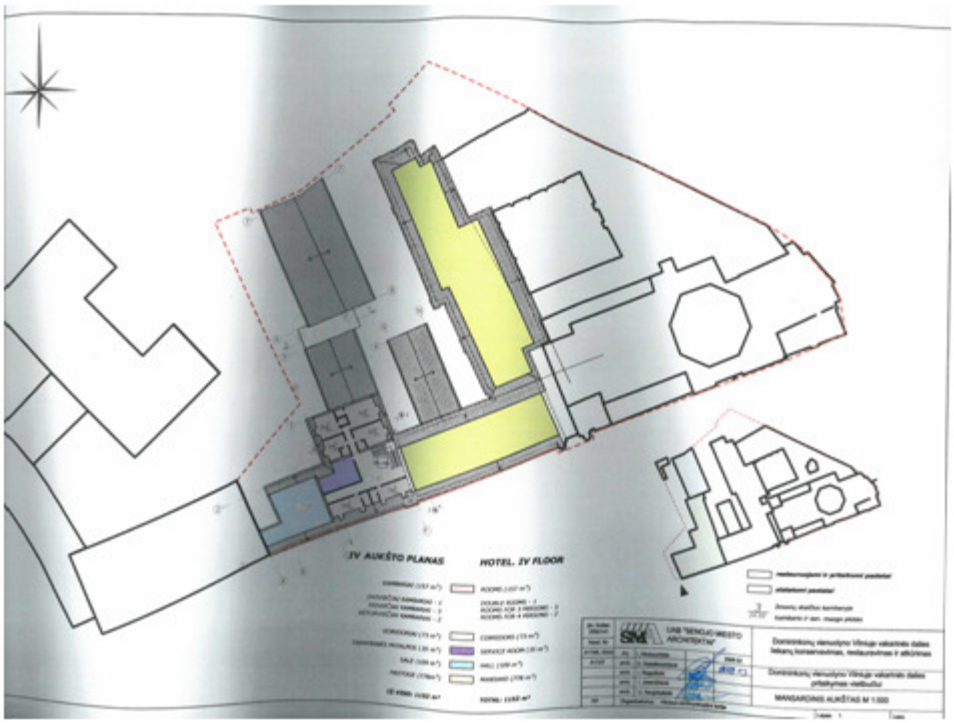

5.20 pav. Mansardinio aukšto planas – I variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

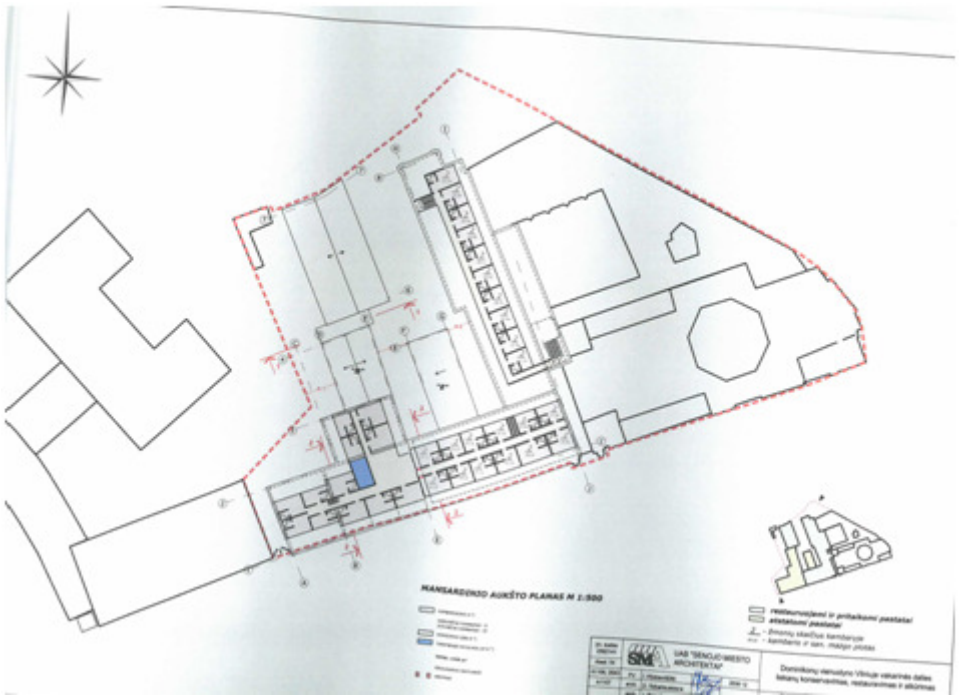

5.21 pav. Mansardinio aukšto planas – II variantas *(Kliobavičiūtė et al. 2008)*

Patekimas į sklypą numatomas iš Dominikonų ir Šv. Ignoto gatvių. Kelių aukštų automobilių stovėjimo aikštelė numatoma po kieme esančiu pastatu. Pagrindinis įėjimas į pastatus organizuojamas iš Dominikonų gatvės.

Naujai projektuojamuose korpusuose siūlomi tūriniai ir sutapdinti čerpinio tipo stoglangiai. Rekonstruojamuose korpusuose paliekami esami tūriniai stoglangiai. Fasadams siūlomas tinkuotas paviršius. Korpusų stogams numatomas čerpių apdailinimas.

Taigi išanalizavus architektų pateiktus projektinius pasiūlymus matoma, kad restauruojamas tik vienas vienuolyno korpusas, o visa kita pavojingos būklės dalis, lieka nesutvarkyta. Pasirinkus viešbučio funkciją, kultūros paveldo objektas bus skiriamas tik ribotoms tikslinėms žmonių grupėms. Pasirinkus šį pritaikymo variantą nebus išlaikytas reikalavimas pateiktas dokumente: „Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija“ 2005 m. spalio 27 d., kuriame pagal Europos tarybos sutartį, valstybė privalo imtis priemonių priėjimui prie paveldo pagerinti, ypač tarp jaunimo ir neįgaliųjų, kad būtų didinamas jo vertės, poreikio jį išlaikyti bei išsaugoti ir naudos, kurią jis gali teikti, supratimas.

5.3. Naujausių dominikonų vienuolyno namo rytinės, vakarinės ir šiaurinės korpusų dalies pritaikymo naujai paskirčiai projektinių pasiūlymų apžvalga

2012 metais Vilniaus dailės akademijoje, Paminklotvarkos katedroje buvo parašytas magistro studijų baigiamasis darbas,kurio tema – Vilniaus dominikonų vienuolyno restauravimas ir pritaikymo pasiūlymai. Šį baigiamąjį darbą parašė Anželika Zdanevičienė. Darbo vadovas – doc. Evaldas Purlys.

Didžiausias dėmesys baigiamajame darbe buvo skiriamas fasadų restauravimui. Tačiau buvo pateiktas vienas paskirties keitimo siūlymas. A. Zdanevičienė pateikė galimybę vienuolyną pritaikyti butams ir administracinėms patalpoms (5.22 pav.). Administracinės patalpos planuojamos įrengti pirmame vienuolyno namo aukšte, butai – antrame ir trečiame aukštuose. Tačiau autorės nuomone, tinkamiausia paskirtis visgi yra administracinės paskirties patalpos. Projektuojant gyvenamuosius butus neįmanoma išvengti naujų durų angų autentiškuose mūruose. Įrengiant inžinerines komunikacijas daugelyje vietų būtų ardomos sienos ir skliautai.

5.22 pav. Vilniaus Dominikonų vienuolyno namo pritaikymas butams – antras aukštas *(Zdanevičienė 2012)*

5.4. Vilniaus dominikonų vienuolyno namo paskirties keitimo siūlymai

Atsižvelgiant į apklausos metu surinktus duomenis, matoma, kad dauguma apklaustųjų pasirinko kompleksinę paskirtį. Pirmas vienuolyno namo aukštas skiriamas prekybos, įvairių paslaugų, maitinimo paskirčiai. Antras ir trečias aukštas yra problema. Daugiausiai respondentų pasirinko gyvenamąją ir viešbučių paskirtį. Tačiau išnagrinėjus UAB „Senojo miesto architektai“ pateiktus projektinius pasiūlymus, matoma, kad parinkus šią paskirtį, dalį pertvarų reikėtų demontuoti, nebūtų išsaugotos visos autentiškos patalpos, jų suplanavimas.

Išnagrinėjus baigiamajame magistro darbe pateiktus projektinius pasiūlymus įrengti administracines patalpas ir gyvenamuosius butus, matoma, kad bus neįmanoma išvengti naujų durų angų autentiškuose mūruose. Įrengiant inžinerines komunikacijas daugelyje vietų būtų ardomos sienos ir skliautai.

Kita priežastis, dėl kurios viešbučio ir gyvenamųjų butų pasirinkimas nėra tinkamas, yra ta, kadkultūros paveldo objektas bus skiriamas tik ribotoms tikslinėms žmonių grupėms. Pasirinkus šį pritaikymo variantą nebus išlaikytas reikalavimas, pateiktas dokumente: „Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija“ 2005 m. spalio 27 d., kuriame, pagal Europos tarybos sutartį, valstybė privalo imtis priemonių priėjimui prie paveldo pagerinti, ypač tarp jaunimo ir neįgaliųjų, kad būtų didinamas jo vertės, poreikio jį išlaikyti bei išsaugoti ir naudos, kurią jis gali teikti, supratimas. Taip pat,remiantis „Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija“, yra privaloma išsaugoti, atkurti, išpopuliarinti ir perduoti ateities kartoms. Visi kultūros paveldo objektai turi būti laisvai visuomenei prieinami. Pasirinkus gyvenamąją arba viešbučio funkciją šie konvencijose pateikti reikalavimai nebūtų įvykdyti.

Atlikus Lietuvoje esančių dominikonų vienuolynų paskirties analizę gauti rezultatai rodo, kad dažniausiai vienuolynai pritaikomi viešo turizmo ir socialinėms reikmėms.

Apdorojusi visą turimą tyrimų medžiagą, išnagrinėjus buvusius projektinius pasiūlymus, išanalizavus gerąją, dominikonų vienuolynų pritaikymo naujai paskirčiai patirtį bei atsižvelgdama į atliktos apklausos duomenis, šio darbo autorė siūlo Vilniaus dominikonų vienuolyną pritaikyti kompleksinei paskirčiai: pirmą aukštą skirti prekybos, paslaugų, maitinimo paskirčiai, o antrą ir trečią aukštą kultūrinei – edukacinei veiklai *(E priedas)*. Šiuo pasirinkimu bus mažiausiai pakenkta pastato sienoms ir susiformavusiai kapitalinei sienų planinei struktūrai su visa išlikusia skliautų sistema. Bus išsaugomi bei eksponuojami vertingąsias savybes turintys elementai.

Pirmą aukštą siūloma skirti restoranui, kuris šiltuoju metų laiku išsiplėstų į kluatrą. Šioje vietoje galėtų vykti muzikiniai renginiai, burtis žmonių grupės ir vykdyti meninę veiklą.

Patalpose, esančiose šalia gatvės (rytiniame korpuse) galėtų būti įrengtos specializuotos parduotuvės, kurios būtų populiariostiek tarpmiesto gyventojų, tiek tarp turistų. Taip pat šiame aukšte gali būti teikiamos įprastos, kasdieninės paslaugos.

Antrą ir trečia aukštą siūloma skirti kultūrinei - edukacinei veiklai. Norint pritraukti kuo daugiau įvairesnių žmonių, reikia pasiūlyti didelę veiklos įvairovę. Pastatas turėtų būti sudalintas funkcinėmis zonomis. Jos būtų suskirstytos pagal veiklą bei lankytojų amžių. Šis kompleksas turėtų siūlyti tokias veiklos sritis, kuriomis galėtų naudotis tiek pavieniai asmenys, tiek šeimos ar žmonių grupės, norėdamos laisvalaikį leisti kartu. Siūloma kai kurias patalpas sutvarkyti tik tiek, kad jos nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir gyvybei. Tokias patalpas būtų galima pritaikyti mokomosioms bazėms, kuriose studentai galėtų tyrinėti ir pažinti senuosius mūrus.

Pasirinkus kultūrinę - edukacinę pastato paskirtį vienuolynas taps prieinamas visoms žmonių grupėms. Tokiu pasirinkimu bus didinama pastato vertė, poreikis jį išlaikyti, išsaugoti ir naudoti.

Trijų Vilniaus dominikonų vienuolyno paskirties keitimo siūlymų palyginimas pateikiamas 6 lentelėje.

6 lentelė. Dominikonų vienuolyno paskirties pritaikymo siūlymų palyginimas

	Vertingas savybes turinčių elementų išsaugojimas	**Laisvas priėjimas prie kultūros paveldo objekto (ypač jaunimui ir neįgaliesiems)**	**Populiarinimas**
UAB „Senojo miesto architektai“ pateiktas pastato restauravimo ir atkūrimo pasiūlymas: komercinės paskirties ir viešbučio patalpos.	Įrengiant inžinerines komunikacijas, naujas duris ir angas daugelyje vietų būtų ardomos sienos ir skliautai.	Laisvai prieiti prie kultūros paveldo objekto žmonės galės, tik naudodamiesi komercinėmis paslaugomis. Visuomenei bus matomas tik pirmasis aukštas. Likusieji aukštai skirti ribotoms tikslinėms žmonių grupėms.	Populiarinamas tik tarp ribotų žmonių grupių.

6 lentelės pabaiga

A. Zdanevičienės pateiktas pritaikymo pasiūlymas: administracinės patalpos ir gyvenamieji butai.	Įrengiant inžinerines komunikacijas, naujas duris ir angas daugelyje vietų būtų ardomos sienos ir skliautai.	Administracinės patalpos ir gyvenamieji butai skirti ribotoms tikslinėms žmonių grupėms.	Populiarinamas tik tarp ribotų žmonių grupių.
Magistrinio darbo autorės pasiūlymas: komercinei ir edukacinei veiklai skirtos patalpos.	Reikalingas mažesnis kiekis inžinerinių komunikacijų. Naujų angų įrengimas nenumatomas. Išsaugoma daugiau vertingas savybes turinčių elementų.	Kultūros paveldo objektas skirtas visuomenės poreikiams. Laisvai prieinamas įvairaus amžiaus žmonėms.	Plačiai populiarinamas visuomenei.

Palyginus duomenis pateiktus 6 lentelėje, matoma, kad mano pateiktame variante negriaunamos ir naujai nestatomos sienos ar pertvaros. Padaromos minimalus kiekis angų inžiniariniams tinklams. Jų bus mažiau negu pasirinkus viešbučio ar gyvenamųjų butų paskirtį. Pasirinkus edukacinę funkciją, pastatas taps laisvai visuomenei prieinamas ir išpopuliarintas ypač tarp jaunimo ir aktyvių šeimų. Šiame pastate tiek vaikai, tiek ir jų tėvai galės rasti naudingos veiklos.

Mano pateiktame pasiūlyme numatoma visą apleistą vienuolyno namą restauruoti ir pritaikyti naujai paskirčiai. Pirmas, antras ir trečias aukštai sudalinami funkcinėmis zonomis. O UAB „Senojo miesto architektų“ projektiniai pasiūlymai apima tik vakarinės dalies restauravimą ir naujų pastatų atkūrimą. Šiuo pasiūlymu neišsprendžiamas likusių korpusų sutvarkymas.

5.5.Išvados

1. Išanalizavus UAB „Senojo miesto architektai“ pateiktus projektinius pasiūlymus matoma, kad restauruojamas tik vienas vienuolyno korpusas, o visa kita pavojingos būklės dalis, lieka nesutvarkyta. Pasirinkus viešbučio paskirtį, kultūros paveldo objektas bus skiriamas tik ribotoms tikslinėms žmonių grupėms. Restauruojamuose ir atkuriamuose korpusuose pirmuose aukštuose planuojamos komercinės paskirties patalpos, o likusiuose aukštuose – viešbutis.
2. A. Zdanevičienės magistriniame darbe „Vilniaus dominikonų vienuolyno restauravimas ir pritaikymo pasiūlymai“ buvo pateiktas vienas paskirties keitimo siulymas. Autorė pateikė galimybę vienuolyną pritaikyti butams ir administracinėms patalpoms. Administracines patalpas planuojama įrengti pirmame vienuolyno namo aukšte, butai – antrame ir trečiame aukštuose.
3. Apklausos metu atsakymai dėl vienuolyno pritaikymo naujai paskirčiai, pasiskirstė gana tolygiai. Dažniausiai pasirenkamas variantas buvo – kompleksinė paskirtis: gyvenamosios paskirties (trijų ir daugiau butų) (2-3 aukštas) ir prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai (1 aukštas).
4. Mano pasiūlymas – Vilniaus dominikonų vienuolyną pritaikyti kompleksinei paskirčiai: pirmą aukštą skirti prekybos, paslaugų, maitinimo paskirčiai, o antrą ir trečią aukštą kultūrinei – edukacinei veiklai. Šiuo pasirinkimu bus mažiausiai pakenkta pastato sienoms ir susiformavusiai kapitalinei sienų planinei struktūrai su visa išlikusia skliautų sistema. Bus išsaugomi bei eksponuojami vertingąsias savybes turintys elementai.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

1. Buvęs dominikonų vienuolyno namas pastatytas XVI a. pradžioje (1501 m.). Per visą pastato gyvavimo laikotarpį jo funkcija priklausė nuo tuo metu vykstančių karų ir sukilimų. XIX a. pradžioje pastatas buvo trijų aukštų, iš kurių pirmajame yra buvę ūkinės paskirties patalpos, antrajame ir trečiajame – vienuolių gyvenamos celės. Nuo 1844 m. pastatas turėjo du šeimininkus: miestą ir dvasininkiją. Po nepriklausomybės paskelbimo Vilniaus dominikonų namas 1993 m. grąžintas. Vilniaus arkivyskupijai.
2. Vilniaus dominikonų vienuolyno pastate yra susipynusios gotikos, renesanso, baroko klasicizmo, eklektikos epochos. Rūsyje ir pirmame aukšte vyrauja gotikos stilius. Antrame aukšte vienodai susipina gotika ir barokas. Trečiame aukšte vyrauja vien tik tai barokas.
3. Pagrindinių laikančiųjų konstrukcijų didžioji dalis (pagrindai, pamatai, sienos, perdenginiai, pastogės konstrukcijos) yra patenkinamos būklės. Daugiausiai pažeidimų yra sienų bei pamatų konstrukcijose, kurios liečiasi su gruntu. Reikėtų atkreipti dėmesį į per daug apkrautus ir deformuotus perdenginius. Stogo konstrukcijos turi avarinės būklės požymius.
4. Daugiausiai saugomų vertingųjų elementų yra pirmame, tada antrame vienuolyno aukštuose. Labiausiai dominuoja kryžminiai, cilindriniai ir cilindriniai su liunetėmis skliautai. Uždarame koridoriuje yra išlikusi sieninė bei skliautų tapyba. Mažiausiai saugomų elementų yra trečiame pastato aukšte.
5. Atlikus Lietuvos dominikonų vienuolynų apžvalgą, galima teigti, kad dažniausiai vienuolynai pritaikomi viešo turizmo ir socialinėms reikmėms.
6. Išanalizavus UAB „Senojo miesto architektai“ pateiktus projektinius pasiūlymus matoma, kad restauruojamas tik vienas vienuolyno korpusas, o visa kita pavojingos būklės dalis, lieka nesutvarkyta. Restauruojamuose ir atkuriamuose korpusuose pirmuose aukštuose planuojamos komercinės paskirties patalpos, o likusiuose aukštuose – viešbutis.
7. A. Zdanevičienės magistriniame darbe „Vilniaus dominikonų vienuolyno restauravimas ir pritaikymo pasiūlymai“ buvo pateiktas vienas paskirties keitimo siulymas. Autorė pateikė galimybę vienuolyną pritaikyti butams ir

administracinėms patalpoms. Administracines patalpas planuojama įrengti pirmame vienuolyno namo aukšte, butai – antrame ir trečiame aukštuose.

8. Apklausos metu dėl vienuolyno pritaikymo naujai paskirčiai, dažniausiai pasirenkamas variantas buvo – kompleksinė paskirtis: gyvenamosios paskirties (trijų ir daugiau butų) (2-3 aukštas) ir prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai (1 aukštas).
9. Mano pasiūlymas – Vilniaus dominikonų vienuolyną pritaikyti kompleksinei paskirčiai: pirmą aukštą skirti prekybos, paslaugų, maitinimo funkcijai, o antrą ir trečią aukštą kultūrinei – edukacinei veiklai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Banikonienė, M. 1982. *Buv. Dominikonų vienuolynas Vilniuje Garelio 6, Giedrio 11. Istorinė apybraiža*. Vilniaus apskrities archyvas.

Carolingian Culture at Reichenau & St. Gall [interaktyvus]. *The Plan of St. Gall* [žiūrėta 2013-12-13]. Prieiga per internetą http://www.stgallplan.org.

Čepkelių –Dzūkijos PAN parkas [interaktyvus] 2012. [žiūrėta 2014-01-06]. Prieiga per internetą http://www.cepkeliai-dzukija.lt.

Dambrauskaitė, T. 1973. *Gyvenamas namas Vilniuje Garelio gt. 6, istoriniai tyrimai*. Vilniaus apskrities archyvas.

Jarmalavičienė, R.; Samukienė, A. 1985. *Buv. Dominikonų vienuolyno Vilniuje, Garelio gt. 6, Giedrio gt. 11 architektūriniai tyrimai, planų stilistinės kartogramos.* Vilniaus apskrities archyvas.

Jarmalavičienė, R.; Samukienė, A. 1985. *Buv. Dominikonų vienuolyno Vilniuje, Garelio gt. 6, Giedrio gt. 11 architektūriniai tyrimai, fasadų stilistinės kartogramos*. Vilniaus apskrities archyvas.

Kliobavičiūtė, I.; Sabaliauskienė, D.; Zilinskas, R.; Ragaišytė, I.; Jasevičienė, I.; Naujokaitytė, U. 2008. *Buv. užstatymo atkūrimas sklype Šv. Ignoto g. 11, 13/Dominikonų g. 4, 6, 8, Vilniuje projektiniai pasiūlymai*. Vilnius.

Kryžiaus kelias - Verkių Kalvarija [interaktyvus] 2014. [žiūrėta 2014-01-09]. Prieiga per internetą http://www.quest.lt.

Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija Nr. 199. Faras, 2005.

Kultūros vertybių registras [interaktyvus]. *Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblis* [žiūrėta 2014-04-12]. Prieiga per internetą http://www.kpd.lt.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. Nr. I-733. Vilnius, 2013.

Lietuvos vienuolynai [interaktyvus] 2000. [žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetąhttp://vienuolynai.mch.mii.lt/.

Liškiavos kultūros centras [interaktyvus] 2008. [žiūrėta 2014-01-05]. Prieiga per internetą http://www.liskiava.lt.

Palėvenės dominikonų vienuolynas [interaktyvus] 2011. [žiūrėta 2014-01-09]. Prieiga per internetą http://www.palevenesvienuolynas.lt.

Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija. Lietuvos nacionalinė Unesco komisija, 1972.

Poviliūnas, V., [interaktyvus] 2012. *Trakų istorijos muziejuje - atnaujintos Sakralinio meno ekspozicijos atidarymas* [žiūrėta 2014-01-09]. Prieiga per internetą http://www.trakai.lt.

Prušinskas, K. [interaktyvus] 2006. *Raseinių dominikonų vienuolynas ir Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia* [žiūrėta 2014-01-09]. Prieiga per internetą http://samogitia.mch.mii.lt.

Šaltenis, J. 2011. *Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblis (21). Vienuolyno namas Dominikonų g. 6; Šv. Ignoto g. 11, Vilniuje (10347). Statinys 1A3/p (Dominikonų g. 6, kiemo dalis). Pagrindinių konstrukcijų žvalgomieji tyrimai. Esama padėtis.* Vilnius.

Tisena dizainas [interaktyvus] 2014. [žiūrėta 2014-01-09]. Prieiga per internetą http://www.tisena.lt.

Zdanevičienė, A. 2012. *Vilniaus dominikonų vienuolyno restauravimas ir pritaikymo pasiūlymai.* Vilnius.

Zilinskas, R. 2013. *Dominikonų vienuolyno namas 10347 Vilniuje, Dominikonų g. 6 rytinės dalies papildomi architektūriniai tyrimai.* Vilnius.

PRIEDAI

Saugomų elementų sužymėjimas

A priedas

PIRMO AUKŠTO PLANAS

PASTABOS:
PASTATO SIENOS IR SUSIFORMAVUSI KAPITALINIŲ SIENŲ PLANINĖ STRUKTŪRA SU VISA IŠLIKUSIŲ SKLIAUTŲ SISTEMA TURI BŪTI SAUGOMA. TAIP PAT SAUGOMI ISTORINIŲ ANGŲ ANGOKRAŠČIAI, JŲ GABARITAI, NIŠOS, IR IŠLIKĘ MEDINIŲ GAMINIŲ ELEMENTAI. PAGAL JUOS BŪTINA GAMINTI NAUJUS

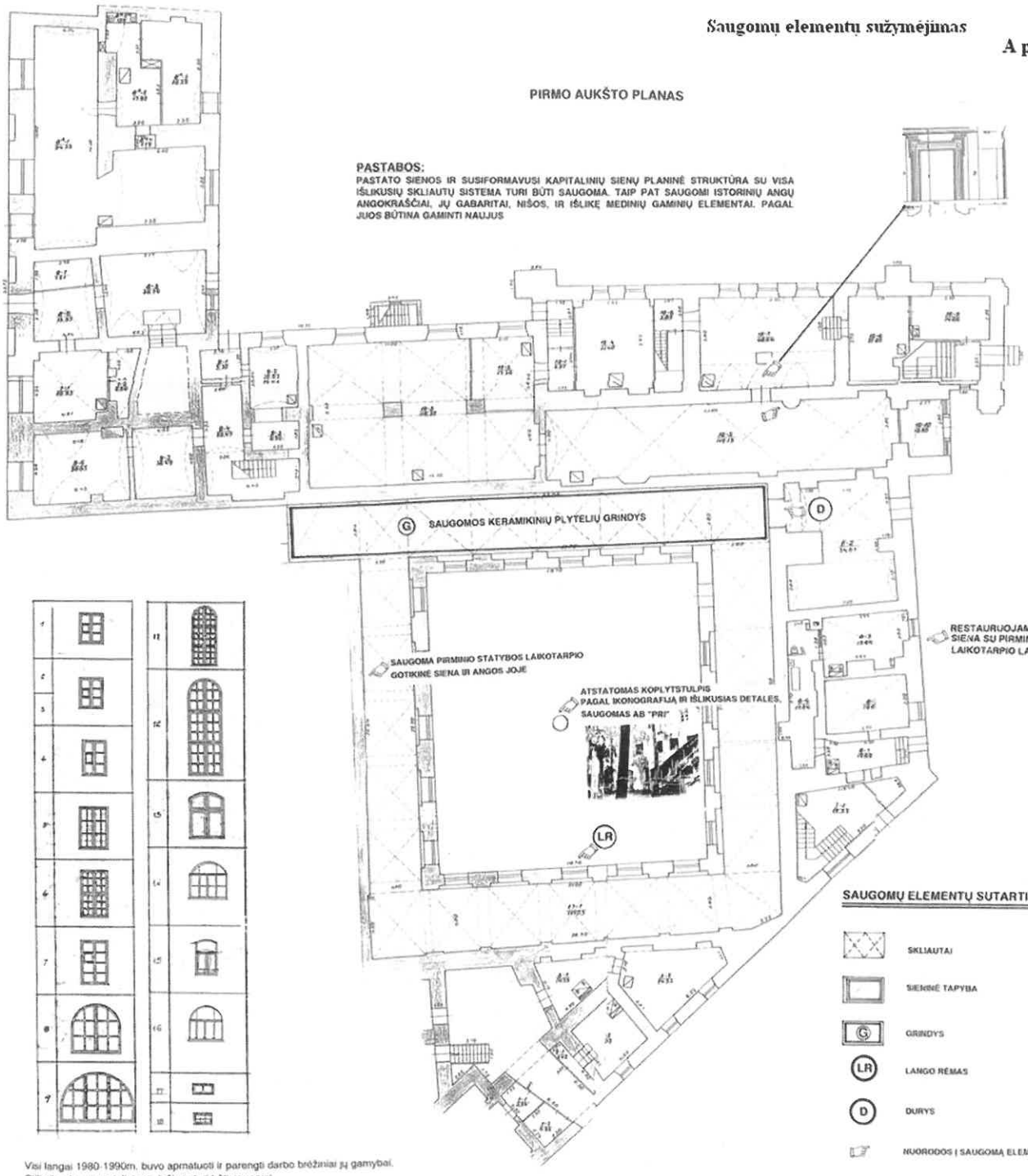

SAUGOMŲ ELEMENTŲ SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI:

- SKLIAUTAI
- SIENINĖ TAPYBA
- G GRINDYS
- LR LANGO RĖMAS
- D DURYS
- NUORODOS Į SAUGOMĄ ELEMENTĄ AR FRAGMENTĄ

Visi langai 1980-1990m. buvo apmatuoti ir parengti darbo brėžiniai jų gamybai.
Stilistika, langų padalinimo piešimys turi būti saugomi.

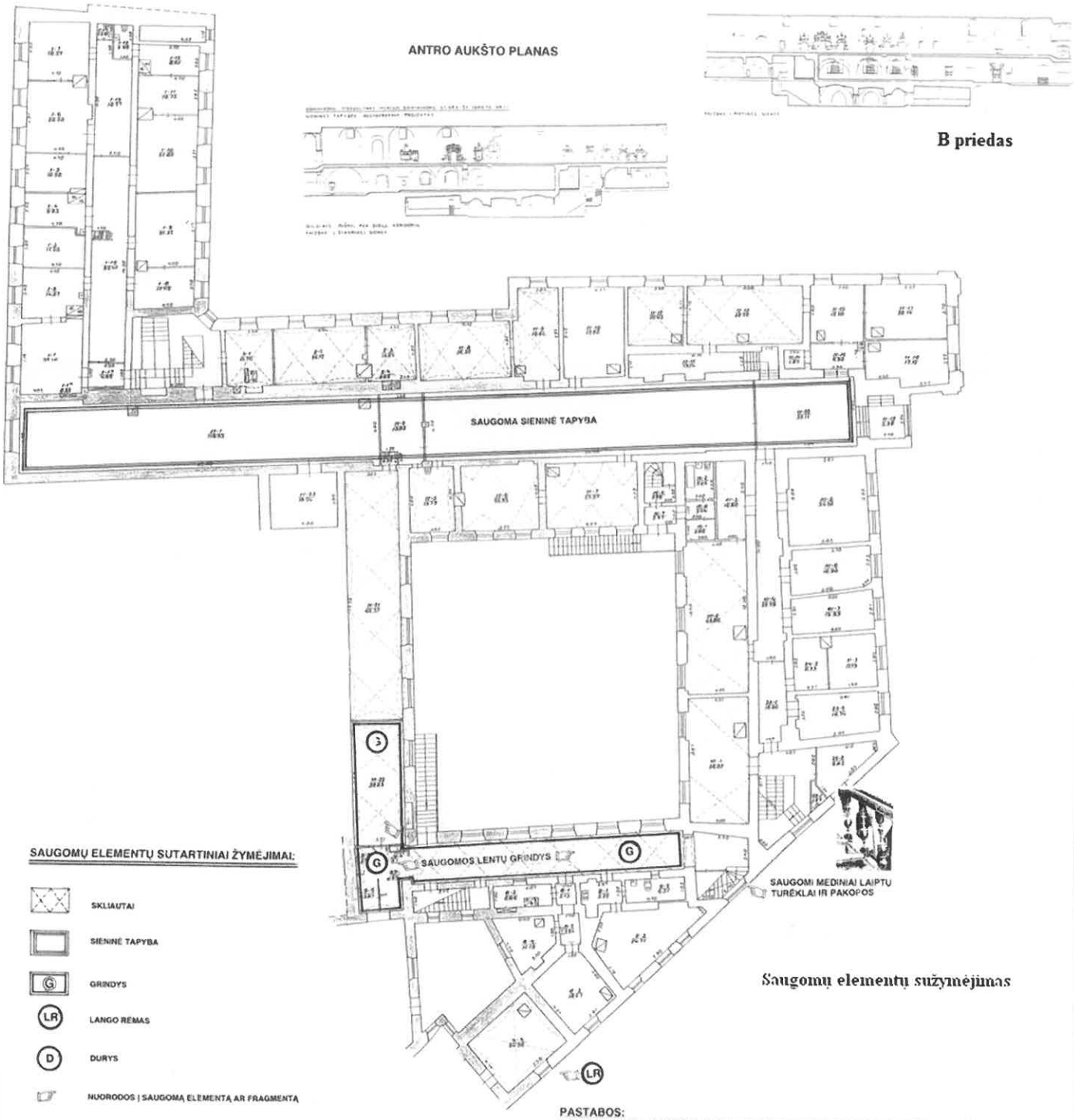

PASTABOS:
PASTATO SIENOS IR SUSIFORMAVUSI KAPITALINIŲ SIENŲ PLANINĖ STRUKTŪRA SU VISA IŠLIKUSIŲ SKLIAUTŲ SISTEMA TURI BŪTI SAUGOMA. TAIP PAT SAUGOMI ISTORINIŲ ANGŲ ANGOKRAŠČIAI, JŲ GABARITAI, NIŠOS, IR IŠLIKĘ MEDINIŲ GAMINIŲ ELEMENTAI. PAGAL JUOS BŪTINA GAMINTI NAUJUS

Saugomų elementų sužymėjimas

C priedas

TREČIO AUKŠTO PLANAS

SAUGOMŲ ELEMENTŲ SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI:

- SKLIAUTAI
- SIENINĖ TAPYBA
- G — GRINDYS
- LR — LANGO RĖMAS
- D — DURYS
- NUORODOS | SAUGOMĄ ELEMENTĄ AR FRAGMENTĄ

PASTABOS:

PASTATO SIENOS IR SUSIFORMAVUSI KAPITALINIŲ SIENŲ PLANINĖ STRUKTŪRA SU VISA IŠLIKUSIŲ SKLIAUTŲ SISTEMA TURI BŪTI SAUGOMA. TAIP PAT SAUGOMI ISTORINIŲ ANGŲ ANGOKRAŠČIAI, JŲ GABARITAI, NIŠOS, IR IŠLIKĘ MEDINIŲ GAMINIŲ ELEMENTAI. PAGAL JUOS BŪTINA GAMINTI NAUJUS

APKLAUSA

Anotacija

Esu antro kurso magistrantė, Iveta Karčiauskaitė. Studijuoju Vilniaus Gedimino technikos universitete, architektūros inžinerijos katedroje. Mano baigiamojo darbo tema yra „Vilniaus dominikonų vienuolyno namo pritaikymo naujai paskirčiai analizė ir siūlymai“. Darbo tikslas - dominikonų vienuolyno namą pritaikyti naujai paskirčiai. Šios apklausos tikslas - išsiaiškinti, kokiai paskirčiai Vilniaus dominikonų vienuolyno namas yra tinkamiausias, išsaugant jo autentiškumą.

Objekto apžvalga.

Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblį, esantį Dominikonų g. 6/ Šv. Ignoto 11, sudaro Šventosios Dvasios bažnyčia, vienuolyno namas ir koplytstulpis. Apklausa orientuota tik į vienuolyno namą, kuris įtrauktas į saugomų kultūros paveldo objektų sąrašą, unikalus Nr. 10347.

1 pav. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblio bendras vaizdas iš šiaurės-vakarų pusės

Vienuolynas buvo pastatytas XVI a. Vienuolyno patalpos nuo jų įkūrimo iki šių dienų veikė pagal įvairias paskirtis. Pirmą kartą vienuolynas degė 1610 m. ir stipriai nuketėjo karo metu – 1655 m. Ypač dideli nuostoliai padaryti 1748 m. ir 1749 m. taip pat gaisrų metu. Tuo metu pastatų būklė buvo

itin bloga ir vienuoliai turėjo išsikraustyti į kitus vienuolynus. 1753 m. vienuolyno pastatai buvo atstatyti.

Be pagrindinės šio pastato paskirties, vienuolių namų, dar čia buvo saugomas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Vyriausiojo tribunolo archyvai. Po vienuolyno uždarymo, šiose patalpose buvo įkurtos magistrato įstaigos, butai, kalėjimas, ligoninė, miesto archyvas, Muravjovo muziejus, greitosios medicinos pagalbos draugijos ir gaisrininkų komandos patalpos, knygynas. Tačiau nei viena iš šių paskirčių neišliko.

Vilniaus dominikonų vienuolyno namas pagal sandarą yra: kompleksinis objektas – kultūros paveldo objektų grupė, reikšminga savo visuma. O pagal reikšmingumą lemiantį vertingųjų savybių pobūdį ar jų derinį yra: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus), sakralinis (lemiantis reikšmingumą, retas).

Šiuo metu didžioji dalis pastato yra prastos būklės, patalpos nenaudojamos, apgriuvusios, pavojinga konstrukcijų būklė. Išorinis vaizdas nėra estetiškas. Todėl būtina atlikti esminius sprendimus šio unikalaus statinio išsaugojimui ir pritaikymui žmonių bei visuomenės gerovei.

2 pav. Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblio vakarinis vidinis kiemas - kluatras iš šiaurės - vakarų pusės

Klausimai

1. Kokius tikslu dažniausiai lankotės Vilniaus senamiestyje?

   ☐ Darbo ar verslo reikalais

   ☐ Mokslo tikslais

   ☐ Susitikimų vieta

   ☐ Pramogų, laisvalaikio

   ☐ Kita.....

2. Jeigu dirbate arba mokotės Vilniaus dominikonų vienuolyno ansamblio aplinkoje, kokių teikiamų paslaugų jums trūksta?

   ☐ Maitinimo įstaigų

   ☐ Prekybos vietų. Įvardinkite konkrečią prekybos rūšį .....

   ☐ Kita .....

3. Jeigu pramogaujate Vilniaus dominikonų vienuolyno ansamblio aplinkoje, kokių teikiamų paslaugų jums trūksta?

   ☐ Maitinimo įstaigų

   ☐ Prekybos vietų. Įvardinkite konkrečią prekybos rūšį .....

   ☐ Kultūrinių paslaugųĮvardinkite konkrečią kultūros rūšį.....

   ☐ Pramogų zonų (klubų, barų)

   ☐ Kita .....

4. Kokių paslaugų ar įstaigų trūksta Vilniaus dominikonų vienuolyno ansamblio aplinkoje, Šv. Ignoto ir Dominikonų gatvėse.

   .....

5. Kokią, Jūsų manymu, funkcinę paskirtį geriausia pritaikyti Vilniaus dominikonų vienuolyno namui?

   ☐ Kompleksinė paskirtis: gyvenamosios paskirties (trijų ir daugiau butų) (2-3 aukštas) ir prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai (1 aukštas)

☐ Kompleksinė paskirtis: viešbučių paskirties (2-3 aukštas) ir prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai (1 aukštas)

☐ Kompleksinė paskirtis: administracinės paskirties (2-3 aukštas) ir prekybos, paslaugų, maitinimo paskirties pastatai (1 aukštas)

☐ Kultūros paskirties pastatai (muziejus, biblioteka, parodų rūmai)

☐ Mokslo paskirties pastatai (ikimokyklinio ugdymo įstaiga)

☐ Kita .....

6. Ar naudotumėtės Vilniaus dominikonų vienuolyno name, Jūsų siūlomomis, paslaugomis?

☐ Taip

☐ Ne. Kodėl .....

7. Koks Jūsų amžius?

☐ 18 - 25 metai

☐ 26 - 35 metai

☐ 36 - 50 metai

☐ Virš 51 metų

8. Kokia Jūsų išsilavinimas?

☐ Vidurinis

☐ Profesinis

☐ Aukštasis neuniversitetinis

☐ Aukštasis universitetinis

Ačiū už Jūsų atsakymus!

Atsakymus prašau siųsti el.p.: iveta.karciauskaite@stud.vgtu.lt

E.1 priedas

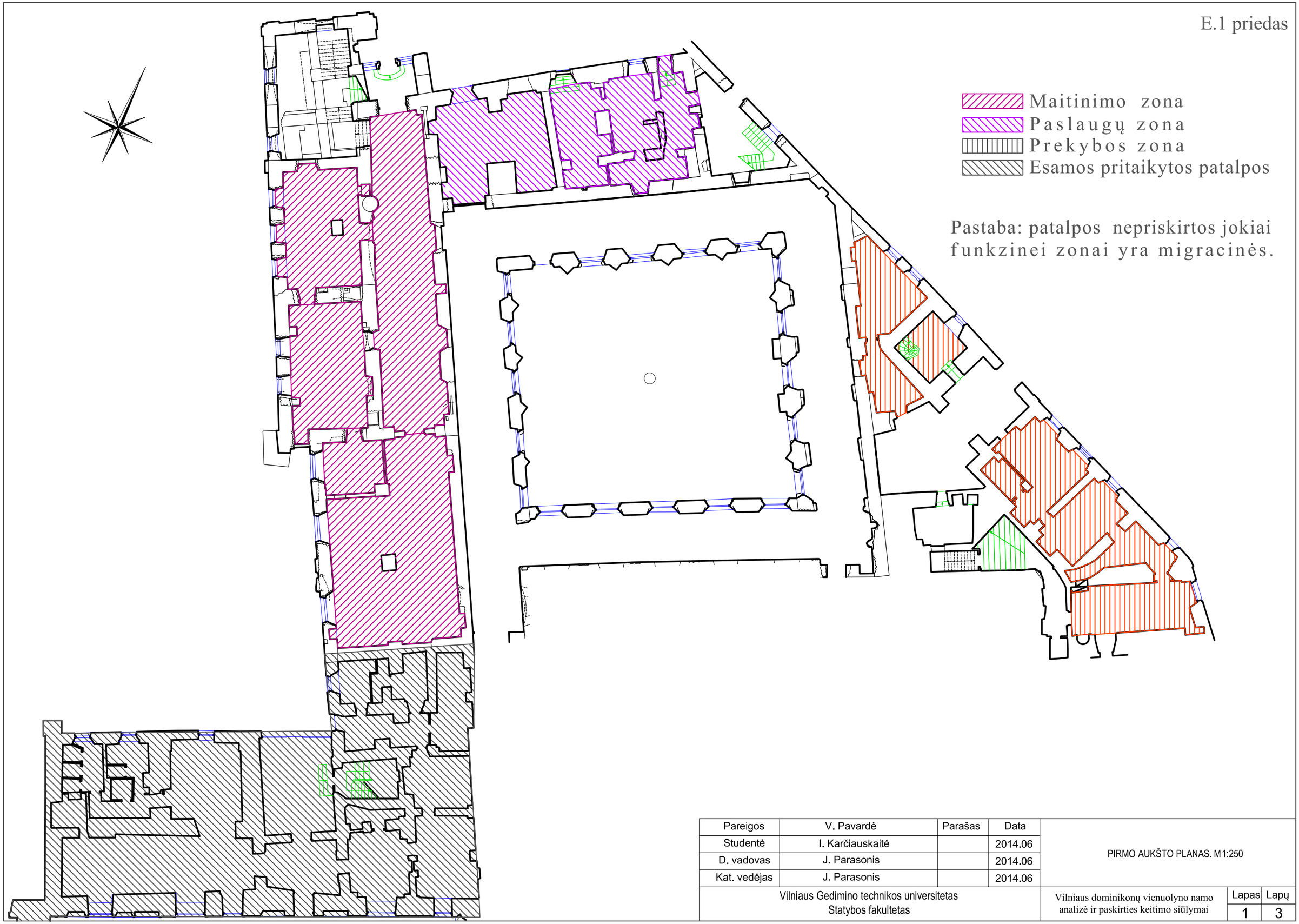

Pareigos	V. Pavardė	Parašas	Data	PIRMO AUKŠTO PLANAS. M1:250		
Studentė	I. Karčiauskaitė		2014.06			
D. vadovas	J. Parasonis		2014.06			
Kat. vedėjas	J. Parasonis		2014.06			
Vilniaus Gedimino technikos universitetas Statybos fakultetas				Vilniaus dominikonų vienuolyno namo analizė ir paskirties keitimo siūlymai	Lapas 1	Lapų 3

E.2 priedas

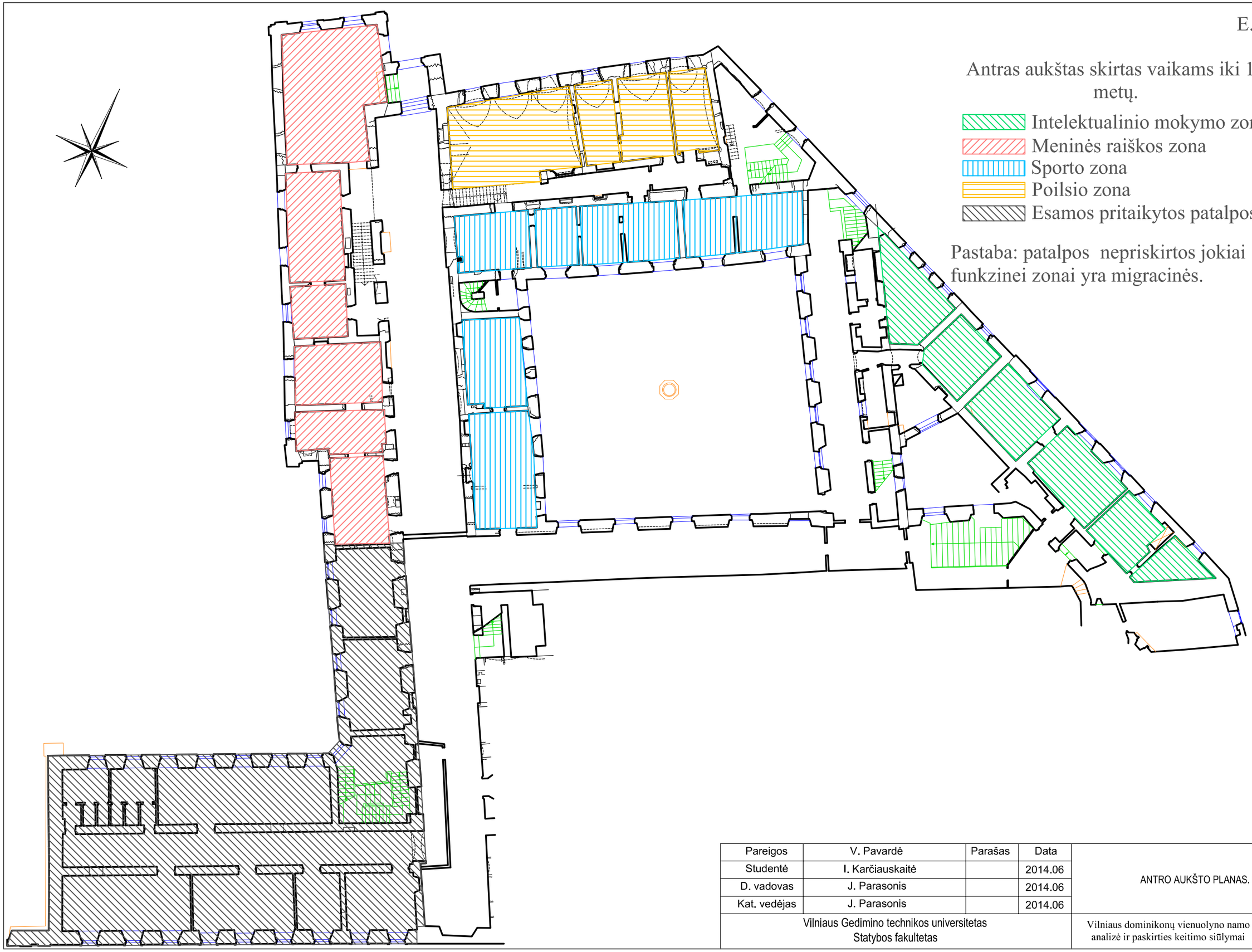

Antras aukštas skirtas vaikams iki 15 metų.

- Intelektualinio mokymo zona
- Meninės raiškos zona
- Sporto zona
- Poilsio zona
- Esamos pritaikytos patalpos

Pastaba: patalpos nepriskirtos jokiai funkzinei zonai yra migracinės.

Pareigos	V. Pavardė	Parašas	Data	ANTRO AUKŠTO PLANAS. M1:250		
Studentė	I. Karčiauskaitė		2014.06			
D. vadovas	J. Parasonis		2014.06			
Kat. vedėjas	J. Parasonis		2014.06			
Vilniaus Gedimino technikos universitetas Statybos fakultetas				Vilniaus dominikonų vienuolyno namo analizė ir paskirties keitimo siūlymai	Lapas 2	Lapų 3

E.3 priedas

Trečias aukštas skirtas vaikams nuo 15 metų ir suaugusiems.

- Intelektualinio mokymo zona
- Meninės raiškos zona
- Sporto zona
- Poilsio zona
- Esamos pritaikytos patalpos

Pastaba: patalpos nepriskirtos jokiai funkzinei zonai yra migracinės.

Pareigos	V. Pavardė	Parašas	Data	TREČIO AUKŠTO PLANAS. M 1:250		
Studentė	I. Karčiauskaitė		2014.06			
D. vadovas	J. Parasonis		2014.06			
Kat. vedėjas	J. Parasonis		2014.06			
Vilniaus Gedimino technikos universitetas Statybos fakultetas				Vilniaus dominikonų vienuolyno namo analizė ir paskirties keitimo siūlymai	Lapas 3	Lapų 3